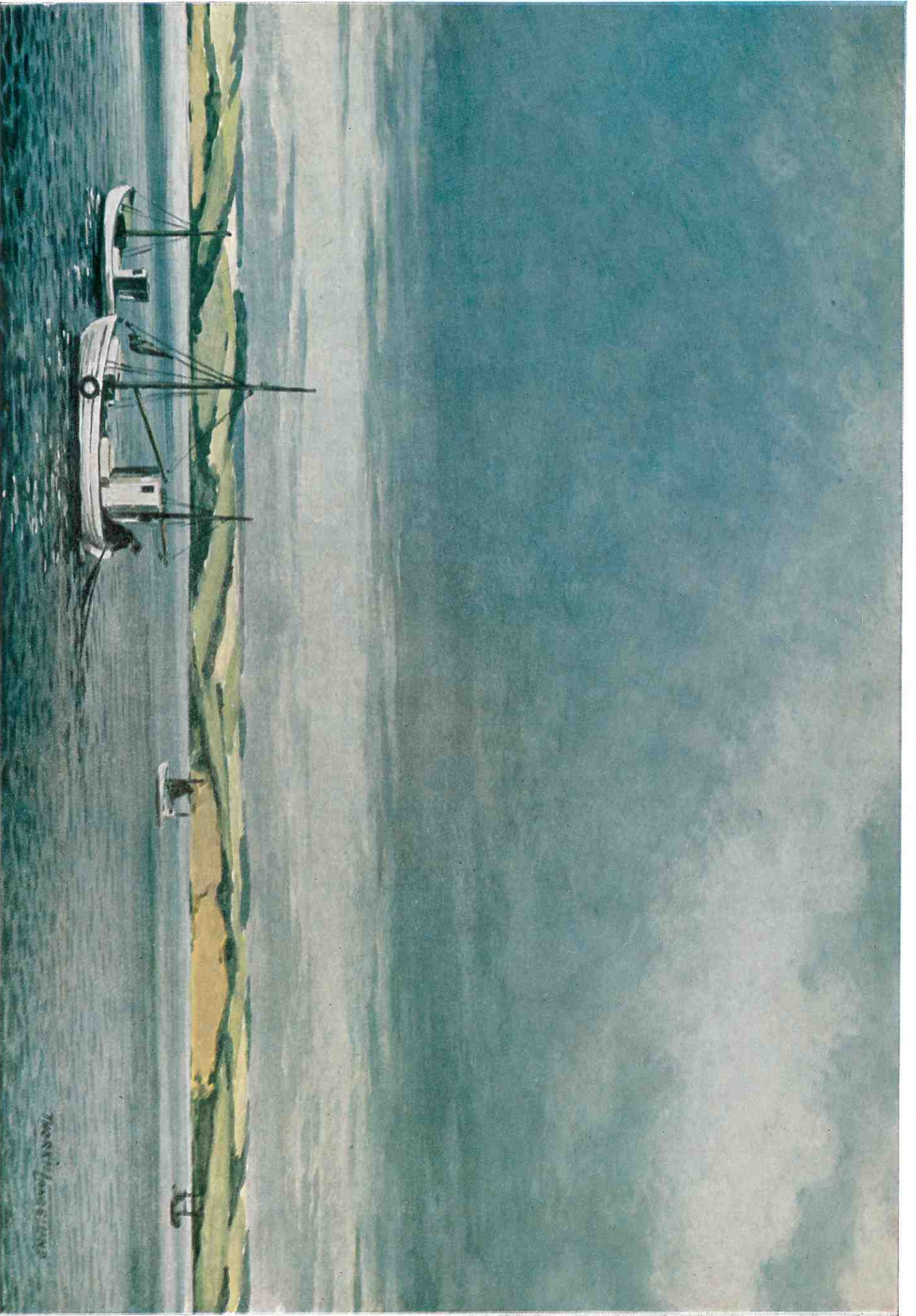

Millipaa Havet

1967

Reproduktion: Brdr. Barentzen

Drivkvaser i Limfjorden

Maleri af Th. Langelund

VIKINGENS JULENUMMER

Nr. 12 A

Jul saa Havet 1967

REDAKTION: AXEL BÆRENTZEN

VIKINGENS FORLAG · KØBENHAVN

TRYK: IHRICH A/S

Polynesierinden

Kom, hvide trader, for fulde sejl,
endnu før monsunen forsvinder.
En ankerplads på lagunens spejl
og fred hos din maiwa du finder.
Hvor sølvkilden risler og liljerne gror,
en krans om din hals jeg slynger.
I måneskinsnætter kærlighed bor,
Aloha, min lovsang jeg synger.

Kom, hvide trader, styr dristigt ind
gennem revet på Rarotonga.
Sejlene slår i den svage vind
rundt kysten ved Kap Barbaroonga.
Det funkende sydkors gør lyst på din vej,
når solen går ned i havet.
I Pisanglunden jeg venter på dig,
der ligger min længsel begravet.

Kom, hvide trader, og hør min bøn,
mens tiden så langsomt udrinde.
Tænk på maiwa, som beder i løn;
dit navn vil jeg ære og minde.
Høvding du var og blandt traderne stor,
fra Marshall til Nukahiva.
Din søn er prins af en kongelig mor,
for maiwa var dronning af Riva.

Børup Sørensen

To ryttere på skumsprængte heste indhentede Svelvalgir på den åbne plads ved tingstedet.

RAVKYSTEN

Fortælling fra bronzealderen

Tekst og tegninger: Oscar Knudsen

Svelvalgir, byhøvdingen, strøg det lange, lyse hår tilbage fra panden. Han så tilfreds ud over det sommerlyse, morgenfriske landskab: Den lange, hvide strand med skumbræmmerne, og bag de talrige bjælkehuse med deres rige træudskæringer og beslag, der ornamenterede døre og tagrygninger, lå skovene så langt øjet kunne række ned i sydlig retning. Vendte han blikket mod nord, trak gravhøjene deres dystre rækker. En tavs parade af henfarne slægters sidste hvilesteder med deres svære, mosgroede overliggere, der alle hældede i samme retning, som var de vindblæste af efterårets og vinterens stridende blæst.

Han strakte sig, så det knagede i leddene, medens hans øjne fulgte et par store rovfugle, der cirklede i store kredse på udpilede vinger højt oppe i den

blå himmel. Så løsnede han de tunge bronzespænder, som holdt kappen sammen over brystet. Han havde lyst til en dukkert, for vandet så friskt og tillokkende ud, og han trængte til at få søvnen ud af kroppen.

Med lange, spændstige skridt lagde han vejen ned mod stranden – men standsede pludseligt op og betænkte sig. Den halte og forkrøblede Skrur var kommet før ham. Skrur var den dygtigste af samtlige ravsamlere, men hele hans fremtoning bød Svelvalgir imod. Han selv var ung, muskuløs og gennemsund, hærdet af jagt og krig, og den visne, krogede Skrur virkede rent fysisk ubehageligt på ham, selv om han ellers ikke havde noget at sige ham på. Han var tværtimod en førsteklasses mand for et samfund, hvis største og bedste handelsvare var de store og små

klumper af det gyldne rav, der i sommerens løb hobede sig op i de store skure bag solhuset, hvor lurene og de smukt svungne og forsirede ceremonioøkser opbevarede sammen med solstanderen.

Rav og skind – det var gangbare varer, når de fremmede handelsmænd dukkede op. De kom fra lande så langt mod syd, at de sejlede hjemmefra, medens vinteren endnu hærgede heroppe mod nord.

Svelvalgir blev stående og vekslede et par bemærkninger med Skrur, der var ved at skyde sin lille båd ud fra det lave vand. I modsætning til de fleste af ravfolkene samlede han helst på det dybe vand. Han havde lunger som blæsebælge og kunne holde sig længere under vandet end nogen anden dér på pladsen. Gentagne gange var han kommet op med ravstykker så store som et mandshoved, og som derfor var for tunge til at blive skyllet ind på det lave vand.

Svelvalgir lod blikket løbe horisonten rundt, medens han lod nogle ligegyldige spørgsmål falde, for han holdt ikke af at se på den krogyggede og hulbrystede mand, der altid så ned i jorden, som om han skammede sig. Det var lige ubehageligt for begge parter, men byhøvdingen måtte så vidt muligt ikke gøre forskel på mændene, ud over hvad rang og stand foreskrev – når han da ikke i øvrigt havde noget at anke over.

Langt ude i den disede sommerluft fangede hans blik rejsningen af et eller flere skibe, der dukkede op over det blå havs rolige kiming. Han skyggede med hånden over øjnene. Med en håndbevægelse afskedigede han Skrur og vendte sig for at gå op imod byen. Det var rigtigt nok med skibene – og da hans egne skibe var på krigstogt og ikke kunne ventes hjem med det første, måtte der være tale om fremmede fartøjer.

Lige som han nåede op på den åbne plads ved tingstedet, hørte han hovslag. Et par ryttere kom galoperende på skumprængte heste, der var helt grå af støv. Med ringlende kæder og plader stoppede de op, og mændene sad af og afgav melding. De havde været på patrulje nordpå langs stranden og bekræftede nu, at to fremmede skibe var ved at søge ind til kysten her ved byen Viik.

Et par drenge førte hestene væk for at strigle dem og give dem vand efter det voldsomme ridt, og Svelvalgir gav ordre til at kalde til samling under våben. Det var jo ikke helt afgjort, at de, der kom fra havet, kun var fredelige handelsfolk.

I de før så stille stræder mellem husene blev der nu liv og røre. Mændene spændte sværd og dolke om sig, fik fat i spyd, skjolde og den øvrige mundering, og deres afdelingsledere lod dem gå i stilling på de strategisk vigtige punkter. Kvinder og børn og en del gamle mænd stod oppe på de nærmeste høje og fulgte spændt, hvorledes de fremmede skibe manøvrerede sig ind mod kysten.

Så snart de var inden for synsvidde, lod lurene høre fra sig. Deres dumpe treklange lød advarende.

De fortalte de tilrejsende, at de blev iagttaget og forlangte et svar.

Ude på det nærmeste skib gled et glimtende hærtegn til vejrs på formasten. Det var etruskiske skibe, der var nået frem helt nede fra Middelhavet for at bytte deres glas og jernvarer for rav, bjørne- og andre dyreskind, der stod i høj kurs sydpå.

Skrur, som lå og gyngede i sin lille båd i åreskvalpet fra skibene, der nu havde taget sejlene ind og langsomt blev roet mod land, kunne se det brogede liv, som udfoldede sig om bord.

En næsten ubevidst længsel efter en gang at følge med disse skibe, der kom for at bortføre de store ravdynger, han havde været med til at fiske op fra havets bund, sugede i ham som en slags sult. Lige siden han var en lille dreng, havde han hentet det brungyldne rav op i solens lys med sine bare næver, og nu og da fulgte han det i tankerne på den lange rejse og prøvede at forestille sig, hvorledes de særlig skønne stykker nu prydede en offerskål, et brystsmykke eller en fremmed guds alter.

Han havde lyttet til tolkenes fortællinger om de underlige lande, hvor der var vældige huse af sten, mange gange større end Viiks ellers ret anselige bjælkegårde, og om træer, der efter beskrivelsen nærmest lignede en dusk bregner på enden af en lang pind. Der måtte også være stor forskel på vejrliget, for etruskerne frøs altid – selv på de varmeste sommerdage – og kendte intet til meterdyb sne, frost eller ulvehyl i de mørke vinternætter.

Disse folk havde set mange andre kyster på deres vej over havene. Også de uhyre store stendynger, de kaldte bjerge, og som ragede helt ind i skyerne, så man kun nu og da så det øverste af dem, hvis vejret var helt klart som nu her om efteråret. Alt i alt en besynderlig fremmed verden fuld af mærkelige dyr og mennesker: Sorte og gule, nogle med hår rødt som gløder, andre kulsorte eller krøllede eller med lange piske ned ad ryggen ... Skrur faldt hen i dagdrømme, medens han langsomt padlede ind mod land.

Byen var forvandlet til markedsplads. Stabler af varer blev dynget op under halvtagene: Glas og jernvarer, ruller af stærktfarvede stoffer og fantastiske armbånd og smykker, alt i forskellige mønstre og ornamentik fra deres egne slyngede spiraltegninger.

Etruskerne var meget forskellige fra Skrurs folk. De var gustne, gulbrune med sorte, krøllede skæg, kulsorte som håret og øjnene. De manglede ganske den naturlige, værdige holdning, som bronzefolkene satte så højt. De slog ud med hænderne, gestikulerede og vendte og drejede ravet for at vurdere det. Deres stemmer var iltre, og de tingede ved hjælp af tolkene, som om det var liv og død om at gøre at få nogle lod god vægt i deres favør.

Svelvalgir tog ikke del i handelen, men så til fra sin bænk uden for huset. Hans grå øjne betragtede stift og med let foragt handelsmændene, medens hans fingre legede med det spiralsnoede fæste på sværdet,

Skrur blev siddende længe og lod mørket falde på. Forskellige følelser streaes om magten i hans ensomme sind.

som han havde anbragt over knæene. Også kvinderne holdt sig på afstand, men deres øjne fulgte trods alt nysgerrigt de sager, der skiftede ejermand.

Etruskerne medbragte store vægte med tunge lodder og vejede omhyggeligt ravstykkerne, hver gang en handel blev afsluttet. Af og til sendte kvinderne en dreng hen til deres egne forhandlere med en besked, når en af tingene faldt i deres smag. Så blev der tinget frem og tilbage – ofte dog uden resultat.

Ud på aftenen stilnede støjen af, og etruskerne trak sig forsigtigt tilbage til deres fartøjer. Trods gæstevenskabets love var de mistænksomme – deres sorte øjne spillede som lækattenes, for at ikke den mindste stump rav skulle være efterladt på pladsen efter dem . . .

Skrur rejste sig tungt. Som han plejede i de lune

sommeraftener, gik han en tur op langs stendysserne, hvor han satte sig i lyngen og så ned over byen, hvor røgen fra de mange ildsteder stod lige til vejrs i den stille luft. Lange spinkle valmuer skød op mellem stenene og vuggede sagte på deres stængler. Langt borte i engene brølede en ko. Hyrderne måtte vel være i gang med at drive kvægflokkene og fårene hjem. Han tyggede på et græsstrå, medens han tænkte. Han syntes, han så et par mørke skygger ovre ved solhusets udskårne gavlværk, men i det usikre lys var han ikke sikker på, om han havde set rigtigt.

Han støttede hagen i hænderne og fulgte opmærksomt de små flakkende lysglimt ude fra skibene. Overalt glimtede de små olielamper, og skyggerne fra vagtposterne fik dem til at blafre, når disse langsomt gik deres runde fra for til agter. Spinkle fløjte-

toner nåede ind til land – det var vilde og inciterende rytmer, der lød helt anderledes end de sagte, vemodige klange fra fårehyrdernes pilefløjter.

Skrur blev siddende længe og lod mørket falde på. Helt mørkt blev det ikke i de lyse nætter, der stod som en svag, rødlig bræmme, hvor solen var gået ned i vest. Udlængslen havde hårdt fat i ham. Så vidt han havde forstået, var det den sidste nat, før skibene ville begynde hjemrejsen. Viik var den sidste plads, de ville besøge på dette års rejse, og vejen hjem var jo lang.

Forskellige følelser stredes om magten i hans ensomme sind: Længslen efter det fremmede og angsten ved at forlade den trygge havn – hans hjemby. Her vidste han nøjagtigt, hvorledes hans fremtid ville forme sig. Han ville dykke og dykke igen, så længe han var ung og stærk. Men accepteret ville han aldrig blive hos sine egne, der satte skønhed og vid over alt andet. Som kriger talte han ikke med og ville aldrig komme til det trods sin ungdom og sine gode kræfter. Og når den tid kom, da han ikke duede til ravet mere, var det kun en plads i kredsen af gamle og syge, der ventede ham.

Kom han nu med et af skibene derude – hvad kunne han så regne med? Ville han kunne gøre sig gældende på anden vis mellem de fremmede?

Han betragtede sine store, knoglede hænder – han var stærkt som en bjørn og frygtede ikke fysiske fæder. Ingen her ville savne ham. Han gned sin stubbede hage. I virkeligheden havde han forlængst taget sin beslutning. Nede i hytten lå allerede en skindtaske med tørret fårekød og brød, et par fyldte vand-sække og nogle få andre ejendele, kniven og et fyr-tøj. Når den mørkeste time kom, ville han skyde sin båd fra land og snige sig om bord. Var han først langt ude på havet, måtte han lade skæbnen råde.

Han skutede sig og rejste sig. Endnu en gang så han ud over vandet, der lå som et spejl. Det forekom ham igen, at noget var på færde ved gudehovet, og at et par mørke skikkelser skyndte sig ned mod stranden, hvor hans båd lå på land. Måske burde han give vagterne et vink? Men det ville forhindre ham i at gennemføre sit forhåbende, så han opgav det.

Langsomt haltede han ned langs den lange række af gravhøje. Det gøs lidt i ham, for nu og da syntes han at høre en sagte hvisken derinde fra af stemmer, der advarede ham mod det, han havde for. Men det var måske kun vinden, der hvislede i det lange græs omkring stenene. Han gik raskere til, for nu ville han ikke længere veje for eller imod, men begynde sin rejse.

Da han stod i sin hytte og kastede et sidste blik på lejet med de slidte fåreskind og det fattige husgeråd, påkaldte han tavs sine guder, der aldrig måtte nævnes ved navn. Så sneg han sig i skyggen af husene ned imod stranden og kastede et søgende blik efter sin båd – den lå ikke på sin plads! Et øjeblik stod han rådvild. Men her kunne han ikke blive sta-

ende ret længe uden at blive set af vagterne såvel på land som om bord i skibene.

Han målte afstanden derud med øjnene. For en så dygtig svømmer som han ville det ingen sag være at svømme derud. Men hvem havde taget hans båd og til hvilket formål? Han så sig omkring. Alt var stille, og nu, da han var gået over til handling, vadede han beslutsomt ud og begyndte at svømme med bylten på hovedet.

Da han nåede ud til det nærmeste skibsskrog, så han sin båd. Den drev langsomt udefter og lå så lavt, at han var klar over, at en eller anden måtte have gjort den læk, så den snart ville synke.

Da han var nået frem, slog han fingrene i det krogede forsiringsværk forude, halede sig tomme for tomme op mod skanseklædningen og så sig forsigtigt omkring. Hurtigt svang han sig indenbords og spejdede efter et skjulested.

I øjeblikket var dækket øde, så han havde været heldig. Helt forude var der en slags forsænket grube fyldt med tovværk og andet tilbehør, og her lod han bylten og sig selv forsvinde. Han famlede sig frem, til hans øjne havde vænnet sig til mørket. Derefter krøb han sammen med bankende hjerte og ventede, medens hans hånd knugede om knivskæftet.

Svelvalgir kunne ikke sove. Han havde kastet sig uroligt omkring under det store ulveskind og haft forvirrede drømme. Nu sad han i den udskårne armstol og stirrede ind i gløderne på den ulmende arne. Han havde før haft det på samme måde og vidste, at det varslede et eller andet, der ikke var godt. Der var noget ved de fremmede handelsfolk, han ikke havde syntes om. Han havde undret sig over deres hastværk. Normalt ville et sådant besøg strække sig over nogle dage, men denne gang ville de fremmede allerede lette anker ved solopgang.

Han rejste sig og satte den runde, sorte hue på hovedet, tog sit sværd og gik ud for at gå en runde og se efter, om posterne var på deres pladser. En hund bjæffede langt borte.

Vagterne hilste ham med hånden til panden, efterhånden som han passerede – de havde intet usædvanligt bemærket, rapporterede de.

Da han nåede over, hvor solhovets mægtige bjælkekonstruktion kastede lange slagskygger, snublede han over noget. Da han så ned, vidste han, at forvarslerne havde været rigtige. De to vagtmænd lå i skyggen – stukket ned og døde! De var hugget ned bagfra, og deres våben og smykker var borte. Hans hånd famlede efter signalføljeten.

Et langt, skingrende stød – og de nærmeste vagtmænd kom løbende. Et hurtigt overblik viste dem, at den lave, tunge port til ceremonihuset var brudt op – alt lå hulter til bulter derinde.

Uden at tøve løb han i lange spring frem til et punkt, hvorfra han kunne se stranden. Ikke ét skib var i sigte – kun de lange skuntunger løb dovent op på strandsandet og trak sig langsomt tilbage i sig selv

De to vagtmænd var stukket ned bagfra, og deres våben og smykker var borte.

i regelmæssige skvulp. De fremmede var sejlet bort længe før daggryet – de havde sneget sig usete bort.

Han havde givet besked om at lade lurene kalde, men alt var stille. Hvorfor adlød man ikke hans or-

dre? På tilbagevejen så han allerede på lang afstand solpræsten og hans hjælpere, der stod stumme og stive foran hovet. Alt var røvet. De kostbare ceremonioøkser, det hellige soltegn og – lurene. Især det

sidste var et hårdt slag, for hver klan havde sine egne instrumenter med deres særegne signalklange. De kunne høres over lange afstande, og når de lød, vidste man viden om, hvilket område og hvilken by der kaldte på hjælp eller til fest.

Svelvalgir stod som forstenet. Nu var han på det rene med, hvorfor de henfarne slægter havde advaret ham – og han var kommet for sent, selv om han havde hørt tyrene brøle, som om der var ulve i nærheden af kvæget.

De navnløse guder vendte nu Viik ryggen. Skulle der kæmpes, kunne han ikke længere kalde forbundsbyerne, men måtte stå alene, nu da flåden med de mange krigsfolk var på langfærd. Den håndfuld folk, der var tilbage, talte ikke meget.

Der måtte straks bringes ofre, og det måtte være ofre, der kunne nå de høje og formilde dem. Hans ansigt blev hårdt – som hugget i granit. De grå øjne var rettet mod gudernes tjenere, der ventede med iskold ro. I dette øjeblik stod hans stilling som høvding på spil – og de vidste det. Et par knappe ordrer, og krigerne spredte sig; endnu havde han herredømmet over dem. Men hvor længe? De ældste ventede tavse. Han lod sit hvasse blik strejfe dem, inden han i en næsten ligegyldig tone sagde: »Min bedste hest, min bedste hund og min bedste tyr giver jeg til dem deroppe.« Han slog ud med hånden. »Gør alt rede og lad formerne begynde deres arbejde straks.«

Medens offerbålene flammede, og blodet flød, trak støberne i blæsebælgene, og den gyldne strøm af sydende bronze gød sig boblende ud i de gamle forme, hvori lurene oprindelig var støbt. Men alle vidste, at det ville tage alt for lang tid at fuldende og genskabe de kostbare instrumenter, økserne og solstanderen. Selv de indviede offerknive var borte, og den ældste af hovets tjenere måtte vie Svelvalgirs dolk til brugen. Kvalmende væltede tunge røgskyer op i den friske morgenluft. Dagen var grå, og solen viste sig ikke.

Skrur fornemmede kun skvalpet under stævnen og en svag vuggen, men han vidste, at de sejlede. Først havde det skramlet, da årerne blev stukket ud, og der forsigtigt blev roet ud fra kysten. Senere peb og knagede det, når sejlene blev sat, og årerne igen taget ind. Den lange rejse var begyndt. Han snusede de fremmede lugte til sig, medens han søgte at gøre sig det bekvemt.

Under nogle tunge ruller reservesejl og blokke mærkede han noget koldt og hårdt, der ikke nemt lod sig flytte. Han følte sig for med hænderne og fik med besvær en flig af det sammenrullede sejldug slået tilbage. I det svage lys fra et par glugger mellem spanterne så han, hvad det var han rørte ved. Lurene fra Viik – og de hellige økser! Han stirrede – en dyb rædsel greb ham og fik ham til at ryste. De hellige remedier fra gudehovet stjålet og bortført af sortsmudskede ransmænd! Og de henfarne havde la-

det ham ane, hvad der gik for sig, uden at han havde handlet, som han burde!

Varsomt trak han sejldugen ned og dækkede de ophøjede redskaber ærbødigt til. Hans tanker fløj tilbage til Viik. Havde de dér opdaget, hvad der var sket? Vidste de mon, at de nu stod i en slem knibe? Flåden var borte, så de kunne ikke sætte efter tyvene, og uden lurene og de indviede tegn var de dårligt stillede i kamp. Hans hånd knugede om dolkens fæste. Han mumlede hen for sig bønnen til de vinde, som hans mor havde lært ham. Det ligesom klarede hans tanker, og han forstod, at han var kommet ud i dette for at hjælpe dem, der vel foragtede ham, men som dog var hans egne. Det var de højes vilje.

Dagen igennem lå han anspændt og lyttede til de mange lyde. Det fremmede mål, når der blev givet ordrer, vindens piben i takkelagen og lyden fra søen, der – mente han – var ved at vise tænder. Han forsøgte at sætte sig i ransmændenes sted og tænke sig til, hvorledes de ville handle. De stjålne kostbarheder var hastigt blevet stuvet ned her forude for det tilfælde, at ranet skulle være blevet opdaget, inden de var kommet uden for rækkevidde. Men snart ville de vel blive hentet frem og anbragt på et mere sikkert sted, og så måtte han være parat til at kæmpe en håbløs kamp, der ikke kunne undgås.

Da der en tid lang var stille i nærheden af hans skjulested, prøvede han at se ud. Han trak dog hurtigt hovedet til sig igen. For en vagtmand, svært bevæbnet, stod nogle få skridt borte ved rælingen med ryggen til. Han havde imidlertid set nok til at vide, at der var uvej i vente. Tunge tordenskyer hobede sig op i nord, vinden piskede søen op i hvide skumkamme, og solen forsvandt bag de jagende skyer. Han hørte på alle lyde, at der blev travlhed om bord. Etruskerne var dygtige søfolk, og de gjorde sig rede til at imødegå stormen. Nøgne fødder klaskede over dæksplankerne, og bådsmændenes fløjter piftede.

Skrur ventede roligt, til den første dumpe torden rullede langt borte, og de første lyn zigzaggede langs horisonten. Tøvende og med skælvende hænder slog han sejlet tilbage og luftede lurene frem fra deres skjulested. Regnen begyndte at piske som styrtøer mod skibets planker, og det tungtlastede fartøj rullede klodset i søerne.

Langsomt rejste han sig og så, at befalingsmændene var samlede midtskibs. Deres blege, opadvendte ansigter oplystes af de sitrende lyn, der nu glimtede ustandseligt, og det var næsten mørkt som i en efterårsnat. Skruur vidste, at selv om han aldrig havde prøvet i blæse i en lur, var hans lunger, der var trænet under de lange, anstrengende dykninger, i stand til at få dem til at give lyd. Han rejste sig op og satte det ene af instrumenterne for munden. Så blæste han det op, og Viiks tvetonede signal, som han kunne kende mellem hundrede andre, rungede hæst og skingrende gennem torden og styrtregn.

Han så den lille gruppe mænd henne ved stormasten fare sammen og stirre rædselslagne mod stæv-

Gang på gang blæste Skur de tre vilde klange, så luren dirrede.

nen, hvor Skrurs lange, knoglede skikkelse ragede op som en hornet silhouet i uvejrets flakkende glimt. Gang på gang blæste han de tre vilde klange, så luren dirrede og skælvede i hans hænders greb.

Nu ville de vel styrte sig over ham, men han var parat til at blæse, indtil deres sværd havde gjort ende på hans liv. Endnu var de dog slået af forvirring og frygt for den mærkelige fremtoning dér forude. Var det én af ravkystens guder, der nu tog hævn for tempelet?

Nu lød det, som om begge lurene blæstes – hver med sin toneskala. Skurur hørte det også. Han løftede sit ansigt og lod luren synke, medens han lyttede. Så hørte han, at andre lurer svarede ude fra havet. Et kort sekund troede han ikke sine egne øren. Han blev med ét klar over, at flåden – Viiks egen flåde – måtte være ved at vende hjem, og at man havde hørt hans signaler. Nu svarede de ude fra det stormpiskede mørke! Han lod træt luren synke og stirrede ud over havet. De mørke skygger af skibene gyngede i nogle skibslængders afstand, og han var klar over, at der sattes kurs mod etruskerne.

Et par mand sprang lynsnart ind på ham med blinkende sværd i nærerne. Hans egen kniv ramte den ene af dem i halsen, og den anden fik han spændt ben for og væltet omkuld, inden han nåede at hugge sværdet i ham. Men så kastede en halv snes mand sig over ham, og dolken hjalp ham ikke mere. Da lod han en af de hellige økser feje ind mellem dem. Som en le mejede den ned i flokken og gjorde lyst i en halvkreds.

Imedens bemandede etruskerne siderne, hvor fjendens entrekroge allerede havde bidt sig fast og lænket modstanderne sammen. En byge af pile summende ind i deres rækker, og mange styrtede om med de lange pile dirrende i sig.

Så vrirlede Viiks folk om bord fra alle sider. En kort, men blodig kamp udspandt sig, inden de var herrer over de to handelsskibe. De besejrede skibes besætninger blev drevet sammen under dækkene, og Viik-flåden overtog befalingen.

Skrur havde ladet luren synke og støttede sig til en opstander, medens lederen af førerskabet underkastede ham et skarpt forhold. Hvordan gik det til, at

han befandt sig om bord i de fremmede skibe med de stjalne ting fra gudehuset? Skurur var tavs, men kendsgerningen var, at han havde kaldt med lurene, så hvilke grunde han havde til at tie, var hans sag, mente han.

Det tog sin tid at få handelsskibene under fuld kontrol og taget på slæb, men omsider var vagtmandskabet på plads, og kursen blev sat mod Viik med priserne på slæb.

Skrur sad forude og stirrede tungt frem for sig. Han havde gjort, hvad han måtte gøre, men foran ham lå den lange grå hverdag. Han kendte sit folk godt nok til at vide, at hans gerning ikke ville bringe ham nogen fordel – omstændighederne ville altid forblive mistænkelige. For hvad havde han egentlig villet på de etruskiske skibe? De indviede redskaber var besmittede, blot fordi han havde brugt dem, selv om det var i en god hensigt. Indrømmede han, at han ville være flygtet, lå det nær at antage, at han selv var ransmanden.

Tordenen rullede langsomt bort i vest, og den korte nat blev lysere. Regnen havde skyllet dækkene rene for blodsporene efter kampen, og forude blånede kystlinien frem. Sammen med uvejret fejedes hans drømme om eventyret på de fjerne kyster væk. Han vidste, at fra nu af måtte han dykke efter rav igen, til han ikke magtede det mere. Og om ikke så længe ville hans plads være yderst i kredsen, hvor de fattigste og udueligste fik deres kummerlige ophold og ventede på afslutningen. For bronzefolket krævede stolthed, styrke og skønhed af deres helte og agtede ikke snedighed for værd at hylde. Måske blev denne indstilling deres undergang.

I dette tilfælde bragte snedighed ganske vist Viig og dets folk dobbelt gevinst. Det rav og de huder, de havde betalt i bytte, vendte tilbage sammen med etruskernes ladning, der var nok så værdifuld. De folks skæbne var uafvendelig. Hvem skulle vel opspore et par handelsfartøjer fra fjerne kyster?

I et rungende brøl satte flådens lurer fuldtonigt ind og hilstes med jubel af folkemængden derinde på den lange, hvide strand.

Svelvalgirs offer til de høje var blevet vel modtaget. Magten lå stadig fast i hans hånd.

Julestemning med tovværkskunst

Ved KAJ LUND

Drejer det sig om julegave-ideer, er der ingen smalle steder inden for husflidsarbejderne i tovværk og garn. Der kan fremstilles små, dekorative nyttegenstande og store, dekorative nyttegenstande, der er muligheder inden for millimetertyndt garn og tommetykt tovværk, der er muligheder for begynderen og for eksperter, og man kan fremstille en stor ting på en enkelt aften eller en kompliceret nipsgenstand, der tager over en måned.

Desuden har tovværkskunsten også ganske særlige forudsætninger inden for den gren af dekorationer, som er med til at skabe den rigtige julestemning. Det er især dette område, vi skal beskæftige os med her.

Julestjernen

Det stjerneformede tovværksarbejde hører til de runde eller ringformede måtter, der udgør en meget stor familie med utallige undergrupper. Derfor må man undre sig over, at de fleste husflidsinteresserede indtil dato synes at have været blinde over for denne stjernevrimmel.

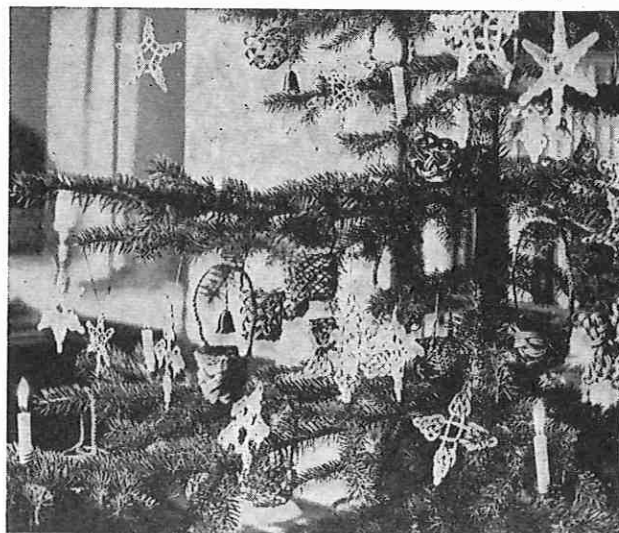
En variationsmulighed ligger først og fremmest i den grundfigur, som danner hver enkelt af stjernens spidser. Vi skal her kun beskæftige os med én enkelt grundfigur, der er særligt egnet til stjernespids. Den er formet som en trekantet måtte med tre bugter i hver langside. Også grundlinjen har egentlig tre bugter, men den midterste bugt er her anvendt som

til- og afgang og danner de to »ben« i grundfiguren.

En anden variationsmulighed ligger i den måde, hvorpå de enkelte grundfigurer (stjernespids) er forbundet. Forbindelsen kan ske på tre måder:

A: Grundfigurerne er næsten altid forbundet parvis, gruppevis eller allesammen gennem deres to »ben«. Forbindelsen kan være »lukkede« som i tyr-

Fig. 2: En gren af juletræet, hvis pynt (undtagen lysene) udelukkende består af tovværksarbejder. (Læs om julekurve af tyrkerknob i december-nummeret af »Vikingen«).

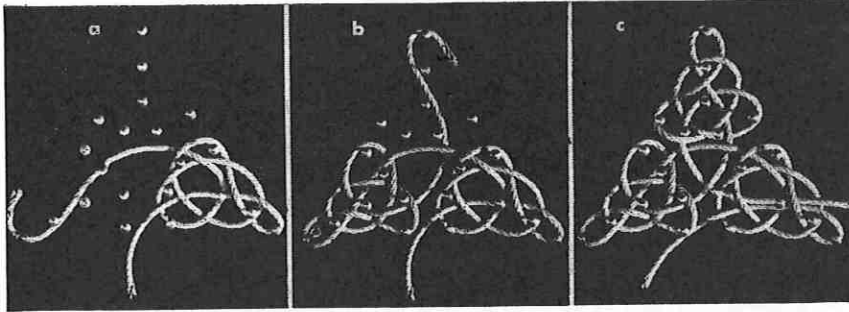

Fig. 3: Udviklingen af skelettet til lukket stjerne med tre frilliggende grundfigurer. Den ses fordoblet i fig. 7a.

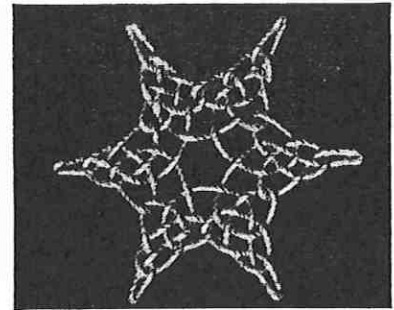

Fig. 4: Skelet til åben stjerne med 6 sammenslyngede figurer.

kerknobet, hvor alle parter passerer ind over midten og danner en sammenflettet roset, eller den kan være »åben«, hvor benene går den nærmeste vej til figuren ved siden af (fig. 5 d og 7 d). En roset, hvor hver grundfigur er et selvstændigt kredsløb, kan være åben (fig. 8 h) eller lukket. – B: Grundfigurerne kan forbindes ved, at man fletter deres sidebugter ind i hin-

anden. – C: Der kan skabes sammenhold mellem grundfigurerne ved hjælp af supplerende kredsløb, f. eks. ringformede eller sløjfeformede kredsløb.

Stjernens anvendelsesområder

Det mest nærliggende er at benytte denne stjerne som pryde i juletræets top. Det bedste materiale til en stjerne på 15 cm i diameter vil da være hampeline med 2 mm diameter.

Når flettearbejdet er færdigt, giver man stjernen den fornødne stivhed ved lakering. Derefter indflettes i én af spidserne et stykke blød jern- eller kobbertråd af samme diameter som garnet og ca. 20 cm langt. Til slut får det hele en gang forgyldning.

Stjerner fremstillet af samme garntykkelse, evt. sværere og i størrelse fra 10 til 30 cm i diameter, er meget anvendelige til juledekorationer i vinduer og på døre.

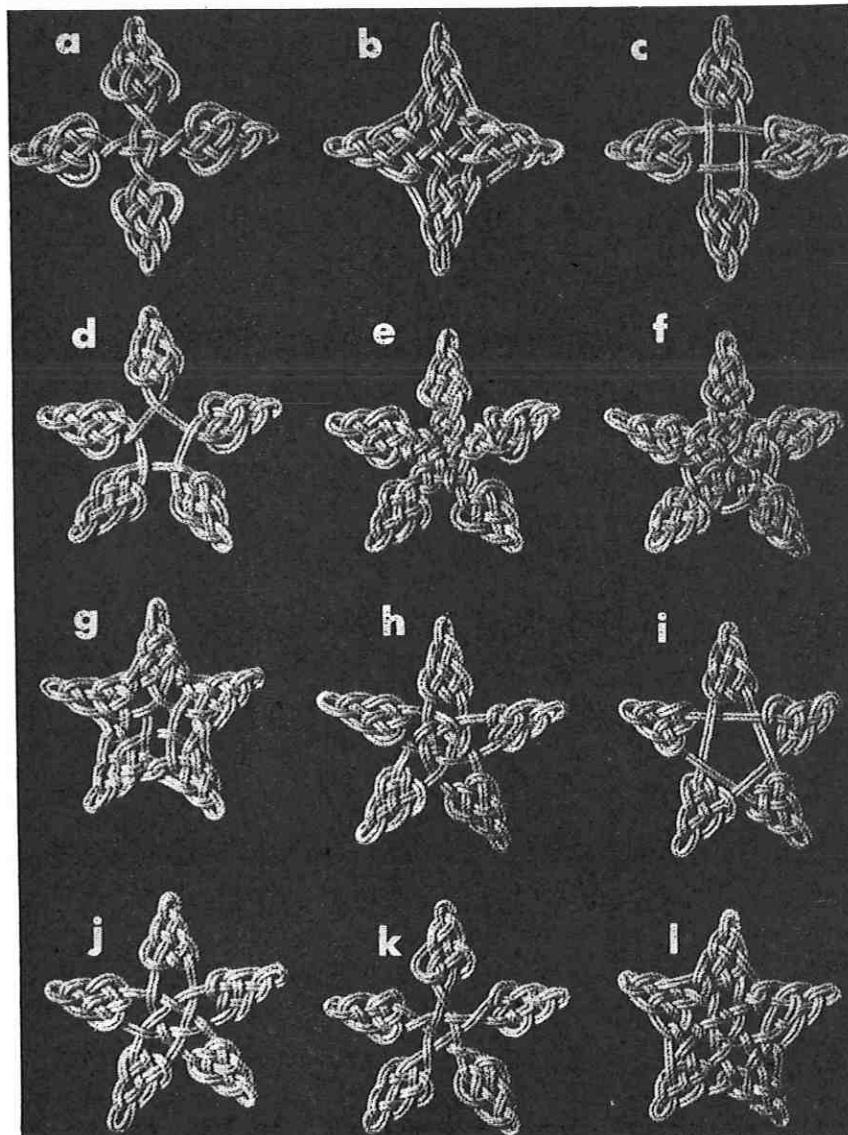
Som pynt til at hænge på juletræets grene kan stjernerne have en diameter fra 5 til 10 cm. Til disse små stjerner anvendes garn af tykkelse fra ½ til 1½ mm.

Den samme størrelse af stjerner kan med fordel benyttes til fremstilling af en dekorativ juleuro, til at montere på adventskransen og til andre dekorative formål.

En rent stjerneformet måtte er ikke så velegnet til kurve og skåle som talrige andre rosetter, men stjernen med fire spidser har dog vist sig at være særdeles brugbar ved fremstilling af holdere til gløgg- og punchglas. Her benyttes bedst garn af 2½ til 3 mm tykkelse.

Fig. 3 viser udviklingen af den enkleste form for denne stjerne-

Fig. 5: Varianter af stjernerosetter med fire og fem grundfigurer.

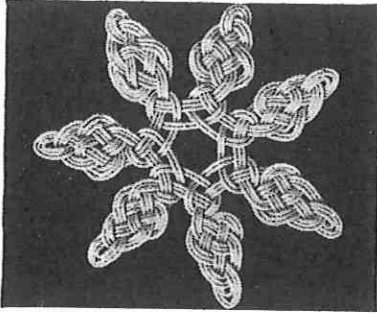

Fig. 6: Åben stjerne med syv fritliggende spidser og tredobling. Åbningen er delvis udfyldt af et kredsløb med sløjfer.

roset, hvor der kræves 7 søm i måttepladen for hver stjernespids. Grundfiguren er gentaget tre gange (det mindste antal som er muligt). Grundfigurerne er fritliggende, idet deres sidebugter ikke er slynget sammen indbyrdes. De er kun forbundet med deres to »ben«, som alle passerer ind over midten. Af sidstnævnte årsag kaldes dette for en »lukket« roset.

I fig. 3 a er den første grundfigur fuldført, og den næste er påbegyndt. 3 b: to stjernespidser er fuldført, og den tredje er påbegyndt. 3 c: tredje grundfigur – og dermed hele skelettet til rosetten – er fuldført, og eventuel fordobling kan påbegyndes.

Fig. 4 er en »åben« stjerne med 6 grundfigurer. Der er imidlertid skabt en tæt forbindelse mellem disse, idet grundfigurerens yderste sidebugter er flettet sammen to og to.

Fig. 7 viser tydeligt forskellen mellem den lukkede og den åbne stjerneroset. 7 a, b og c er lukkede rosetter med henholdsvis 3, 4 og 5 grundfigurer, hvis »ben« er ført helt ind over midten ligesom i det rosetformede tyrkerknob. Fig. 7 d er en »åben« roset, hvori grundfigurerens »ben« efter en krydsning passerer direkte til grundfiguren ved siden af.

Fig. 6 er et eksempel på, hvorledes man kan udfylde åbningen i midten af en »åben« roset. Denne har 7 grundfigurer, men svarer i øvrigt til rosetterne fig. 5 d og 7 d. Udfyldningen er her sket ved hjælp af et selvstændigt kredsløb med sløjfer, som er flettet ind mellem grundfigurerens ben og samtidig giver en afstivning af disse.

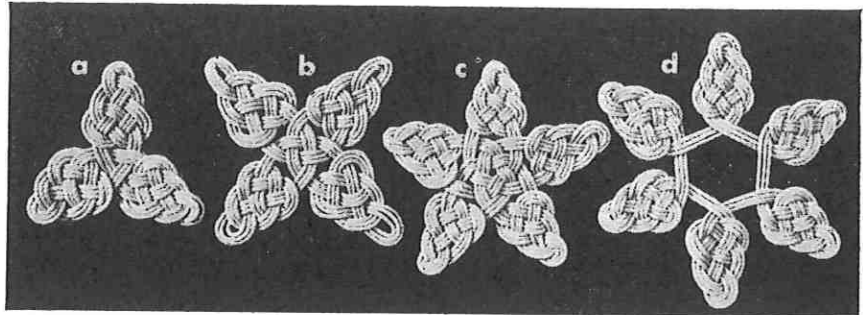
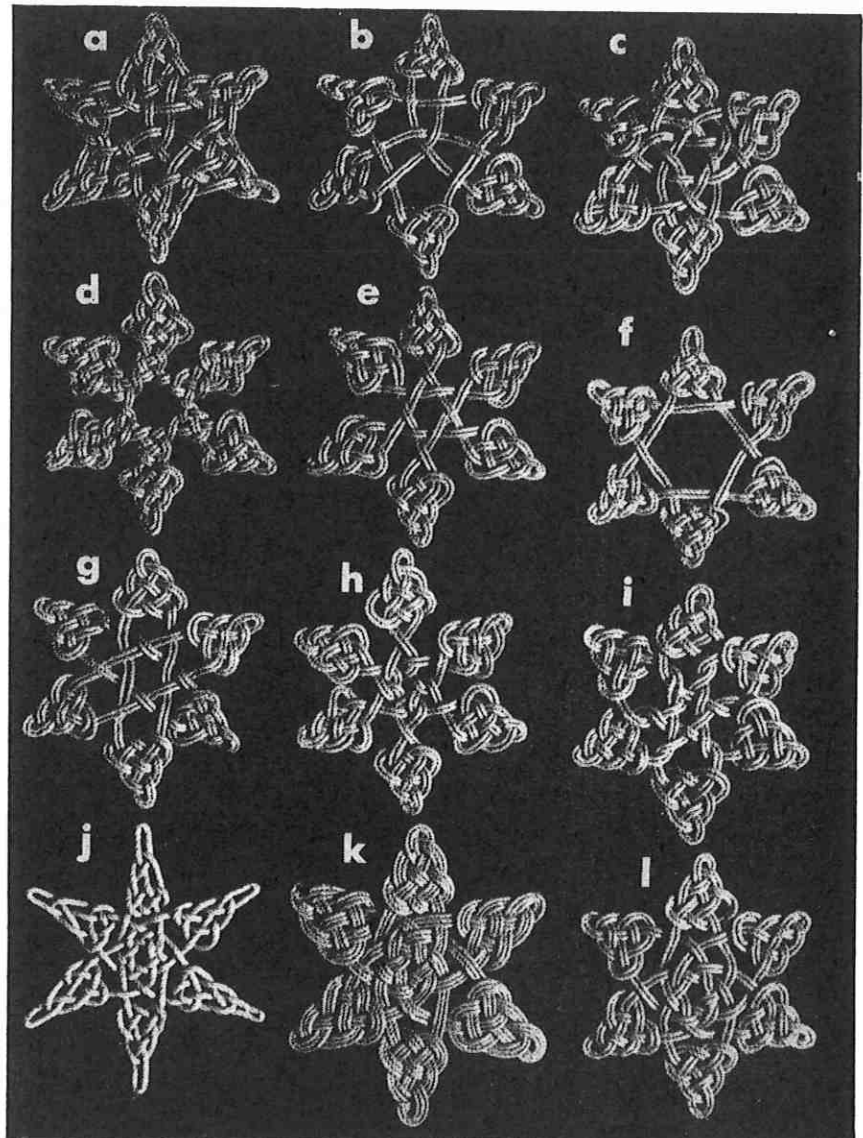

Fig. 7: Varianter af stjernen med fritliggende spidser, som alle er tredoblede; a, b og c er »lukkede«; d er »åben«.

Fig. 5: Varianter af stjernerosetter med 4 og 5 grundfigurer.

5 a: Lukket roset med 2 kredsløb. Spidserne overfor hinanden er forbundet to og to, og benene er krydset.

Fig. 8: Varianter af stjernen med seks grundfigurer.

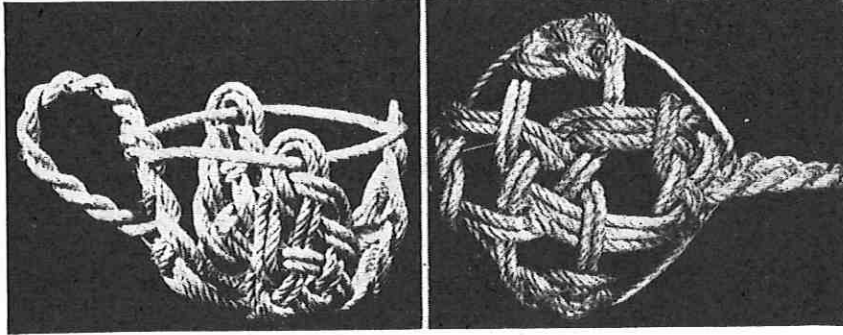

Fig. 9: Holder til grogglas fremstillet af stjerneroset med fire grundfigurer.

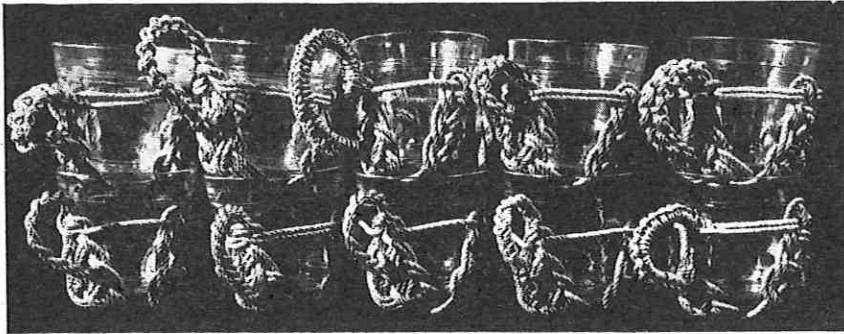

Fig. 10: Grogglas af samme type som fig. 9, men alle med forskellige hanke.

5 b: Åben roset, hvis grundfigurer er forbundet ved sammenfletning af sidebugterne.

5 c: Næsten den samme som a, men »åben«, da benene ikke er krydset.

5 d: Ren, åben stjerneroset med 5 spidser.

5 e: Samme som d, med åbningen fyldt ud af et ekstra kredsløb med sløjfer.

5 f: Samme som d, med åbningen udfyldt af et kredsløb med bagvendte sløjfer.

5 g: Samme som d, men med grundfigurerne forbundet ved sammenfletning af sidebugterne.

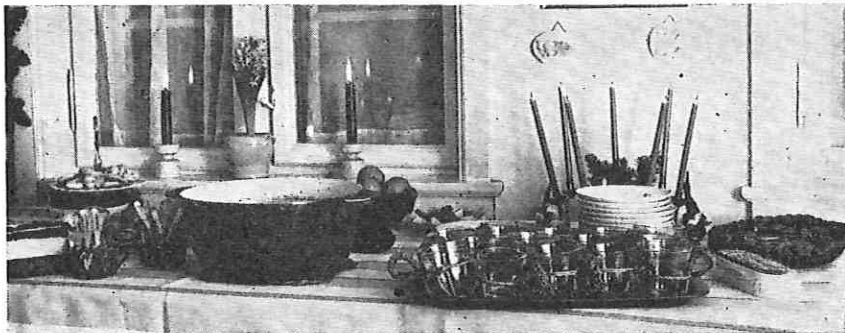
5 h: Ren, lukket stjerneroset med 5 spidser.

5 i: Åben roset, hvor forbindelsen mellem grundfigurerne springer hveranden figur over.

5 j: Lukket roset (næsten som h), men forbindelsen mellem grundfigurerne springer hveranden figur over.

5 k: Åben roset (næsten som d), men forbindelsen mellem grundfigurerne springer hveranden figur over.

Fig. 11: Gryde med gløgg på en bordskåner fremstillet som tovværksroset. Glasholderne er stjernerosetter, og kageskålene er ligeledes modelleret af lakerede rosetter.

5 l: Lukket roset med sammenflettede grundfigurer. Forbindelsen mellem disse ved hjælp af »benene«, springer hveranden figur over.

Fig. 8: 12 forskellige stjernerosetter med 6 spidser, hvilket giver endnu flere variationsmuligheder end med 4 el. 5 grundfigurer.

8 l, k og j: Almindelige lukkede rosetter med henholdsvis fordobling, tredobling og enkelt part.

8 i: Grundfigurerens »ben« krydset en gang med benet fra figuren ved siden af. I øvrigt en åben roset.

8 h: Åben roset, hvori hver af de 6 grundfigurer har sit eget selvstændige kredsløb.

8 g: Grundfigurerne over for hinanden er forbundet to og to med fælles ben. Her er altså ialt 3 kredsløb.

8 f: Åben roset med to kredsløb (to trekantede rosetter flettet sammen).

8 e: Næsten som f, men med krydsede ben.

8 d: Åben roset, hvis åbning fyldes delvis af et ekstra kredsløb med sløjfer.

8 c: Lukket roset (næsten som l), men forbindelsen mellem grundfigurerne springer hveranden figur over.

8 b: Sammenfletning af en åben og en lukket trekantet stjerneroset.

8 a: Næsten som b, men grundfigurerens sidebugter er flettet sammen.

Holder til gløgg-glas

Med stjernerosetten som udgangspunkt kan fremstilles en praktisk og dekorativ »holder«, der tjener flere formål: Den virker som bordskåner, den hindrer, at man brænder fingrene på det varme puncheglas, og der kan fastgøres en hank på den. Yderligere har man den fordel, at man kan få udnyttet sine tomme sildeglasser. Holderen sidder ikke fast på glasset, som kan udtages og vaskes særskilt. I øvrigt kan man om nødvendigt vaske holderen, hvis den er lakeret rigtigt. Den vil da være fri for porer og næsten så hård som træ.

Fig. 9 viser en ganske enkel glasholder fremstillet af en stjerneroset med fire spidser. Et ekstra kredsløb af samme tykkelse garn er ført ringformet gennem

stjernespidserne. Ringen »snøres sammen«, indtil stjernespidserne ligger tæt ind til det glas, man bruger som skabelon. Det fastholdes i denne stilling ved hjælp af et hjælpegarn, som senere kan fjernes.

Hanken kan formes af de to ender garn fra det nye kredsløb. Enderne føres gennem en af stjernespidserne fra samme side (udefra og ind), tages op over spidsen og snoes om hinanden som toslået tovværk.

Når hanken har en passende længde, flettes de to garnender ind i stjernens struktur fornedet og fastgøres med lim. Tampene vil kunne ses i fig. 9 b, hvor garnet er tredobbelt i modsætning til resten, der kun er fordoblet.

I fig. 10 er de ti glas forsynet med holdere af stjernermåtter med fire spidser, men alle hanker er forskellige: Nederst til venstre ses tre kordelhanke af samme type som i fig. 9. De øvrige er udført som plating, eller de er almindelige dobbeltgarn klædt med forskellige svinerygge.

Holdere til julelyset.

Julen er den store sæson for de levende lys, og utallige er de lysholdere, som er blevet fremstillet af tyrkerknob. Det drejer sig fortrinsvis om treslåede tyrkerknob med fire bugter.

Der er imidlertid den ulempe ved det almindelige tyrkerknob, at der normalt ikke er »gods« nok i det til, at det selvstændigt kan stå fast og holde på et lys. Der er dog flere forskellige muligheder for at komme uden om dette problem.

Man kan f.eks. lime tyrkerknobet fast på en træplade eller en træklods, således som det er gjort af bådsmænd Robert Kjær (se fig. 13). Han foretrækker selv at bruge en træklods af form som en pyramidestub. Den står godt fast.

Der findes for øvrigt et specielt tyrkerknob, der er dobbelt så tykt i strukturen som det sædvanlige knob. Matros Jakob Kaa har lavet mange lysestage af »det sammentrængte tyrkerknob«, hvis udgangspunkt er det treslåede knob med fem bugter, men hver passerer over to og under to af de andre parter (se fig. 12).

Der er også den udvej, at man kun lader tyrkerknobet spille en sekundær rolle i lysholderen, således at tovværksarbejdets funktion er at virke som dekoration uden på en lysholder eller lysestage af et fastere materiale. Dette benyttes bl. a. i forbindelse med adventkransen.

Adventkranse af tovværk.

Det kræver nogen erfaring i håndtering af tovværk, hvis man vil fremstille en adventkrans, selv om man naturligvis ikke be-

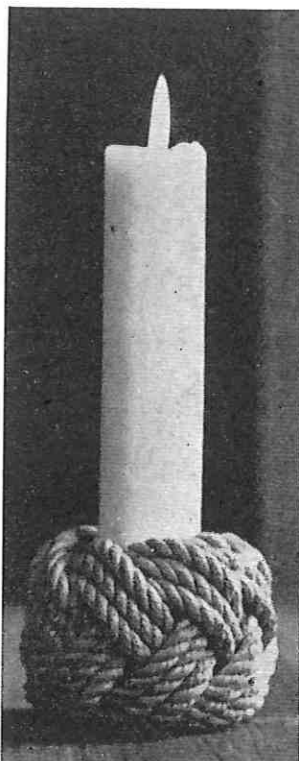

Fig. 12: Lysholder fremstillet af »det sammentrængte tyrkerknob«.

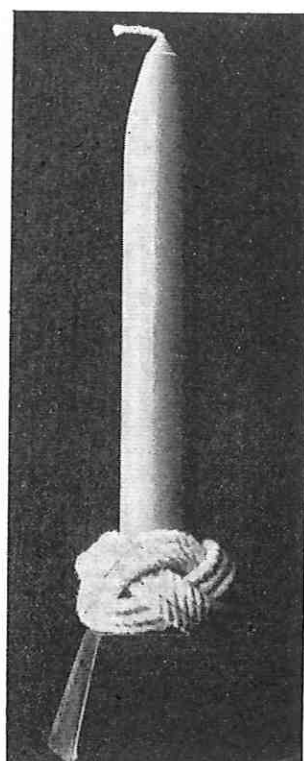

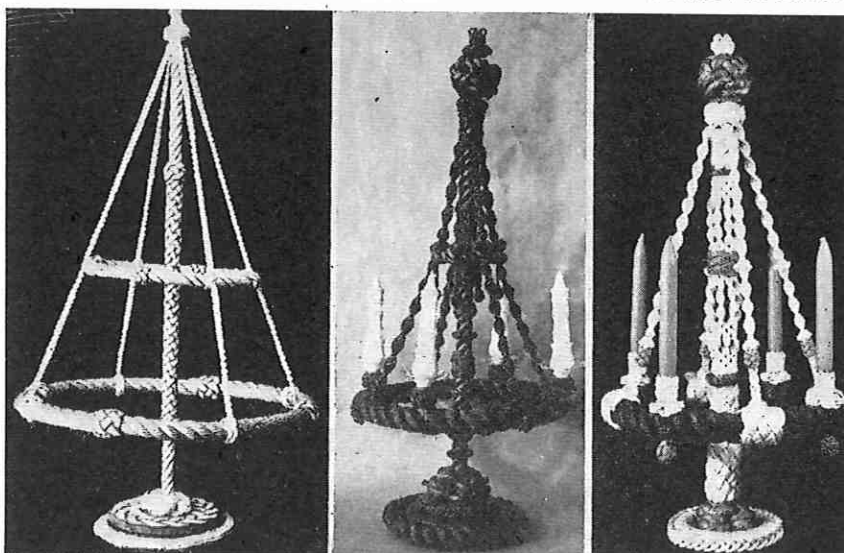
Fig. 13: Lysestage af et tyrkerknob limet på en træklods.

høver at udstyre den med et stort antal komplicerede dekorationer.

Den vigtigste komponent er selve kransen, der fremstilles som en ring, der snoes af en kordel fra et kraftigt tovværk og samles usynligt efter langsplejsmetoden.

Kransen kan naturligvis ophænges i samme slags bånd, som man benytter til grankranse, men når man nu er i gang med tovværket, kan man lige så godt fremstille en dekorativ plating.

Fig. 14: Adventkranse af kombinerede tovværksarbejder. Se teksten.

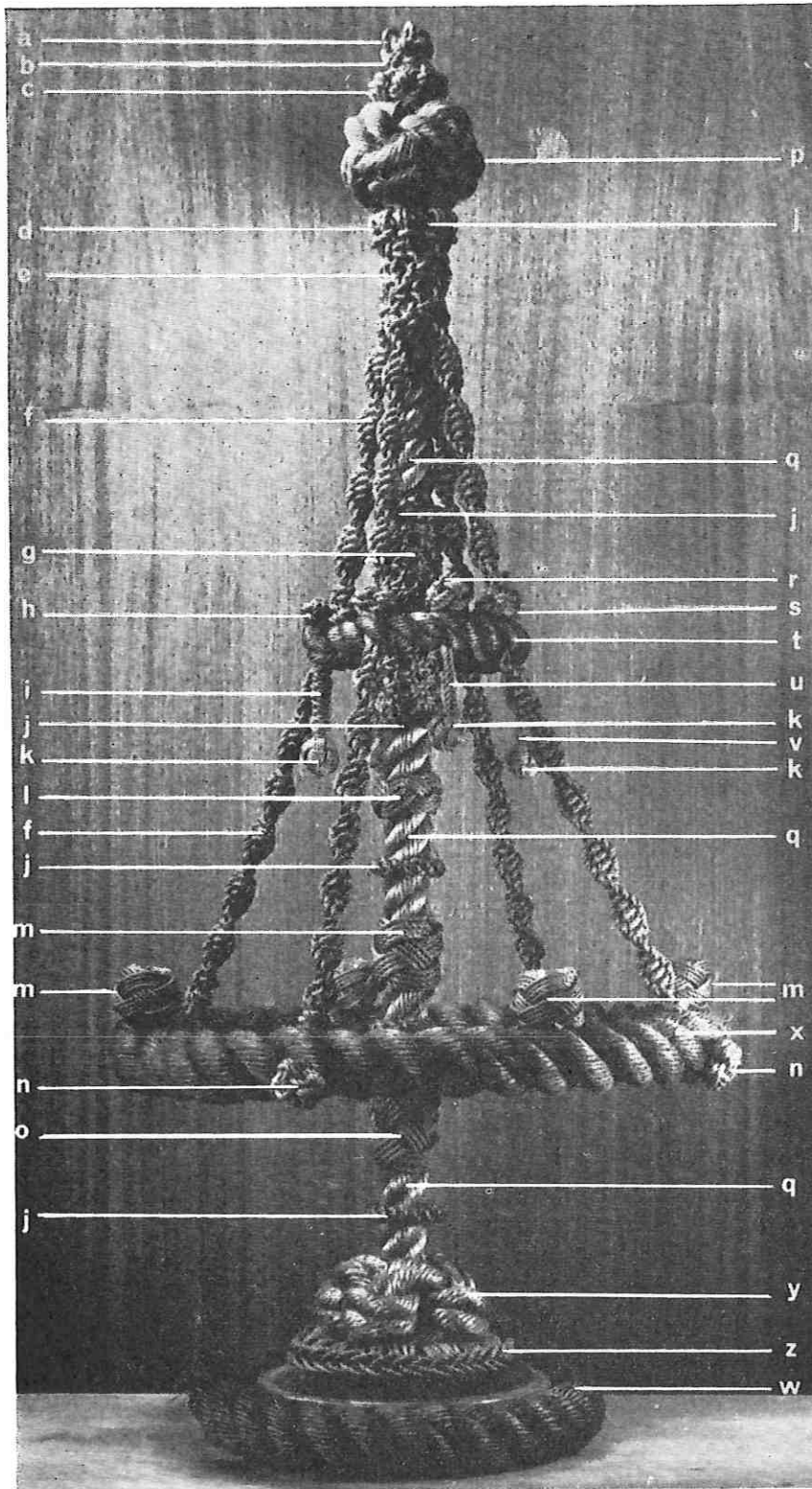

Fig. 15: Peter Poulsens adventskrans.

Lysholderne, der som nævnt kan klædes udvendig med et tyrkerknob, er ganske simpelt »stolebensbeskyttere« af metal eller plastic, fastgjort med en skrue gennem bunden ned i tovværkskransen.

Fig. 14 viser tre forskellige adventskranser, der er ophængt på deres egen stamme med fod, så de virker som juletræer. Stammen er af tovværk stivet af med en indvendig »kalv« af metaltråd eller rundjern. Højden er 50–60 cm.

Kransen til venstre er fremstillet af J. Banke Jørgensen. Materialet er fortrinsvis manila, dekoreret med rødt og hvidt bomuldsgarn. Kranen hænger i kædeplattung af bomuldsgarn, og lysholderne er endnu ikke monteret.

De to andre »juletræer« er lavet af Peter Poulsen, som har dekoreret dem med alle de pynsteknob og fancyarbejder, der har haft tradition hos danske sejlskibssømænd. Adventskransen i midten er opbygget af hampe tovværk og garn i mange forskellige tykkelser og lakeret med schellak, så den er ensartet mørkebrun. Ved kransen til højre er benyttet både manila, hvid hamp, hvid sisal og barket sisal samt hvidt kunstfibergarn, således at der uden farvning er opnået stor kontrastvirkning.

På fig. 15 ser vi nærmere på et af Peter Poulsens juletræer. Bogstaverne på illustrationen angiver følgende tovværksarbejder:

- a. Åben krone af merling.
- b. 4-slået rosenknob af merling.
- c. 8-slået stjerneknob af merling.
- d. Lærkehoveder af merling omkring kordelstrop.
- e. Fladknob (sømandsknuder) af merling.
- f. Spiralknob (proptrækkerknob) af merling.
- g. Fladknob og spiralknob af merling omkring stammen.
- h. Diamantknob af hyssing.

- i. Plattung af taljerebsknob i hyssing.
- j. Kordelstrop af 5 mm line.
- k. 5-slået tyrkerknob af hyssing.
- l. 3-slået tyrkerknob af merling.
- m. 4-slået tyrkerknob af merling omkring lysholder.
- n. 4-slået stjerneknob af merling.
- o. 5-slået tyrkerknob af merling.
- p. 4-slået rosenknob af 20 mm tovværk.
- q. Stamme af 20 mm tovværk.
- r. Rosenknob af hyssing.

- s. Dobbelt taljerebsknob af merling eller hyssing.
- t. Kordelstrop af 20 mm tovværk.
- u. 5-slået plattung af hyssing.
- v. Kronplattung af hyssing.
- w. Kordelstrop af 20 mm tovværk omkring blokskive af pokkenholt.
- x. Kordelstrop af 20 mm tovværk.
- y. 4-slået stjerneknob af 20 mm tovværk.
- z. Kordelstrop af 10 mm line klædt med 3-slået svineryg af merling.

Reproduktion: Brdr. Barentzen

Den 4-mastede bark »Inverness-shire« af Glasgow under orkan ved Kap Horn umiddelbart før havariet
(Se artiklen på de følgende sider)

Maleri af E. Hernø

Reproduktion: Brdr. Barentzen

»Inverness-shire« har mistet riggingen i orkanen. Skibsfører Hennø har her rekonstrueret situationen
(Se omstående artikel)

Avvaret af E. Hennø

Rejse med en windjammer

1914-1915

Af

EJVIND HERNØE

I november 1914 rejste jeg sammen med en kammerat, Harald Boye, nu portcaptain i New York, til Liverpool for at få hyre med et stort sejskib på langfart. Vi havde lige bestået første og anden del af styrmandseksamen på Københavns Navigationsskole, men syntes ikke, vi var modne nok til at virke som styrmænd. Der var i øvrigt styrmænd nok, og der forlangtes noget mere dengang end nu, særlig som arbejdsleder. Første verdenskrig var begyndt i august samme år, men det regnedes ikke for særlig farligt at sejle, da undervandsbådene ikke rigtigt var kommet i gang endnu.

I Liverpool tog vi ind på Skandinavisk Sømands-hjem, hvor bestyreren var nordmand. Vi fik anvist et værelse med seks senge. Sengetøjet syntes ikke at have været skiftet i måneder, men bestyreren lovede, det skulle ske næste dag. Hele næste dag blev der ikke skiftet, men da vi ikke ville kværulere, før vi var sikre på, at der ikke blev skiftet, inden vi skulle til køjs, satte vi os til at spille kort med en russer og en amerikaner på værelset. Pludselig kom bestyreren ind, og da han så, at vi spillede kort, blev han rasende og konfiskerede kortene. Den slags ugudeligheder tillodes ikke på et sømandshjem. Da vi påtalte, at beskidte lagener godt kunne tillades, sagde han: »You are too big for your boots.«

Vi bestemte os så alle fire til at prøve at finde et andet logi. På det engelske Sailor's Home havde hver mand sit værelse, rent og pænt uden at være dyrere end det andet. Hele hallen var fuld af spil af forskellig slags, så der var ingen forbud af nogen art. Vi fik anvist fire værelser, gik så tilbage til Skandinavisk Sømands-hjem, lejede en trækvogn på vejen, gik ind til bestyreren og forlangte at få vore forudbetalte penge tilbage. Det kostede os meget besvær, men efter at vi havde truet med selv at tage dem, måtte han ud med dem. Vi samlede så tøjet sammen og kørte ned på Sailor's Home.

Når et skib manglede folk, henvendte runnerne fra de forskellige shippingmasters sig på Sailor's Home, så det var lettere at få en hyre derfra, særlig i engelske skibe. I Birkenhead lå en firemastet bark, »Invernes-shire« lastet med en slags kunstgødning bestemt for Freemantle, Vestaustralien. Det var noget for Boye og mig, og vi gik derfor ned og præsenterede os for kaptajnen, som var en lille skotte. Vi

lignede ikke sejskibsmatrosen efter at have siddet på skolebænk i halvandet år. Han kiggede på os og sagde: »I am sure you can't make a ropeyarnsknot.«

Nu tror jeg ikke, der er mange søfolk i dag, som kan lave en kabelgarnsknude, for der er ikke brug for det mere (måske lærer de det i skoleskibe). I langfartsskibene lavede vi selv vort skibmandsgarn af gammelt hampetovværk, da vi brugte meget til at klæde fodperter, barduner, wiresplejser og meget andet, og når man skulle knobe kabelgarnet sammen, måtte det ikke fylde så meget, at det ikke kunne passere klædekøllen. Derfor skulle denne specielle knude bruges.

Vi prøvede at overbevise ham om, at vi kunne lave alle slags splejsninger på wire og tovværk, bændsler, knobe, sy sejl og alt andet fancywork samt skibmandsarbejde, og vi forsøgte at bevise for ham, at vi havde sejlet 4 år i langfartsskibe, men da han ikke kunne læse dansk, ville han ikke tro det. Vi fortalte ham også, at vi begge havde været et halvt år i et skoleskib, hvor man lærte alt fra grunden, men det prellede alt sammen af på ham. Han sagde, vi ikke var gode nok, så vi gik deprimerede derfra op til shippingmasteren og fortalte ham, hvordan det var gået.

Nu var det ikke så let at få folk til sejskibe på langfart dengang, hvor hyren var £ 4.10.0, mens den i dampere var £ 5.10.0, så shippingmasteren sagde, at det skulle vi ikke tage os nær. Vi skulle blot møde næste dag om bord i »Inverness-shire« kl. 16 for mønstring. Vi mødte op sammen med fjorten andre af syv forskellige nationer. I salonen sad shippingmasteren med bemandingslisten, og kaptajnen sad ved hans side. Da sidstnævnte så Boye og mig, gløede han ondt, men sagde intet. Navnet på hver enkelt blev læst op og samtidig hyrens størrelse: £ 4.10.0. Da mit navn blev nævnt, sagde kaptajnen: £ 4.0.0, men jeg var rask og sagde: £ 4.10.0, og det blev skrevet, mens jeg fra kaptajnen fik et blik, som sagde: »Det skal du få betalt!« Vi skrev under på tre år eller britisk havn. Det var betingelserne dengang.

Vi skulle møde kl. 6 næste morgen. Arbejdstiden var dengang 10 timer. Foruden Boye og mig var der en anden dansk, Carl Pedersen, som nu i mange år har været fører i C. K. Hansen. Mandskabsbeboelsen var under bakken. På hver side af ankerspillet var et langskibsskot, og på det var fastgjort 8 køjer ven-

dende ud mod skibssiden. Langs køjerne var en bænk, og ude i borde var fastgjort et lille uhøvlet bord. Det var ikke til at sidde ved, da der ikke var noget at sidde på. Sådan var hele møblementet. Skabe fandtes ikke, og vort landgangstøj hængte vi op i en krog under dækket, hvor det hang og svingede, når skibet slingrede. Skibskister var der ikke plads til, og i øvrigt var der ingen, der rejste rundt med dem mere.

I dårligt vejr gik søen op forbi klydspropperne, så hele dørken sejlede. Vandet skvulpede fra skoddet ud i borde, så underkøjerne var ved at komme under vand, og da vi havde alle vore grejer og vort tøj oppe i køjerne, var det ikke så godt. Olietøj og søstøvler hang på et søm uden for køjen, så vi kunne trække i det, inden vi sprang ned på dørken. Siden ude i borde var uden garnering. I koldt vejr svedte jernet, så der var aldrig tørt. Ud mod midtskibs var en åbning på agterpart uden dør, men med en høj tærskel og et lille hul til afløb, og fra bakken var der igen en åbning ud mod dækket, også uden dør.

Styrbords vagt boede om styrbord, bagbords vagt om bagbord. Vi var femten matroser og en letmatros forude. I et hus agter boede otte aspiranter, som betalte for at sejle med og var bundet for 4 år i rederiet. Det var svært dengang at få et job som styrmand i et britisk skib, hvis man havde sejlet before the mast. Ingen bedre rederier antog folk, hvis de ikke havde haft deres tid som aspiranter. Man regnede vel med, at når forældre skulle betale for sønnerne i 4 år, måtte det være mere velstillede folk, og at deres sønner havde en god opdragelse, så de bedre egnede sig til officerer.

Under bakken agten for ankerspillet havde vi en kakkelovn. Den var vi glade for undtagen i dårligt vejr, hvor den ikke kunne brænde, fordi søen slog ned i røret og slukkede den. Men kunne den bruges, lavede vi te og ristede brød på den om natten. Vi fik nemlig ikke noget varmt mellem kl. 5 om eftermiddagen og kl. 8 om morgenen. Teen medbragte vi selv. Den hørte ikke med til vor ration.

Vi havde en god kok, der var i nærheden af de 60 år. Hvis det på grund af vejret var muligt at holde fyr i kabyssen, fik vi altid varm mad tre gange om dagen og altid pænt anrettet. Middagen bestod hveranden dag af ærtesuppe og hveranden dag af almindelig suppe. Der var ikke megen smag ved det, men det salte kød og flæsk, vi fik til, var kogt i så god tid, at det var koldt, når vi fik det, og skåret i pæne skiver, så det virkede appetitligt. Ligeledes var alt, hvad vi fik til frokost og aften, Dry Hash, Irish Stew og Crackerhash, pænt og tillavet så godt, som omstændighederne tillod. Ved siden af havde vi den ugentlige ration, som bestod af et halvt pund smør (preserveret), et halvt pund sukker, et pund orange-marmelade eller jam og en stor krukke pickles hver fjortende dag til otte mand. Desuden udleveredes daglig et friskt, nybagt brød, ridset af, så hver mand fik et lige stort stykke. Dette var rationen. Dertil

stillede vi hver middag agter og fik vor obligatoriske kop limejuice. Man skulle møde personligt. Ferskvandspumpen blev låst op hver eftermiddag af 3. styrmand, og hver vagt fik så en træpøls fuld. I vort lukaf havde vi en vandtank stående, hvor vi opbevarede det vand, vi fik, for det skulle slå til både som drikkevand og til vask, så det gjaldt om at spare på det.

Alle vore ejendele måtte vi opbevare i køjen. De, som havde overkøjer, fik det hele vådt i dårligt vejr, da dækket oven over var læk som en si. Jeg selv havde heldigvis medbragt en sejdugshængekøje, og da jeg var en af dem, som fik en overkøje, hængte jeg hængekøjen op over mig i alle fire hjørner, og når den bulede for meget ned, blev den løftet op, så vandet løb ned på dørken.

Den 16. december 1914 blev vi tørnet til kl. 6 morgen. En slæbebåd kom langs siden, og der blev gjort klar til afgang. Kort efter blev vi trukket ud gennem dokporten og videre til søs, ned langs kysten af Irland. Mens vi blev bugseret, skulle vi fordeles til vagterne. Alle blev kaldt midtskibs, hvor 1. styrmand valgte en mand, derefter valgte 2. styrmand én, og sådan tog de skiftevis, så der kom 8 mand på hver vagt samt 4 aspiranter.

Syd for Irland fik vi en svær vestlig dønning, og så sprang slæberen. Der blev givet ordre til at gøre mærsejl los, og Harald Boye og jeg var de første, som sprang til vejr. Vi skulle nok vise dem, at vi var vor hyre værd. Vi fik nogle sejl sat og fik skibet under kontrol. Slæbebåden sagde vi farvel til, og så var vi på vej til Freemantle. Vi fik hård sydvestlig kuling, og det viste sig snart, at mange af søfolkene i lukafet aldrig havde været i et sejskib før.

Vor flok var skrabet sammen fra otte forskellige lande, og af styrmændene blev vi alle tituleret »squareheaded Dutchmen«. Den lille skotske skipper havde givet styrmændene ordre til at holde et vågent øje med Boye og mig. Vi skulle have alle de værste jobs både i rigningen og på dækket; han havde ikke glemmt, at han havde sagt nej til os i Liverpool, og at vi fik £ 4.10.0 i hyre, som han mente var for meget. Men Boye og jeg, der var gamle »Georg Stage«-dreng og havde sejlet i flere år i store sejskibe på langfart, var i virkeligheden de eneste foruden Carl Pedersen, der kunne alt, hvad en sejskibsmatros skulle kunne af skibmandsarbejde.

Turen over Biscayabugten blev hård. Vinden holdt sig omkring sydvest og vest med hård kuling, og skibet var hårdt lastet, så dækket var under vand det meste af tiden; kun poopen var nogenlunde tør. Vi halsede rundt hver fjerde time ved vagtskifterne. Det kunne ikke gå over stag. Når skibet så skulle drejes til vinden, var vi alle i luv braser for at hale dem tot, og søen væltede ind over den fem fod høje skanseklædning. Styrmanden råbte så: »Take a turn and hang on,« og så var det med at holde fast, for vi forsvandt helt under vandet og dukkede først op, når

skibet slingrede over til den anden side. Kom der en særlig svær sø, blev der råbt for »the lifeline«. Det var en wire, som var strakt fra bakken til poopen så højt, at man måtte springe for at nå den. Det var ikke altid let med søstøvler og olietøj fuldt af vand, især når dækket var glat, og skibet væltede sig over. Der hang vi så og svingede, til søen var gået over. Mens hele denne vandpantomime stod på, stod skipperen oppe på halvdækket og morede sig. Der var også mange sjove situationer, hvis man bare ikke selv havde været klovn i cirkusnummeret.

Denne forestilling med at vende varede i tre uger, og i den tid var der ikke én mand forude, som havde en tør klud at tage på, for der var ingen steder at tørre tøjet. Da man skulle ud på samme tur ved vagtskiftet, var der heller ikke megen brug for det. Vore oliebukser var forneden bundet stramt omkring søstøvlerne, som dengang var af læder. Når vi skulle til vejrs, stod vi først på hænder for at få det meste vand ud af støvlerne. De var tunge nok i forvejen.

Det blev et hårdt job for dem, som havde været i sejskibe før. Rigningen var i dårlig forfatning. Givtove, gårdinger og skøder sprang og skulle repareres, sejl blev gjort los og fast igen. Dampskibsmatrosene havde nok at gøre med at holde sig fast, når de kom op, og gjorde ikke megen gavn. Det var svære sejl at manøvrere med, nogle blæste i stykker, og nye skulle bindes under, og hvis man har været med til det i en storm, så ved man, hvad hårdt arbejde er. Når så kun halvdelen af mandskabet er til nogen gavn, er det endnu mere besværligt og tager lang tid. Efter 3–4 timer på råen var man godt gennemblæst.

En aften løste jeg af ved roret kl. 22. Boye og jeg var begge på 2. styrmands vagt. Vinden var frisk, vi havde de fleste sejl sat undtagen over- og underbramsejl. Vi havde ingen røjler, skibet var en »baldheader«. Skipperen kom op på poopen og gav 2. styrmand ordre til at sætte alle bramsejl. To mand blev sendt op på hver mast for at gøre dem los. Der var trukket en stor, sort sky op forude, og jeg tænkte: Nu kommer der vind. Det samme tænkte 2. styrmand, men han turde ikke protestere mod kaptajnens ordre. Sejlene var knapt gjort los, før vinden kom, og der blev varskoet til vejrs om at gøre bramsejlene fast igen. Det var imidlertid umuligt for to mand. Vore overbramræer var 63 fod lange, og der blæste en pibende storm, så sejlene stod ud som balloner.

Nu blev der gang i den. Alle mand blev kaldt på dæk – vi var 32 i alt med skipper, tømmermand, sejlmager, steward, kok, aspiranter og 16 dæksfolk. Undersejl blev givet op, overmærsejl firet ned, forsejl og stagesejl blev halet ned med meget besvær. Gårdinger sprang, et par skøder gik også, sejlene daskede, skibet bordfyldte ustandseligt, så det meste af arbejdet foregik i vand til halsen og somme tider med hovedet under. Da alt var gjort, hvad der kunne gøres på dækket, måtte vi til vejrs for at gøre sejlene fast. Kun halvdelen af os var sejskibssøfolk. Det regnede. Vintersejlene var stive som et bræt, og gårdin-

gerne var gået mange steder. Det varede timer med hvert sejl.

Jeg var kommet til rors kl. 22 uden olietøj i styrrende regn og pibende storm uden nogen slags læ. Om livet havde jeg et reb for ikke at blive kastet over rattet, når roret blev ramt af en sø, så det gav et vældigt ryk i styregrejerne. Det gjaldt om at lægge alle sine kræfter i for at holde rattet, så skibet ikke skulle falde tværs i søen. Rebet var gjort fast til en pullert i siden. Seks bramsejl, tre overmærsejl, storsejl, fok og flere forsejl og stagesejl skulle gøres fast, men da mange gårdinger var gået og enkelte skøder samt givtove, var de i flere tilfælde alle sammen på én rå. Hvor skøder og givtove holdt, spilede stormen sejlene som balloner, da gårdingerne ikke holdt. De andre sejl daskede med stumper af skøder, som bestod af jernkæder. Sejlene blev flænget, og da ræerne var af jern, var der en voldsom larm.

Jeg blev helt glemt i hele det virvar, hvor besætningen kravlede fra rå til rå for at gøre sejl fast. Først kl. 7 om morgenen kom styrmanden i tanker om mig, og jeg blev så løst af ved rattet. Hvis nogen har prøvet at stå til rors i et 4000 tons sejskib i en storm og skal passe på, at vinden ikke kommer ind på forsiden af sejlene, så man risikerer, at de kan slå mændene ned af råen, og man samtidig skal stemme imod med alle sine kræfter, ved man, at det er et hårdt job. Når det så tilmed varer i 9 timer, er man så træt i armene, at man må sunde sig lidt, før man går til vejrs. Våd og gennemblæst, som jeg var, ønskede jeg at komme med til vejrs og røre mig. Det kom jeg så, da jeg blev løst af, og det varede 32 timer, inden alle sejl var gjort fast. I al den tid fik vi kun med mellemrum te og brød. Selv om det var farligt at opholde sig i kabyssen, syntes vor gamle kok, at vi skulle have noget varmt.

På et af overmærsejlene var vi 20 mand i 4 timer om at gøre det fast, da der ingen gårdinger var til at løfte sejlet med. Hvis ikke alle mand kunne få fat i en fold ad gangen, blæste den ud af fingrene på dem, som havde fat. Da alt var gjort fast undtagen undermærsejl, var der et større job med at klare dækket op. Alt tovværk slæbte ud over siden eller gennem læseporte, og da skibet stadig bordfyldte, tog det lang tid. Samtidig havde lasten skubbet sig, så vi havde stor slagside. Vi brugte et par dage i lasten under skalkede luger for at få skibet rettet op igen. Det var også et hårdt job – og så var det oven i købet lige i juledagene.

Da det nogle dage senere flovede af, fik vi andre sejl bundet under for dem, der var flået, sat nye givtove, gårdinger og skøder, og det begyndte så at gå normalt igen. En dag, vi sejlede for en frisk vind, og det var min tørn til rors, gik jeg agten ud, hvor skipperen gik frem og tilbage på poopen. Han havde ikke glemt, at han mod sin vilje havde måttet tage mig med, og sagde, da jeg ville løse af ved roret: »Du er for lille til at styre, når vinden er så frisk. Kom igen, når vejret bliver bedre.« Han havde gået

på poopen den nat, da jeg stod i 9 timer. Da havde han ikke syntes, jeg var for lille. Jeg var klar over, det var for at ramme mig, for han vidste godt, at når de andre på vagten skulle tage min tørn ved roret, ville de blive onde på mig. For mit eget vedkommende kunne han ikke gøre mig noget værre end at sige, at jeg ikke var kompetent til at styre, når det blæste lidt. Så havde han også ret til at sætte mig ned i hyre og dermed fra matros til letmatros.

En dags tid gik jeg og spekulerede på, hvad jeg skulle gøre, og da jeg en formiddag så skipperen gå frem og tilbage på poopen, gik jeg derop og spurgte, om jeg måtte tale med ham. Han sagde: »Talk away.« Jeg fortalte ham, at jeg havde sejlet i fem sejlskibe, og at det aldrig før var sket, at nogen måtte tage min rortørn. På en rejse fra Magellanstrædet til Vestaustralien med en norsk bark i »the roaring forties« var jeg af kaptajnen blevet rost for min styring. Når en svær sø kom rullende, kunne jeg møde den med en drejning på rattet, så skibet ikke kom meget ud af kursen. Jeg fortalte ham også, at jeg havde været med skoleskib og havde både styrmands- og skibsførereksamen. Min dristighed må vel

have duperet ham, for da han havde hørt, hvad jeg havde at sige, svarede han: »All right, you can take your turn at the wheel when it is your trick.«

Glad var jeg, og Boye også. Han havde ikke ventet, at jeg turde gå til the old man. Efter den tid kaldte han mig altid the little German captain. Jeg steg i hans gunst, og hans styrmænd fik besked på, at de ikke måtte hundse med mig. En dag, da 3. styrmand havde sagt »shut op«, fik han en omgang af skipperen og fik at vide, at han skulle ikke bruge den slags udtryk over for mig. Hver gang jeg havde rortørn, kom skipperen op og snakkede med mig. Han fortalte om hele sit liv og sin familie, og engang sagde han: »Når vi kommer hjem til England igen, skal du tage den engelske eksamen. Jeg skal have en damper som fører, og så skal du med som 2. styrmand.« Det var under forrige verdenskrig, da man kunne tage engelsk eksamen på 3 måneder til second mate.

Har De lyst til at læse mere om livet om bord, påbegynder »Vikingen« i nr. 1/1968 en serie artikler i tilknytning til denne beretning.

Tegning af Ubbesen

THOMPSON med „P“

Af S. A. Klubien. Illustreret af Os. Knudsen

Hvis De nogen sinde har kigget inden for i Penang, kan De ikke have undgået at lære Thompsons Bar at kende. Det vil sige naturligvis, hvis De ikke tilhører det slæng af blege ansigter, der holder til på steder som »Great Grand Hotel de Luxe« – eller hvad de nu hedder, disse fine hoteller, hvor maden skal være så udspekuleret og fornem, at man aldrig aner, hvad det egentlig er, man sidder og spiser – og hvor de kolde drinks er så små, at de gerne fordamper lige for næsen af én, hvis man da ikke skynder sig meget med at få dem halet indenbords.

Nå – men Thompsons Bar er i hvert fald velkendt og tilstrækkelig fugtig til, at den har et glimrende ry på sig. Og gamle Thompson er på sin vis et ganske herligt menneske, som enhver kan være tjent med at slå en sludder af med. Man går beriget bort, skal jeg sige Dem, for Thompson er en erfaren mand af verdensformat, og hvad han ikke ved om de store brændende problemer derude både til lands og til vands, er simpelt hen ikke værd at vide.

I sig selv er Thompson en seværdighed – enorm af skikkelse, bredskuldret og tung med labber på størrelse med en stor, flad tallerken. Men som alle store mænd har også han sine særheder, det skulle jo være mærkeligt andet – og den mest besynderlige er den, at han ikke vil røbe sin nationalitet. Spørger man ham rent ud, trækker han de buskede bryn sammen, lægger dem i uheldssvangre, dybe furer og erklærer, at han aldrig for sin død har kunnet fordrage familiariteter.

»Hvad rager det Dem,« siger han uden omsvøb. »Kan det måske ikke være ligegyldigt, hvem der skænker disse stinghas, om det er en skævojlet gul, en haleneger, eller De foretrækker måske en russisk prins? Det eneste, det kommer an på, er, at de har den rigtige styrke. Ikke sandt? Bland Dem aldrig i andres private anliggender. Det har jeg lært betaler sig bedst.«

Og det mærkelige var, at Thompson kunne tale med alle mennesker – og det på en sådan måde, at de engelske matroser tog ham for en af deres egne, medens amerikanerne svor på, at han var en vaskeægte yankee. Men hændte det, at en fransk sømand forvildede sig ind hos Thompson, skulle De bare se de to. Så kom det grønne, giftige stads på bordet – så blev også Thompsons store hænder med ét veltalende, og inden længe følte franskmændene sig overbevist om, at han endelig havde truffet en landsmand. – Alle de gængse sprog mestrede gamle Thompson. Om det så var kinesisk eller japansk, for ikke at tale om malajisk, gik han ikke af vejen for

en sludder – og naturligvis var hans gæster begejstrede. Det er noget, der siger sig selv.

Men så var der Mads og mig. – Vi var forhyrede med en lille kystbåd, der gik i regelmæssig fart mellem Singapore og Penang – og vi var selvsagt stamgæster hos Thompson. Det var så ligetil, for uden Thompsons Bar ville Penang have været et slemt hul.

Men både Mads og jeg var uenige med alle de andre – og vi var mindst lige så nysgerrige med hensyn til Thompsons oprindelse. Vi havde ham nemlig lumskt mistænkt for at hedde Thomsen, slet og ret, Både p'et og o'et, mente vi, var lånte internationale fjer, og vi havde sat os for at afsløre manden, koste hvad det ville.

»Nå – du gamle svinger,« sagde Mads derfor en dag – på dansk forstår sig. Vi havde fået et par stinghas, og Thompson havde i mangel af bedre nedladt sig til at tage én med ved vort bord.

Jeg må vel hellere forklare, hvad en stingha egentlig er for noget. – Det er den bedste drink i hele verden, forudsat altså, at den indtages hos samme Thompson. Ordet er vist nok malajisk, og ordet oversat betyder det: En halv. Det er blevet den gængse betegnelse for en halv whisky-soda. Men de fleste steder tager man ordet helt bogstaveligt, hvilket selvfølgelig er en stor misforståelse. – Thompson derimod er den geniale fortolker af en stingha. Det har nemlig aldrig været meningen, at også whiskyen skulle halveres, kun sodavandet begribeligvis, og efter den recept blander han sine stinghas, så naturligvis er de stærkt efterspurgt. – Jo, Thompson er et herligt menneske helt igennem, afholdt som kun få – lige med undtagelse af Mads. Men det er Mads selv skyld i, som De nu skal få at høre.

Vi havde altså bestemt os til at afsløre Thompson som god hjemmegjort viking. Vi ville pille både p'et og o'et af ham og se at nå ind til den egentlige kerne. Mads var måske nok den ivrigste af os, og det var da også ham, det gik ud over – heldigvis, siger jeg.

Men jeg har jo helt glemt at fortælle, at det ikke udelukkende var Thompson selv og hans stinghas, der gjorde etablissementet så populært. – Til at hjælpe sig med opvasken og lidt servering, når der var fuldt hus, hvad der gerne var, havde Thompson den dejligste halfcaste-pige, jeg nogen sinde har set for mine øjne. Ann kaldte han hende, og hun var vidunderskøn, siger jeg Dem – sådan slank og dog yppig, med kulsort hår, olivenfarvet teint og et par gnistrende sorte øjne, De ved. Og Ann havde et venligt smil til alle – men på sin vis var hun lige

så reserveret som hendes principal. Der var aldrig tale om fiksfakserier eller den slags, forstår De. Ann passede sit, og ingen kunne prale af nogen sinde at have bragt Ann ud af fatning. – Mange tilbad hende, alles øjne søgte hende, men derved blev det, og grunden var – bortset fra hendes eget korrekte væsen – at man så småt mumlede om, at hun vist nok var Thompsons egen kødelige datter.

Men heller ikke på det punkt tillod Thompson nogen som helst form for familiaritet. – At manden var gift lå ikke uden for mulighedernes grænse, ej heller at han i tidernes morgen havde ladet sig friste af en indfødt skønhed. Dengang han var ung, var hvide kvinder lige så sjældne på de kanter, som gule og sorte er det i Kongens København den dag i dag. Men som nævnt: Ingen havde rigtig rede på gamle Thompsons familieforhold. Man måtte indskrænke sig til vage gisninger, længere kom man ikke – med mindre man da hed Mads, som De nu skal høre om.

Nå, men det var så den dag, da Mads på bredt københavnsk kaldte Thompson »en gammel svinger«. Tilsyneladende gjorde det ikke ringeste indtryk på vor brede vært. Han så uforstående fra Mads til mig, tømte sit glas i et eneste drag og rejste sig.

»Hvis de herrer har noget at drøfte på det mærkelige kaudervælsk, så er jeg vist kun i vejen,« sagde han og gik tilbage til sin plads bag disken, hvor han gav sig til at tørre glas.

Mads skævede efter ham. Han fik et næsten glubsk udtryk i sine vandblå øjne.

»Han sku' ha' været skuespiller,« hvædede han mellem tænderne, »men jeg skal nu nok fange fyren. Bare giv tid.«

Jeg kunne ikke rigtig lide det udtryk i Mads' øjne, og jeg ræsonnerede som så, at strengt taget kom det jo hverken ham eller mig ved. Havde Mads ret i sin påstand, så havde Thompson vel også sine grunde til at skjule sin nationalitet, og jeg indså, at det måske kunne blive skæbnsvangert at afsløre manden.

Det blev det også – for Mads altså. Jeg havde nemlig på det tidspunkt været så forsigtig at spænde fra. Men Mads ville ikke høre tale om at opgive spøgen, som han kaldte det. – Jo vist, det blev en artig spøg, skal jeg love for.

»Hvorfor skal han have lov at gå rundt og skabe sig?« erklærede Mads stædigt. »Det er jo, som om vi ikke er gode nok, fordi vi er danske. Men jeg har fundet trylleordet, som nok skal lukke munden op på den herre. Han kan vel ikke helt have glemt sit modersmål.«

»Ja, det må du om,« svarede jeg spagfærdigt, »men jeg vil ikke have mere med det at bestille.« Thompson var jo en stor mand med både kræfter, autoritet og indflydelse. Jeg havde så småt på fornemmelsen, at det aldrig kunne betale sig at krydse hans kurs.

Men Mads ville ikke høre på mig. – Nu fortryder han det måske nok, men nu er det for sent. – Ja, herregud, det skrog. Hvor er han nu henne? Blæst

bort fra Penang og hele Malakka-kysten – og det blot fordi han ikke kunne lade Thompson have sit »p« i fred. Det gik sådan til:

Næste gang, vi anløb Penang, gik Mads og jeg, som vi plejede, hen til Thompsons Bar. Hvor skulle vi ellers være gået hen – sig mig det – i Penang? Og Mads tog flittigt for sig, jeg måtte naturligvis for regnskabets skyld følge trop, men det var nu slet ikke så ualmindeligt, når vi var i land sammen. Jeg lagde nok mærke til, at han fra tid til anden sad og lurede på gamle »P«, som vi havde fået for vane at kalde ham – men ind imellem lod Mads også sine store, grimme fiskeøjne spille på smukke Ann.

Vi sad ved et lille bord, der stod tæt op ad baren. Det var Mads, som havde valgt det, og vi var vel indenfor »P«s hørevidde, men det var ikke til at mærke på værten, om han hørte eller forstod, hvad Mads og jeg snakkede om, hvilket naturligvis foregik på dansk.

Så var det, at det pludselig skete.

Ann havde lige fyldt vore glas, da Mads fik den tossede idé at lægge sin arm om livet på tøsen. – Jeg rykkede mig uvilkaarligt lidt tilbage. Dette stred imod god tone – og stedets skik. Kunne det virkelig gå upåtalte hen? Jeg mærkede Thompsons misbilligende blik hvile på os. Han stod bag baren ikke langt fra Mads' stol.

Der skete dog mærkeligt nok ikke andet, end at Ann med beundringsværdig smidighed fik snoet sig ud af hans arm, hvorpå hun forsvandt.

Men i det samme lænede Mads sig ind over bordet. – Hans øjne blinkede, og om hans mund lå et listigt, næsten hoverende smil.

»Nu kommer det,« hvædede han ganske sagte, hvorpå han med en ravende, drukken røst lallede:

»Dejlige pige, hende Ann. – Hun og jeg – i aften, skal jeg nemlig sige dig –«

Mere fik han ikke sagt. Så skød en stor næve over baren. Den greb lille Mads i skulderen og halede

Ann havde lige fyldt vore glas, da Mads fik den skøre idé at lægge en arm om livet på pigen.

En stor næve skød ud over baren, greb lille Mads i skulderen og halede ham ind over skranken.

ham ganske ugenert op fra stolen – ind over skranken.

»Din modbydelige, lille vandrotte,« brølede Thompson på godt, bredt jysk og bar ham ind i baglokalet, hvis dør han lukkede omhyggeligt efter sig. Nu lød der et voldsomt rabalder – et halvvalt skrig. Så blev der dødsens stille i det lille lokale.

Et sekund efter trådte Thompson ind igen. Han tørrede sine hænder i et af viskestykkerne. Jeg skede til det for at opdage, om det var blod, men nej, der var intet at spore. Så kom han hen til mit bord.

»Ja, De undskylder nok,« sagde han ganske roligt, og nu talte han atter engelsk, »at jeg så mig nødsaget til at vise Deres kammerat døren. De kan give ham et godt råd fra mig. Han skal ikke gøre sig nogen ulejlighed med at komme her tiere.«

Jeg nikkede. Jeg forstod Thompson, og jeg var godt gal i hovedet på Mads – så meget, at jeg slet ikke gad gå efter ham, men lod ham sejle sin egen sø.

Ikke desto mindre fik jeg medlidenhed med fyren, da jeg ud på natten kom om bord og fandt ham mere død end levende i sin køje.

»Men du alstyrende kineser, Mads,« udbrød jeg bestyrtet, »hvordan er det dog, du ser ud?«

Hans hoved var indviklet i store bandager, og det ene ben strittede lige lukt i vejret. Hele lukafet stank af karbolvand og anden djævelskab, så det var tydeligt nok, at lægen måtte have været på besøg.

»Du siger da ikke, at Thompson har tilredt dig på den måde?« vedblev jeg, da han ikke svarede. »Du kan da ikke have brækket både arme og ben, bare fordi han smed dig ud?«

»Nå ikke,« stønnede Mads. »Det er ganske rigtigt, at han nøjedes med at smide mig ud. Men han har vel glemt at fortælle dig, at den dør, han smed mig ud ad, var både lukket og låset.«

Stakkels Mads. Han havde virkelig fået en hård medfart, – men pludselig grinede han stygt inde mellem alle bandagerne.

»Ret havde jeg nu alligevel,« spruttede han. »Sagde jeg ikke nok, at Thompson var dansk?«

Næste morgen ved dagry stod vi havnen ud, og ved ankomsten til Singapore blev Mads sendt op til Victoria-hospitalet for at blive klinket, hvad han nok kunne trænge til. – Siden har jeg aldrig set ham, for han tog hyre med en fragter, som går på Sydamerika. Men jeg fik dog et kort fra Mads et års tid senere.

»Nej,« skrev han, »jeg vender aldrig tilbage til Malakkakysten – i hvert faldt ikke til Penang, – for hvad er Penang uden Thompsons Bar. Kan du sige mig det?«

Nej, det var naturligvis et standpunkt. Jeg havde jo afleveret Thompsons besked til Mads, men jeg tror i øvrigt, den var ganske overflødig.

Selv besøgte jeg dog stadig Thompson og hans bar. Og nu for nylig kom han selv hen og satte sig ved mit bord.

»Det bliver sidste gang,« sagde han på sit brede jyske – og jeg så naturligvis lidt forundret på manden.

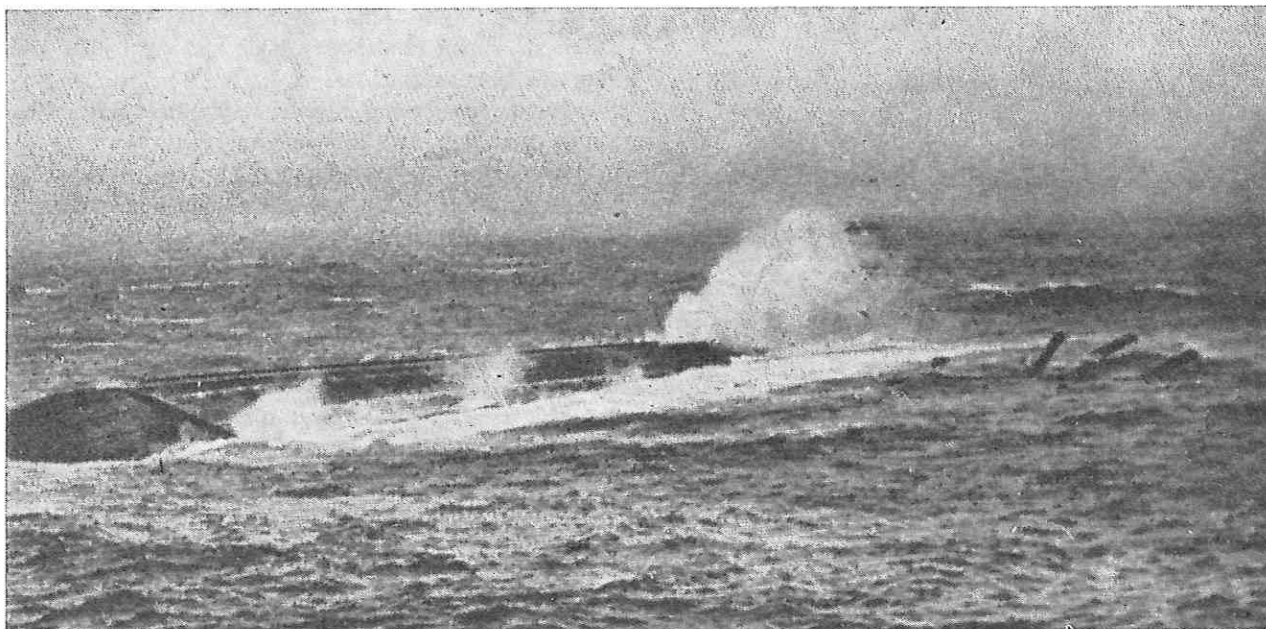
»Ja, nu da jeg har solgt biksen her, kan jeg jo godt røbe, at jeg er dansk, men før i tiden gik det ikke. Havde politiet fået nys om, at jeg ikke var englænder, ville jeg omgående have mistet min bevilling. Nu kan det jo være det samme, for nu rejser jeg hjem – jeg og min datter. Hendes mor er død, skal jeg sige Dem, for et par år siden, og hun har vist bedre af at se andre forhold, nu hun er tyve år.

Et par dage senere rejste Thompson og Ann. Jeg stod på kajen og vinkede, da skibet lagde fra.

»Hiils derhjemme,« råbte jeg, og den store dansker lod sin brede lab glide hen over ansigtet. – Søluften kan så nemt sætte fugt – selv inden skibet rigtigt har taget bølgerne.

Jeg fik medlidenhed med fyren, da jeg ud på natten kom om bord og fandt ham mere død end levende i køjen.

»Thomas W. Lawson«s forlis ved Scilli-øerne

7-mastet skonnert

(Se farvebilledet)

Maleriet af denne skonnert skyldes den kendte, nu afdøde kunstmaler Johan Kock, Ærø, og det er øjensynligt inspireret af „Thomas W. Lawson“, en amerikansk 7-mastet skonnert. Kock har dog forskønnet den ved at give skroget de sydfynske klipper-skonnerters fine linier og skønt formede klipperstævn og hæk, for selve originalen var sandt at sige ingen skønhedsåbenbaring. Den var, som ledende blade i Amerika skrev, det grimme fartøj, der nogen sinde var søsat, og om den ville være anvendelig, kunne kun tiden afgøre. Derfor kan det måske have en vis interesse at høre lidt om originalen.

„Thomas W. Lawson“, den eneste 7-mastede skonnert (i øvrigt det eneste 7-mastede fartøj), der er bygget, var af stål og søsattes 1902 fra Fore River Shipbuilding Co., Quincy, Mass., U.S.A. Den var tegnet af den berømte B. B. Crowninshield, Boston, kendt for sine mange lyst- og fiskeskonnerter samt store kystskonnerter til kultransport på Amerikas østkyst.

Det var et imponerende fartøj med flg. dimensioner: L.o.a. 395 fod. L.w.l. 388 fod. Bredde 50 fod. Dybgang til l.w.l. 25 fod 6". Det målte 5218 tons brutto, 4914 tons netto og lastede ca. 8100 tons. Masterne var alle lige høje, d.v.s. de målte 160 fod fra l.w.l. til fløjknep. Sejlarealet var 45.000 sq. feet.

Navnene på de syv master voldte vanskeligheder, men iflg. „The Rudder“ blev de benævnt: „Fore-, main-, mizzen-, spanker-, driver-, jigger- og sternmast. Men som bladet skrev, ville det være nemmere at give dem numre fra 1 til 7 eller opkalde dem efter ugens navne, hvilket sidste skal have været anvendt. Alle sejl hejstes med dampspil, ligesom al lastning og losning skete med seks spil. Styremaskinen og ankerspillet var dampdrevne, og disse såvel som spillene fik damp fra to donkeykedler, der ligeledes leverede damp til en lysmaskine og centralvarmen i hele apteringen, idet denne havde elektrisk lys overalt.

Besætningen bestod af 18 mand, medregnet en maskinmester og 2 fyrbødere. Skonnerten gik i kystfart på Amerikas østkyst, mest med kul. Den var et særdeles uhandy fartøj og slet ikke den sejler, man havde ventet sig. Dog gav den penge til sin ejer, Capt. Crowley, der chartrede den ud til Sun Petroleum Co., som sendte den til Europa med en last case-oil, og under denne tur forliste »Thomas W. Lawson« ved Scilli-øerne ved England efter knapt 6 års levetid. Den skulle have haft et søsterskib, men det blev ikke til mere end en halvmodel, der hænger et eller andet sted i St. John.

OBNA

(Oplysninger fra »Søens Verden« og »The Rudder«).

Reproduktion: Brdr. Barentzen

7-mastet skonnert

Maleri af Johan Kock, Ærgeskibning

Reproduktion: Brdr. Berentzen

Svitzers bjergningsdamper »Bien« har bragt en finsk skonnert flot og bugserer den ind til Helsingør. Skonnerten er så mør, at den må slæbes i en trosse, der er lagt rundt om hele skibet.

Maleri af S. A. Frederiksen

En udvandrerskæbne

Skildring af S. Jonassen
på grundlag af efterladte breve

III. af Kjeld Simonsen

For et halvt århundrede siden var der stor tilstrømning til Frihavnen ved en amerikadampers afgang. Det var dengang, DFDS havde fast rutefart mellem København via Christiania, som Oslo dengang hed, Christiansand til New York. Skandinavien-Amerika-Linien kaldtes ruten. Dampene, der foretog besejlingen, var »Hellig Olav« og »Frederik VIII«, der var den mest moderne.

I vore dage klares turen København–New York pr. fly på ca. 6 timer. Dengang varede turen med skib et par uger. Det var en slags vikingefærd til et eventyrligt land, der lokkede med guld og grønne skove. Mulighederne for at kunne vende tilbage til det gamle land, når der var tjent tilstrækkeligt med penge ovre i Staterne, lå sikkert dybt forankret i mange af de udrejsendes sind, men chancerne herfor var ikke overvældende store. Der gik et stykke tid mellem hver amerikadampers afgang, og der herskede ofte ved afgangsscenerne en slags begravelsesstemning. Man mødte højtideligt op med blomster, og det var med bevægede sind, man så dampere lægge fra land. Serpenterne var det sidste bånd, der bandt de bortdragende til dem på land. Snart så de, der rejste, det gamle land forsvinde hilst af en formelig skov af vindende, hvide lommestørklæder. Det var ofte en samling skæbner, der rev sig løs for at stævne ud mod usikre tilskikkelser.

De, der tog hjemmefra

I 1912-14 udkom herhjemme et fire-bindt værk af professor Karl Larsen: »De, der tog hjemmefra«. Forfatteren vandt popularitet gennem sin bearbejdelse af et materiale på 8200 dagbøger og breve fra og til danske udvandrere, og det lykkedes ham herigennem at give et billede af den danske udvandrer, hans skæbne og hans forhold til såvel det gamle som det nye land. Man får f.eks. en skildring af en jysk møllersøns færd til det fremmede – den klassiske emigrant, »guldgraveren« – fra midten af forrige århundrede. Beretningen er ejendommeligt farvet af tidens ånd og forhold, men den indeholder dog profilen af

Som tegneren forestiller sig en pioners
møjsommelige liv i et vildt land.

den senere amerikanske statsborger. Det er en typisk skildring af en udvandrers og pioners møjsommelige liv i et jomfrueligt og vildt land, der langsomt bringes i kultur. Møllersønnens indstilling, vandrelyst og virketrang var dansk, men han fandt ikke de store spor derude. Vejen endte herhjemme ved møllen hos hans gamle mor i hendes landsbybolig.

En anden af bogens skildringer er en tækkemand fra Nordsjælland og hans familie, som i begyndelsen af vort århundrede begyndte en nybyggertilværelse i Canada. Man får her et billede af en typisk »farmer« med fine karakteregenskaber, der kommer fortræffeligt til udvikling. Det var udholdende mennesker, der efter en gang at have taget deres parti trøstigt og med muntert sind er gået op i deres gerning.

Værket indeholder også beretninger om såkaldte »bedre folks børn«, fordi de skildrer unge mennesker fra bogligt dannede hjem, hvad man i datiden betragtede som hørende til et socialt højere samfundslag.

Gartneren og hans skæbne

Et familiemedlem af en udvandrer fra tiden omkring første verdenskrig har overladt mig en samling breve sendt til hjemmet af en gartner, der søgte at bane sig vej i Amerika. Disse breve fortæller om en mand med det rette pionersind, som søgte at tjene sit nye fædreland med hæder, men som dog aldrig glemte det land, hvorfra han var kommet.

Brevskriverens onkel havde anbefalet ham at komme til Amerika. Han mente, at han bedre her kunne skabe sig en god fremtid som gartner. Han skulle foreløbig bo hos onklen, og når han nåede til USA,

Kaffekander og tepotter raslede ned . . .

ville onklen sørge for, at der var en check på 40 \$, der ventede ham, og som var betingelsen for, at han kunne komme i land i USA.

Det første brev er dateret 15. februar 1914 og begynder med en beklagelse over, at familien ikke har hørt fra brevskriveren, der har været søsyg en uge, men som nu atter er på højkant. Vi ligger og flyder rundt på Atlanterhavet, skriver han. Vi har ikke kul nok og skal en stor omvej ned til nogle små øer for at indtage kul. Jeg er ved godt mod og længes blot efter at komme til mit bestemmelsessted, så jeg kan tjene nogle penge og sende hjem. Gartneriet, siger de ombord, er det bedste fag derovre. Hans største ønske er at kunne sende sin gamle mor 25 kr. om måneden, så hun kan ophøre med at arbejde og nøjes med at passe sit hus og sine børn. Brevskriveren er forlovet med en pige, med hvem han skal have et barn, der endnu ikke er født på afrejsetidspunktet. Hans store drøm er, at de alle tre kan blive samlet i Amerika, når han har tjent tilstrækkeligt; måske vil det endog lykkes for ham at få sin mor, far og øvrige familiemedlemmer derover.

5. februar begyndte rejsen fra København, og først 4. marts var han ved sit bestemmelsessted, en lille by, Bailey, i Michigan.

Tallerkenvasker

Brevskriveren må, som det hed, arbejde sig over, og han får den opgave at vaske op, og dette håndværk lærer han til gavn. Der er 300 mennesker at vaske op for – 300 over- og underkopper, 30 suppeterriner, 50 serveringsfade, pålægsfade og brødbakker, 30 sauceskåle, 300 knive, gafler, skeer og teskeer, 40 potageskeer, 40 ragoutskeer, sauceskeer m. m. Alt dette, på nær suppeterriner, skal vaskes op 3 gange daglig. Det er det værste, jeg nogen sinde har været ude for. Og så har jeg mærket søsyge, så det kan forslå. Jeg var syg mange dage. Skibet gyngede og

svajede. Snart lå jeg med hovedet op og snart med benene i vejret; så rullede jeg til den ene side og så til den anden side. Jeg lå og regnede ud, hvor mange timer der var, før vi nåede New York.

Hovmesteren ville absolut have, at jeg skulle stå op og arbejde, og han begyndte at blive helt brutal overfor mig, men jeg svarede, at om han så hentede kaptajnen og alle styrmændene og hele besætningen, kunne jeg ikke stå op, så syg var jeg. Da jeg endelig var rask, begyndte et vældigt sjov i køkkenet. Kaffekander og tepotter raslede ned om ørerne på os, og store stabler af tallerkener gik på gulvet. Det hændte også, at vi fik en ufrivillig køretur hen ad gulvet.

Da vi var tre dage fra det forjættede land, måtte vi vende mod syd og sejle til Azorerne for at laste kul. Azorerne ligger på samme breddegrad som Spanien. Det var en streg i regningen.

På Azorerne

Den 4. dag ved middagstid var Azorerne i sigte, og snart nåede vi ind til Ponta Delgada, hvor vi lagde for anker. Husene skinnede i alle regnbuens farver, og de lå helt ned til vandet. Hele byen var bygget op ad en bjergskrånning. Passagererne og nogle af besætningen fik lejlighed til at komme i land. Øernes befolkning er portugisere, som næsten alle løb barbenede omkring blot iført bukser og skjorte. Palmetræernes grene hang helt ned til jorden. Mange forskellige blomster stod i flor, og der var masser af sangfugle. Vi drak portvin af ølglas for 5 cent (18 øre). Det viste sig desværre senere, at denne drik havde været for velsmagende. Nogle havde i land mistet både ur og penge. Andre kom for sent, så de måtte leje en båd for at ro ud til skibet, men den kæntrade, så de måtte svømme i land, hvorefter de måtte tilbringe natten på klipperne. Henad morgenstunden tog nogle politibetjente sig af dem og sørgede for, at de igen kom om bord i skibet. Vi lagde fra land, og først efter 6 dages sejlads nåede vi New York.

Der var en mængde sangfugle på Azorerne . . .

I USA

Efter ankomsten til New York blev vi modtaget af den danske agent, som førte os til lægeeftersyn og undersøgelse. De, der ikke af lægerne fik tilladelse til at komme videre, fik et stort kryds på ryggen. Jeg var spændt på, om jeg var gået fri. Det var jeg. Derefter kom et meget grundigt toldeftersyn. Foruden skandinaver var her samlet en mængde italienere, tyskere, tyrkere, bulgarere, ja, jeg tror alle folkeslag var at finde her. Det varede 8 dage, før vi kunne forlade Long Island, og alle, der ikke kunne stå for lægeundersøgelsen, blev sendt hjem igen. Ventetiden forekom os alle lang, og vi var ved at tabe modet. Så samlede jeg alle danske, svenske og nordmænd og foreslog, at vi begyndte at lege »to mand frem for en enke«, »katten efter musen« og lign., og så kom humøret tilbage.

Det var ikke dansk mad, vi blev præsenteret for. Der var store terriner med suppe og nogle brune bønner, der var stegt. Jeg kunne ikke spise denne mad og måtte nøjes med nogle store humbler sigtebrød. Vi lå i køjer og på gulvet, og der var hverken madrasser eller hovedpuder. Man var træt efter rejsen. Jeg puttede mit ur i mine underbukser, og hvad jeg havde af penge i uldrøjen. Jeg var så spændt på, om checken, som min onkel havde lovet mig, var der, for ellers kunne jeg ikke komme videre. Men checken var der.

Endelig blev mit navn råbt op. Jeg blev ført ind i en slags bur, hvor jeg måtte vise, hvad jeg havde af mønt; derefter gik det ad nogle gange til en stor hal, hvor jeg fik udleveret min billet til Bailey. Så blev vi drevet ind i nogle lange vogne med plydssæder. Toget satte sig i bevægelse; det slingrede meget, men vi faldt dog hurtigt i søvn. Næste morgen var vi i Buffalo. Derefter gik rejsen videre til Chicago. Kl. 1½ om natten måtte jeg skifte tog. Det viste sig, at toget til Bailey først gik næste morgen. Jeg måtte lægge mig på gulvet i ventesalen for at sove, eftersom bænkenene var indrettet sådan, at der var armlæn for hver siddeplads. Om morgenen gik jeg tur i byen – den hed Detroit. Jeg kom ind i en bar og ville have mig en kop kaffe, men de kunne ikke forstå, hvad jeg sagde, og de kom i stedet for med brune bønner. Endelig lykkedes det mig at gøre dem forståelig, at det var kaffe, jeg ville have.

Først hen på eftermiddagen nåede jeg Bailey efter at have skiftet tog 3-4 gange, og her mødte jeg så min onkel.

På farm

Jeg har nu fået en god stilling som gartner og er allerede begyndt at tjene gode penge. Jeg har fået bestilling på blomster til en park for over 500 \$, 18.000 planter. Vi er 4 mand her på farmen. Jeg er oppe kl. 4 om morgenen og arbejder til 7-8 om aftenen. Jeg kan ikke tænke mig andet, end at vi skal få et godt overskud, for der er lagt dobbelt så meget ar-

Det går ikke, hvis kompagnonen kun går rundt og spiller greve...

bejde i dette gartneri som i noget andet herovre. Jeg ville ønske, at tiden var gået, så jeg atter kunne komme hjem, men med Guds hjælp går det nok. Jeg er sikkert hjemme juleaften. Min lille pige er vel rask. Hun er nok blevet stor, inden jeg får hende at se.

Rejsen herover var drøj, men jeg har da heldigvis beholdt mit gode humør, og tanken om at nå et mål og komme hjem redder mig vist nok fra hjemvé. Jeg har fået forbindelse med en meget rig mand, hedder det videre, for hvem jeg skal anlægge en hel park, og gennem vor præst har jeg fået en ordre på anlæggelse af en have ved højskolen. Det drejer sig om en tønde land. Der kommer så mange dollarmillionærer, og de skænker det ene tusind dollars efter det andet til højskolen. Onkel har hjulpet mig med at skaffe arbejde. Han mener, det er bedre end selv at have gartneri. Send mig alle mine kataloger fra planteskolerne hjemme, kære mor, så hurtigt du kan. Jeg er nu ved at få malet et reklameskilt, der skal stilles op uden for højskolen, og jeg vil også prøve at reklamere i aviserne, så jeg måske derigennem kan få mere arbejde.

Egen virksomhed

Efter nogen tids forløb starter brevsriveren eget gartneri. I min fritid læser jeg engelsk og har nu nok at gøre med starten af min nye virksomhed. Jeg har ikke lagt mit arbejde på hylden for det tilfælde, at det nye mislykkes for mig.

Brevskriveren kom ikke hjem til jul. Han tænker på alt, hvad han hjemme har ødslet bort af penge og lover med tiden, at hans kæreste, lille pige og måske øvrige familie skal nyde godt af det, han kan arbejde sig op til. Jeg har det meget godt, skriver han, når jeg undtager de øjeblikke, som kommer engang imel-

lem, hvor mine tanker går tilbage til den gode tid, jeg havde hjemme hos jer, mine kære forældre, men det triste humør blæses snart væk, når jeg tænker på den lykkelige fremtid, jeg går i møde.

Derefter går han i kompagni med en anden farmer og opretter en tomatfarm, men kompagnonen går blot rundt og spiller greve. Derefter bliver kompagnonen købt ud af forretningen, og brevskriveren bliver ene-ejer. Han ansætter flere folk til at sætte tomatplanter. Han spiser sammen med dem og sover i telt med dem, endskønt han har sit eget lille hus at bo i.

Min største glæde er, skriver han, at få brev hjemmefra og så sætte mig i min lille stue og læse det, når folkene er gået til ro. Så kommer alle mine kære minder frem. Jeg mindes alt, lige fra min barndom, og jeg finder en stor glæde i at tænke tilbage på det.

Hvis jeg ikke havde far, mor, mine søskende, min kæreste og min lille pige, ville jeg ikke arbejde så hårdt. Alle de tusinder, der kommer herover, søger lykken, men de glemmer, at man skal have den med hjemmefra. Jeg har haft lykken med mig.

Nye veje

Brevskriveren sælger nu sin farm og flytter til La Grange, Illinois. Her er der mulighed for at skaffe et stort marked gennem at sende varer til Chicago, og han anskaffer i den anledning en lastbil. Desværre bliver markedet fattigt. Hvidkål bliver solgt for 1 cent pr. hoved, og næsten alle grøntsager er billige. Jeg begynder at skære kål i næste uge og tænker, at jeg kan opnå 4-5 cent pr. stk. Mine tomater er ualmindelig fine, og det lader til, at de vil blive betalt med gode priser. Jeg regner med, at vi vil få over 300.000 pund at sælge. Herovre kan vi høste fra 10-20 pund pr. plante, så vi vil kunne plukke 5-6000 pund om dagen. Bare det nu vil gå godt. Der er lagt meget arbejde og mange penge i det. Hvor der før var ukrudt, er der nu tusindvis af planter fulde af frugt, bundet op til stokke, masser af hvidkål, blomkål, rosenkål, ja, næsten alle forskellige grøntsager, og en stor majsmark, hvor planterne er en halv gang større end en mand. 9 mennesker arbejder her hver dag. Salget bliver desværre ikke, hvad vi havde ventet. Der betales kun ½ cent pr. kålhoved, så vi vil hellere lade dem rådne på marken. Tomaterne skal redde os med gode priser.

Jeg drømmer om at få bygget et lille hus herovre, hvor min kæreste og lille pige skal bo. Der skal være have foran, så de rigtig kan nyde tilværelsen. Jeg har allerede bestilt billetter, så vi snart kan ses.

Skæbnen ville det anderledes. En stjerneklar aften går brevskriveren ud af sit telt og nyder synet af de store tomat-arealer; men i den dejlige nat tog frosten 42.000 tomatplanter, der lå hen ad jorden om morgenen, stivfrosne. Jeg kunne næsten ikke sige et ord, da jeg så det, jeg blev så ulykkelig, kunne ikke græde, hvad jeg gerne ville. Alt så så lovende ud, og så er det hele ødelagt. Jeg har kun 100 \$ på lommen

og rejste jeg hjem, ville jeg komme lige så fattig, som da jeg rejste herud.

Rejsen mod vest

Tag til Vesten bliver der sagt til mig. Kort tid efter sidder jeg med en kammerat på vej vestpå – 1600 lange mil. Vi tog billet til Salt Lake City, Utah, mormonernes hovedstad. Jeg har altid hørt så meget om alt det landskabsarbejde, de havde derude. Vi kørte i toget to dage og to nætter. Søvn fik vi ikke meget af. Efter ankomsten fik min kammerat og jeg arbejde oppe i bjergene i en mine. Jeg fik senere plads på Salt Lake planteskole som repræsentant og landskabsingeniør. Hvis blot min kæreste vil blive ved med at være mig tro, vil jeg tage hjem, når jeg har samlet mig 2000 kr. i danske penge; så kan jeg begynde forretning hjemme. Jeg vil nu ikke mere sætte penge i nogen forretning herovre, for så kommer jeg vist aldrig hjem. Hvad jeg tjener her, vil jeg sætte i banken. Jeg har slidt og slæbt og spekuleret og er lige så fattig, som da jeg kom herover; men én ting har jeg fået ud af det: Jeg er blevet klogere og har lært at spare mine penge, så når jeg kommer hjem til Danmark, skal jeg hurtigt få en forretning i gang. Jeg vil sende pengene hjem til jer efterhånden som jeg tjener dem, så I kan være ansvarlige for dem.

Det lykkedes brevskriveren at komme på benene igen økonomisk. Det tog sin tid, og det var en streng tid. Bare den forfærdelige krig dog ville holde op, så der igen kunne blive fred i verden, og jeg kunne få sendt alle de penge hjem, som jeg har tjent i minen. Forretningen går nu godt, når bare jeg kan holde ud. Jeg har de bedste udsigter til en god fremtid. Jeg er gået i kompagni med en anden i en frugt-farm med 500 ferskentræer. Vi har endog ansat en bestyrer til at passe det hele. Hvis jeg ikke var rejst hjemmefra, havde jeg nu været gift, men sådan skulle det altså ikke være.

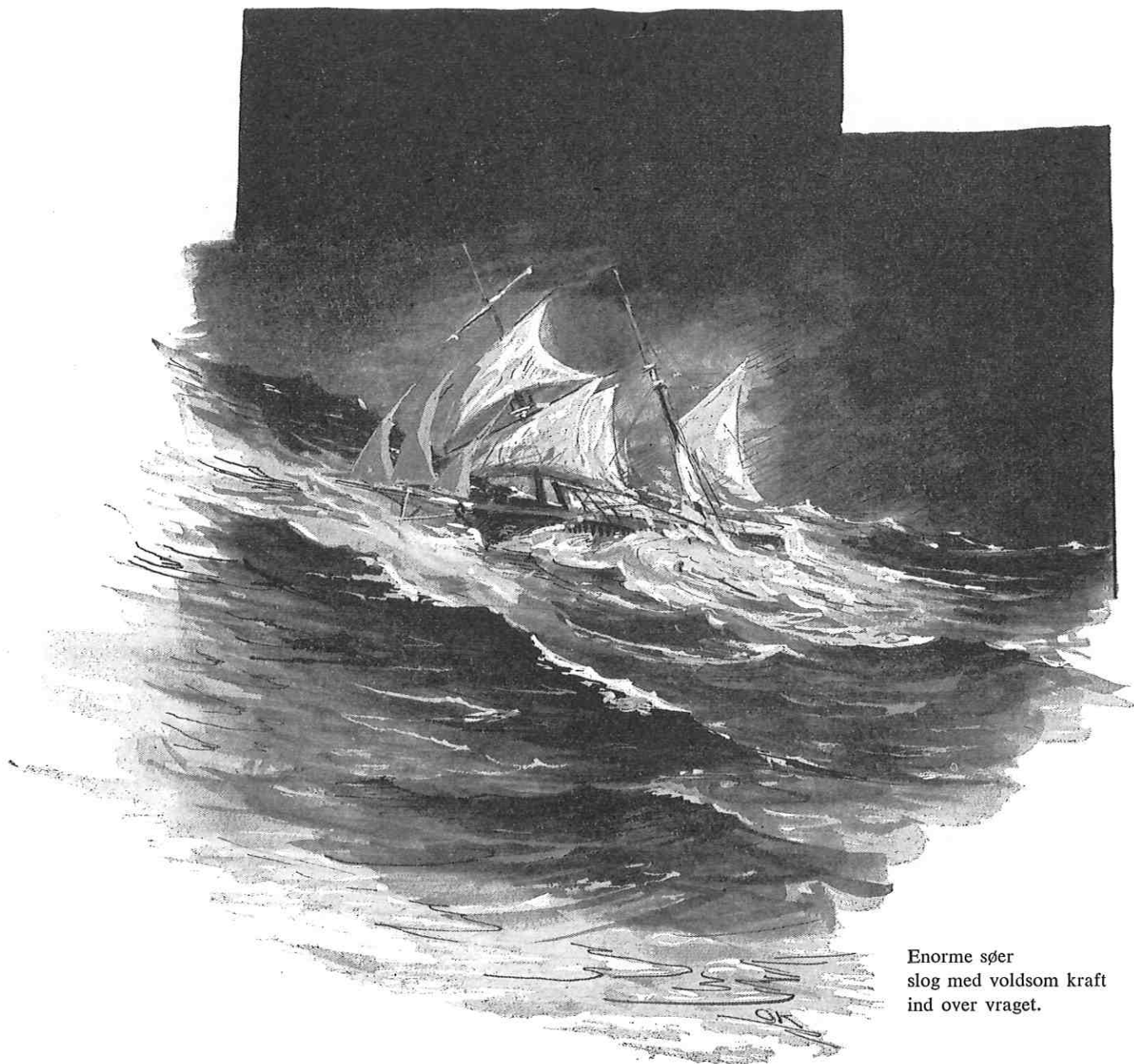
Korrespondancen ender med et brev, hvor han giver udtryk for, at han længes hjem – efter sin forlovede, sin lille pige, sine forældre, søskende og venner.

Han nåede aldrig hjem. Han meldte sig til hæren og døde i tjenesten.

Korrespondancen slutter med et brev fra Det amerikanske Generalkonsulat i København, dateret 10. februar 1927. Konsulatet har fra Veteranbureauet i Washington modtaget en skrivelse, hvori det anmoder om visse oplysninger vedrørende brevskriverens fars og mors økonomiske forhold og anmoder om, at man vil henvende sig til konsulatet. Forespørgslen fremkommer på grundlag af Deres søns død i tjenesten, står der.

Der kom indtil 2. verdenskrigs udbrud penge til brevskriverens pårørende, men det var ikke på den måde, man havde ventet det.

(Fortsættes side 62)

Enorme søer
slog med voldsom kraft
ind over vraget.

Styrmanden, der ikke gav op

Efter en virkelig tildragelse

Ved BIRGER HULTSTRAND

Illustrationer af OSC. KNUDSEN

Den amerikanske skonnert »Twilight« var afsejlet fra Charleston i Syd-Carolina med en last savede trævarer, destineret til Boston. Skonnertens kaptajn bar navnet Chas. Mirest. Hans førstestyrmand, der hed Georg Olsson, var svensker og født på Värmlandsnässet i 1881.

Skonnerten stod havnen ud, netop som der på den nordre pier blev hejst orkanvarsel. Kaptajn Mirest tog imidlertid chancen og fortsatte. Vinden var god, og han regnede med at kunne sejle fra den værste del af orkanen. Men hans beregning holdt ikke stik. Han fik i stedet en ordentlig snert af orkanen, der

må betegnes som forrygende. Før et eneste sejl kunne bjerges, blev skonnerten af orkanen bragt til kæntring. Såvel masterne som den løbende rig blev ødelagt. Skroget havde overhovedet ingen chance for at komme på ret køl igen. Trykket sprængte dækslastens kæder og sønderbrød lastlugerne. Enorme søer slog med voldsom kraft ind over vraget, og der blev slet ikke tale om at sætte redningsbådene ud. Det hele skete i løbet af ét minut. I øvrigt var det nok ret tvivlsomt, om en redningsbåd havde kunnet klare sig i så oprørt en sø.

Da katastrofen indtraf, var Olsson på vej til halv-dækket for at overtage vagten. Han var iklædt olietøj og søstøvler. Da skonnerten kæntrede, blev han kastet i havet og trukket ned i dybet på grund af sin tunge påklædning. Inden presset mod hans lunger blev så stærkt, at han mistede bevidstheden, lykkedes det ham at sparke søstøvlerne af og kæmpe sig op til havoverfladen igen. Men da var skonnerten forsvundet – enten sunket eller drevet ud af sigte. I hvert fald så han ikke mere noget til den – ej heller til noget medlem af besætningen.

Efter at han et stykke tid havde råbt uden at få noget svar, blev han klar over, at han måtte forlige sig med tanken om, at han nu var helt alene på et oprørt hav, hundrede sømil fra land.

Men alligevel ville han ikke opgive håbet om redning.

Havet rundt omkring ham var fyldt med planker fra dækslasten. Det var både en fordel og en risiko. Plankerne fo'r omkring ham på kryds og på tværs i den høje sø, og de var næsten ved at slå ham til plukfisk. Ikke destomindre blev en stor og tung planke hans redning, idet den var i stand til at holde ham oppe.

Forliset skete, just som det var ved at blive mørkt, og hele den første nat klamrede styrmand Olsson sig til planken, mens søerne brød over hans hoved, og planker hvirvlede omkring ham. Blæsten var hvinende kold. Vandet var i realiteten betydeligt varmere end luften, så han havde ikke lyst til at stikke mere end næsen op over vandoverfladen. Himlen var overskyet, og natten forekom ham uendelig lang.

Da den nye dag omsider gryede, lykkedes det ham at kravle helt op på planken. Han havde lyst til at se sig omkring.

Der var dog ikke meget at se på. Der var kun havet og intet som helst andet, så langt øjet rakte. Olsson forsøgte at komme op at stå på planken, men mistede balancen og faldt. Han slugte en hel del vand og fik så meget salt i øjnene, at det tog et stykke tid, før han atter kunne se sig omkring. Men da var hans planke drevet så langt væk, at han ikke havde nogen mulighed for at nå den igen.

Til alt held fik han øje på to mindre planker, der var inden for hans rækkevidde. Han brugte nu alle sine kræfter på at svømme hen og få tag i dem. Det lykkedes for ham, og han holdt nu en planke under

hver arm. På denne måde flød han videre. Han havde en ubestemt følelse af, at han nu var reddet – i hvert fald så længe han formåede at holde fast. Og i realiteten var hans situation da også kun et spørgsmål om, hvor længe han kunne fastholde grebet om plankerne.

Timerne gik, solen steg på himlen, og det blev varmere. Olsson var klar over, at han måtte op af vandet for at blive tør – ellers ville saltvandet gøre ham helt hudløs. Og en mere smertefuld død fandtes ikke, vidste han.

Men plankerne kunne ikke fortsat holde ham oppe på denne måde. Han var klar over, at de måtte surres sammen og helst bringes til at danne et kors, idet bærekraften da ville blive øget ganske betydeligt. Men hvad skulle han surre dem med? Det måtte under alle omstændigheder være et materiale, der kunne stå for den stærke og opslidende søgang.

Han kom pludselig til at tænke på olietøjet, som han stadig var iført. Ganske vist besværede det ham ikke nævneværdigt. På den anden side ville det være ret besværdigt at tage af i vandet. Han lod plankerne flyde deres vej og forsøgte at befri sig for olietøjet.

Plankerne drev i hver sin retning og var hurtigt uden for hans rækkevidde. Han måtte anstrenge sig voldsomt for igen at få fat i dem. Det lykkedes heldigvis, og han holdt nu begge planker fast mellem sine ben og afførte sig olietrøjen. Med denne havde han held til at slå et knob om begge planker. Med tænderne holdt han fast i trøjens ene ærme, mens han »trådte vande«. Samtidig afførte han sig bukserne. Ved hjælp af tænder og negle lykkedes det ham at sønderlide begge klædningsstykker til strimler og knytte dem sammen til et reb. Det tog ham ca. en halv dag. Med rebet fik han surret plankerne sammen, så de dannede et kors, og nu var bærekraften så stor, at han kunne kravle op på plankerne og sætte sig med benene hængende ned i vandet. Men så snart han forsøgte at trække benene op, begyndte hans hjemmelavede flåde langsomt, men sikkert at synke.

Under alle omstændigheder havde han dog nu fået lidt bedre udsigt. Og med ét fik han øje på røgen fra et par dampskibe! Desværre var de begge så langt borte, at han ikke turde håbe på redning fra dem.

Han følte sig nu temmelig medtaget. Især led han af en voldsom tørst. Saltvandssprøjt væltede ustandseligt ind over ham. Hans læber revnede og begyndte at bløde. Tungen svulmede op, benene var næsten hudløse, og saltvandet fik dem til at brænde som ild.

Ud på eftermiddagen fik han øje på et bræt af ca. en meters længde. Han lod sig glide ned i havet, og det lykkedes ham at få greb om brættet, som han derefter anvendte som paddel, idet han satte kursen mod vest, hvor han antog, at nærmeste land måtte ligge. I bedste fald kunne hans klodsede og til formålet uegnede paddel imidlertid kun bringe ham ca. en meter frem for hvert tag – og han anede intet som helst om strømmens og vindens indvirken. Det

Krydserens projektører begyndte at stråle ud over havet.

var muligt, at afdriften i stedet ville føre ham ud i Atlanterhavet.

Men han agtede ikke at give op . . .

Aftenen kom. Det blev nat og på ny morgen. Solen steg op over horisonten. Den kastede sine stråler ned over den ensomme svenske styrmand, der stædigt padlede videre.

Dagens timer gik, mens solens stråler brændte ned over ham. De bekom ham næsten lige så ilde som saltvandet. Han var uden hovedbeklædning. Den havde han allerede mistet på et tidligt tidspunkt. Egentlig følte han ingen sult, men han led af en næsten ulidelig tørst. I dagens løb så han ret tydeligt flere skibe. Men ingen fik øje på ham – dertil sad han for lavt på sine planker. Dagen gik på hæld, uden at der havde vist sig det mindste håb om redning. Han padlede stadigvæk – nu ganske vist en del langsommere, men ikke mindre målbevidst. Og atter oprandt en lang og ensom nat.

Næste morgen havde han ikke mange kræfter tilbage. Og hvad der var værre: Hans mod begyndte at svigte. Men alligevel padlede han videre, selv om han var begyndt at gøre sig fortrolig med tanken om,

at hans sidste dag sikkert nu var kommet. Men på ny sled han sig gennem en lang og pinefuld dag. Da solen gled ned i havet, vidste han imidlertid, at det for ham nok var ensbetydende med et endeligt godnat til livet . . .

Det her beskrevne fandt sted i året 1906 – altså ret kort tid efter den spansk-amerikanske krig –, og USA var stadigvæk interesseret i at holde øje med de urolige farvande omkring Cuba. Her på efteråret oplevede øen en af sine mange revolutioner, og det amerikanske marineministerium fandt det derfor oportunt at sende panserkrydseren »Minneapolis« sydpå med et par bataljoner soldater om bord.

»Minneapolis« forlod Philadelphia den 18. september. Krydserens chef var kommandør Fiske, der senere blev en kendt admiral. Krydseren gjorde 16 knob, skønt den uden for Delaware kom ind i meget svære dønninger efter en orkan, som nogle dage forinden havde hærget langs kysten.

I øvrigt var begyndelsen på rejsen begivenhedsløs. Alt forløb normalt. Vejret bedrede sig, og det blev

Gennem kikkert så man om bord på krydseren, hvorledes en mand blev hjulpet over i båden.

varmere. Men den anden nat til søs hændte der noget højst besynderligt . . .

Det er ikke sandsynligt, at nogen har kunnet beskyldte kommandør Fiske for at lide af skriveklø. Hans ordrer og rapporter skal efter sigende have udmærket sig først og fremmest ved deres korte og koncise form. Ikke destomindre er det hans fortjeneste, at den tildragelse, hvorom der her berettes, ikke gik i glemmebogen. Fiske fandt nemlig det, der skete i nattens løb, så bemærkelsesværdigt, at han nogle år senere skrev en »kort og strengt militærisk rapport« om tildragelsen i et amerikansk marinetidsskrift. På denne måde førte også han bevis for, at virkeligheden ofte kan være mere spændende end det, som forfattere kan finde på at nedfælde til papiret . . .

Som tidligere nævnt begyndte »Minneapolis« sin rejse, uden at der indtraf hændelser af større interesse. Vejret var det bedst tænkelige. Om aftenen, tirsdag den 20. september, gik kommandør Fiske

tidligt til køjs, men ret hurtigt blev han vækket af en af sine officerer, der rapporterede, at en mand var faldet over bord. Fiske begav sig omgående til kommandobroen. På dækket stod små grupper af besætningen og diskuterede, uden at der dog på nogen måde var tale om tilløb til panik. Det var ret mørkt i vejret, men alligevel måtte sigtbarheden betegnes som god.

Noget særdeles besynderligt var hændt. Tildragelsens hovedpersoner var vagtchefen og cheftømmermanden – to stabile søfolk, som var helt sikre i deres sag, og som burde vide, hvad de talte om. Begge havde de hørt noget, som imidlertid ingen anden om bord havde opfattet.

Nede fra det mørke vand, som bruste omkring skrogets panserplader, havde vagtchefen hørt et nødråb – ordet: »Hjælp!« Ved siden af ham havde tømmermanden stået, og vagtchefen spurgte straks denne, om han havde hørt råbet, men fik et benægtende svar. De to mænd lyttede nu begge med alle sanser spændt, og et øjeblik efter hørte de begge et tydeligt råb om hjælp. Hvor meget de end anstrengte sig, hørte de dog ikke råbet gentaget. Vagtchefen gav imidlertid omgående melding til broen.

Den vagthavende officer, der hed Cooper, var en ung og beslutsom mand. Han gav straks ordre til maskinen om at stoppe og rorgængerorden til at styre 180 grader. Næsten samtidigt begyndte to projektører at feje hen over havoverfladen. Inderst inde var Cooper dog overbevist om, at det, de to besætningsmedlemmer berettede, ikke kunne tages helt alvorligt. På den anden side ønskede han ikke at sidde deres melding overhørig.

Så snart kommandør Fiske nåede op på broen, beordrede han optælling ved navneopråb af hele besætningen. Den iværksattes omgående. Men ingen savnedes – ej heller nogen af de to bataljoner soldater.

Vagtchefen måtte derefter over for kommandør Fiske redegøre for, hvad han havde hørt. Det var af naturlige årsager ikke meget. Han var dog sikker på to gange at have hørt råb om hjælp. Tømmermanden forklarede, at han havde hørt råb om hjælp én gang. Begge mænd udtalte, at selv om de vedholdende havde stirret ned i vandet, havde de ikke kunnet øjne noget menneskeligt væsen.

– Er De sikre på, at det var en menneskerøst, De hørte? spurgte kommandøren bistert.

De to mænd forsikrede med én mund, at det var tilfældet. Kommandøren lod derefter såvel vagtmandskabet som de søfolk, der havde holdt udkig, afhøre om, hvad de havde observeret. Af afhøringen fremgik det, at ikke en eneste fartøjslanterne var set hele aftenen. Alt havde været fuldstændig øde og mørkt.

Enhver vil kunne forstå, at en panserkrydser, der gør en fart af ca. 16 knob, ikke kan vende sådan uden videre. Det tog nogen tid, før Cooper fik krydseren på omvendt kurs. Det var det mørkeste tids-

Reproduktion: Brdr. Børentzen

DSB-færgen »Storebælt« på flugt til Sverige den 4. november 1944

Maleri af Jens Carl

Reproduktion: Brdr. Børntzen

Ø.K.S. »Kina« i Biscayen

Maleri af Sv. Aa. Larsen

Da styrmand Olsson så båden nærme sig, var han klar over, at han ville blive reddet.

punkt i en nat uden måne. Søgangen var kraftig – med dybe bølgedale og skummende bølgetoppe. En eftersøgning under disse omstændigheder var lotterispil med endog meget små chancer for gevinst.

I en situation af denne karakter er det imidlertid ikke udsigten til gevinst, der er afgørende. Her kommer pligten til at hjælpe en nødstedt i første række. Fiske gav ordre til, at eftersøgningen skulle fortsætte. Krydseren fortsatte mod nord med projektørerne spillende hen over havoverfladen. To både var klar til at fires af, så snart det måtte være påkrævet. Alle mand var på dækket, og alle stirrede de spændt ud over havet. Minutterne gik . . .

Efter tre kvarters forløb havde ingen endnu øjnet det mindste, og de fleste om bord var efterhånden blevet klar over, at der ikke ville komme noget ud af eftersøgningen. Mysteriet ville sikkert forblive uopklaret . . .

Den, der pludselig opdagede »noget«, var krydserens næstkommanderende, kommandørkaptajn Stanworth. Netop som der blev slået otte glas på første vagt (det vil som bekendt sige kl. 24), rapporterede han til kommandør Fiske, at han mente at have observeret en genstand, der bevægede sig ude på havet. Umiddelbart efter fik kommandøren selv øje på en genstand – et eller andet, der var i bevægelse lige på grænsen af projektørernes rækkevidde.

Nogle minutter senere så ca. tusind åndeløst stirrende mænd det samme: Et eller andet bevægede sig i mørket som et pendul - fra venstre til højre og tilbage igen, vedholdende og taktfast.

Ret hurtigt stod det klart for alle, at der måtte

være tale om et menneske, som helt alene padlede sig frem herude på det store ocean – hundrede sømil fra land.

Omgående blev to både firet af. De satte begge kurs mod den mystiske genstand. Den båd, der førtes af kadet Howe, kom først, og fra krydseren så man gennem kikkerter, at en mand blev løftet over i båden. Hans fartøj var det ikke muligt at se – det var næsten, som om manden blev trukket direkte op af havet.

Om bord var der mange, der undrede sig. Var det virkelig et menneske, der var bjerget? Adskillige tvivlede. Men da båden nærmede sig krydseren i projektørernes lys, blev alle klar over, at der var tale om et menneskeligt væsen. Ved siden af kadet Howe sad der en mand, klædt i undertrøje og bukser – og intet mere.

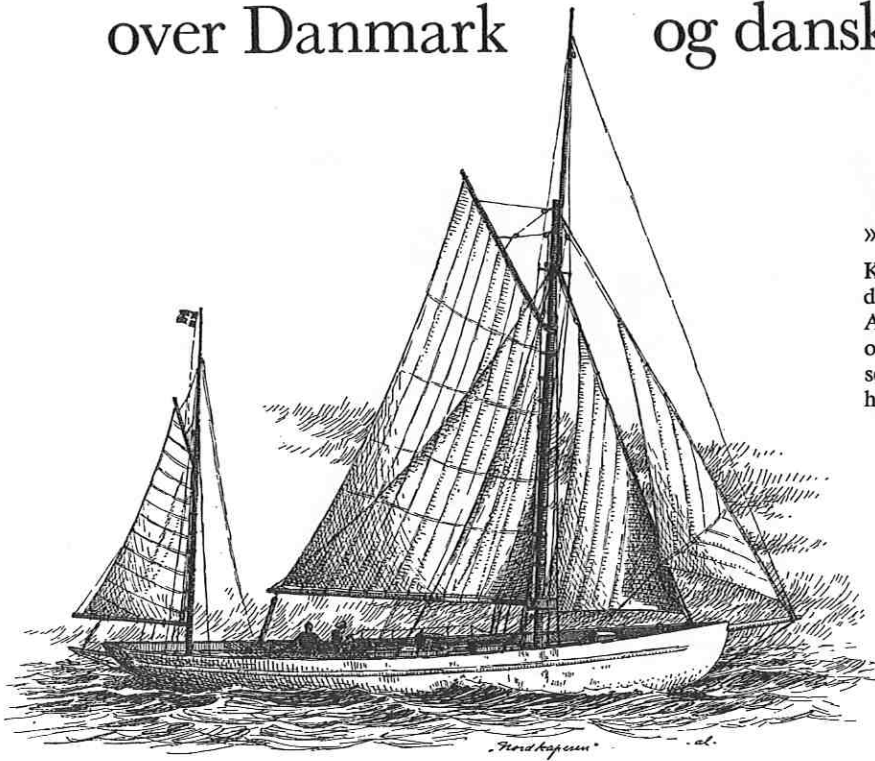
Båden kom op langs krydserens side og blev taget om bord. Alle ombordværende betragtede den reddede svenske styrmand som noget nær verdens mærværdigste menneske. Alle stirrede på ham, men i realiteten så alle kun en ung mand med lyst hår og skæg. Det, der betog dem mest, var dog, at han virkede fuldstændig rolig og upåvirket af situationen – som om det at blive taget op fra et par planker midt ude i Atlanterhavet var en ganske naturlig ting.

Skibslægen spurgte, hvordan det stod til med ham. Han svarede, at han egentlig havde det meget godt omstændighederne taget i betragtning. Hans ben var hudløse, og saltvandet havde fået dem til at brænde som ild. Hans opsvulmede tunge voldte ham kvaler,

(Fortsættes side 48)

Fartøjer og langturssejlere, der har kastet glans over Danmark og dansk sejlsport

Fra A. Laursens skitsebog

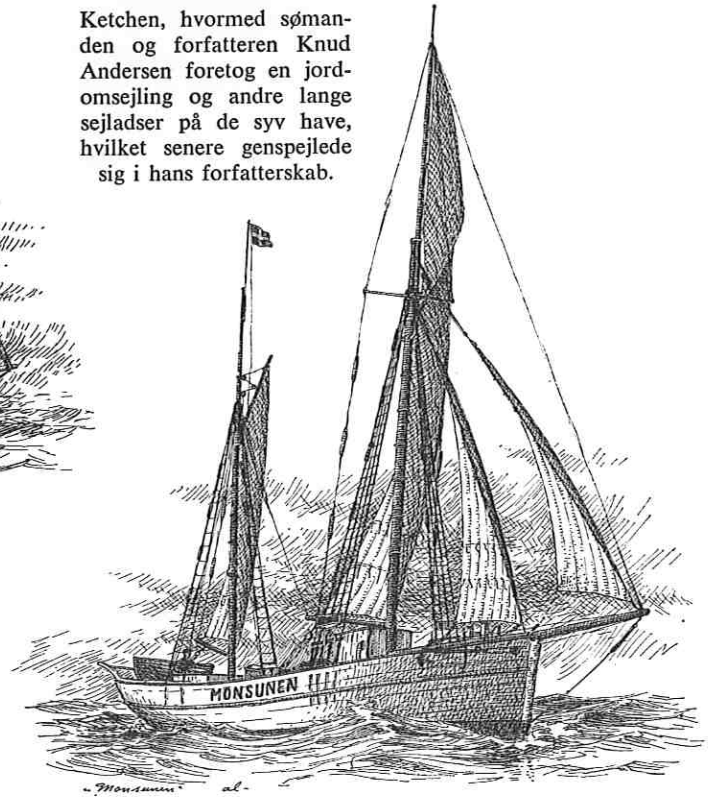

»Nordkaperen«

Yawlen, hvormed guldsmed Carl Nielsen, Poul Larsen og Knud Larsen i 1946 startede på en jordomsejling, der kom til at vare 14 måneder. En færd, som blev fuldført med udmærket sømandsskab, der kastede glans over dansk sejlsport.

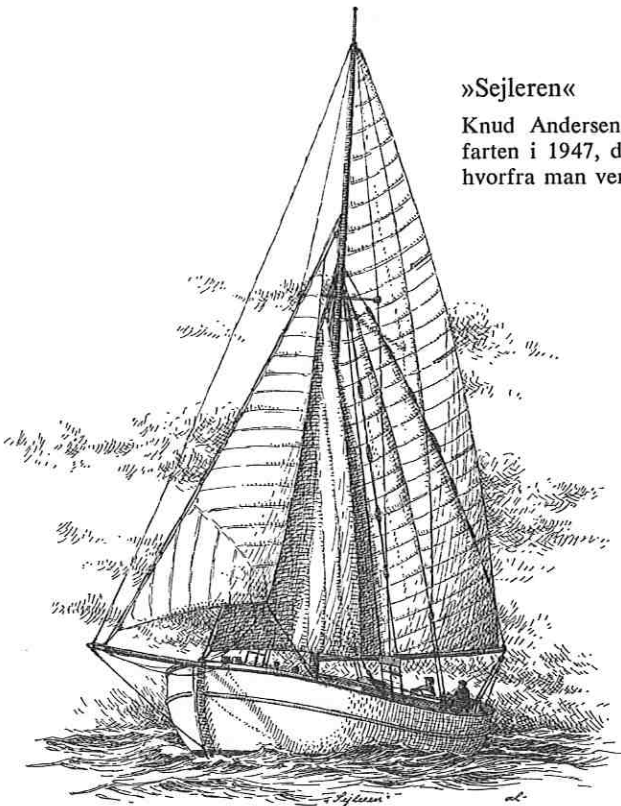
»Monsunen«

Ketchen, hvormed sømanden og forfatteren Knud Andersen foretog en jordomsejling og andre lange sejlads på de syv have, hvilket senere genspejlede sig i hans forfatterskab.

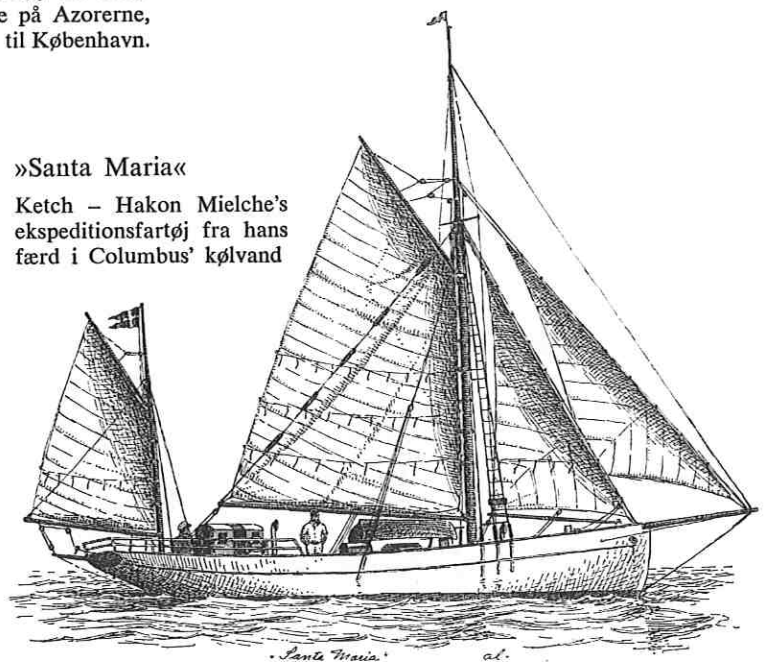
»Sejleren«

Knud Andersens sidste fartøj fra langfarten i 1947, der sluttede på Azorerne, hvorfra man vendte hjem til København.

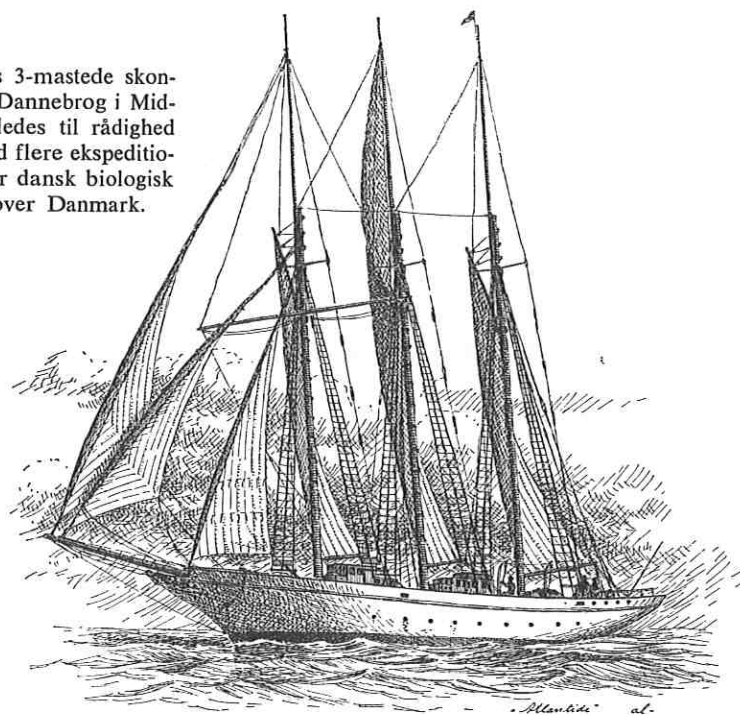
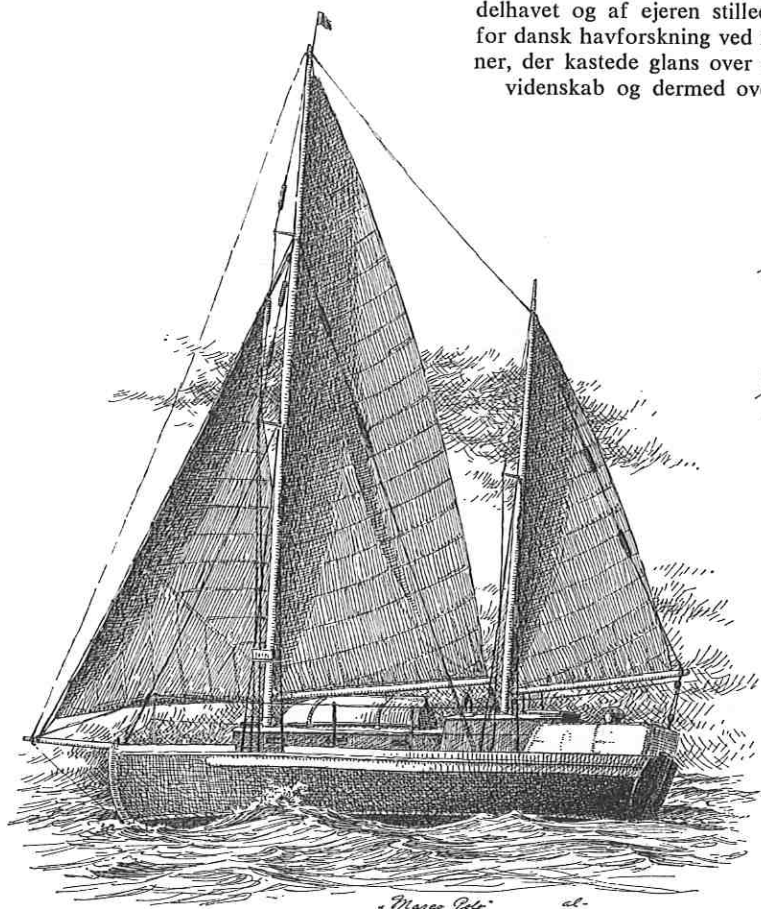
»Santa Maria«

Ketch - Hakon Mielche's ekspeditionsfartøj fra hans færd i Columbus' kølvand

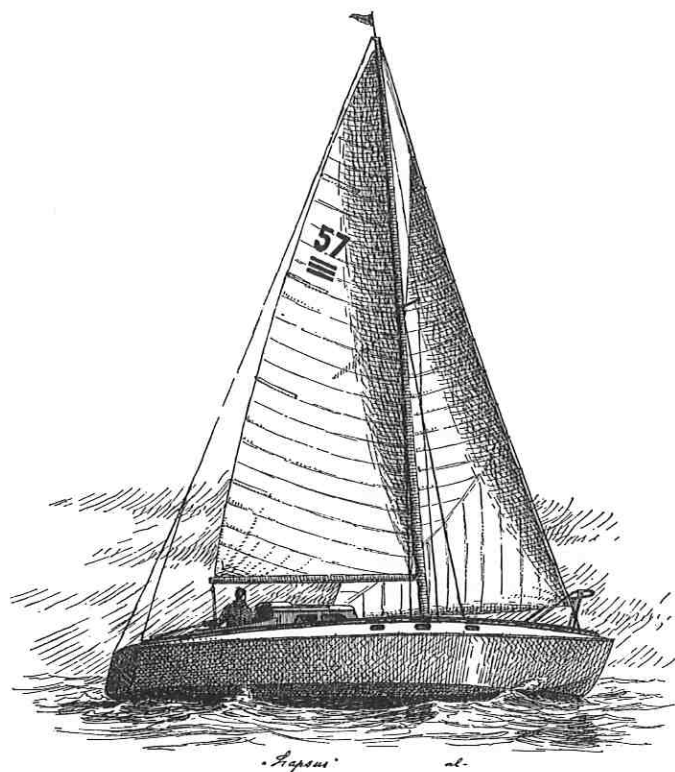
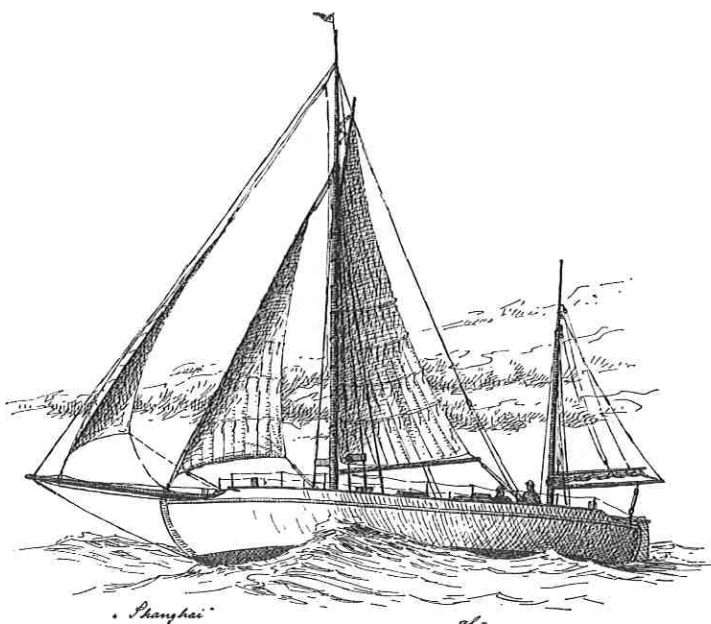
»Atlantide«

Afdøde billedhugger Jarl's 3-mastede skonert, der i mange år viste Dannebrog i Middelhavet og af ejeren stilledes til rådighed for dansk havforskning ved flere ekspeditioner, der kastede glans over dansk biologisk videnskab og dermed over Danmark.

»Marco Polo«

Ketchen, hvormed Axel Nymann Petersen i årene 1958–60 sejlede fra New Zealand til Danmark, og hvorfra han i 1964 startede til Plymouth for at deltage i den dette år arrangerede enkeltmandssejls over Atlanterhavet.

»Lapsus«

LA-krydseren, hvormed ejeren, Ib Strandberg, og hans venner foretog et krydstogt til Middelhavet og tilbage til Danmark – en udsejlet distance på 5500 sømil inden for fem måneder. En virkelig præstation af et fartøj af denne størrelse.

»Shanghai«

Ketch, bygget i Shanghai. Kom i foråret 1924 til København efter en 17.000 miles rejse fra byen, hvor den var bygget. Turen gik gennem Kinasøen, det nuværende Indonesien og over det Indiske Ocean, rundt Kap det gode Håb, Syd- og Nordatlanten, Kanalen, Nordsøen, rundt Skagen, ned gennem Kattegat og Sundet. Besætning: Kaptajn Aksel Ingversen, H. Vannman og E. Haugelund.

Før vinden kom...

Af Christian Peters

Illustreret af Oscar Knudsen

Der var to ting ved huset, der overraskede Louis Keller, da han opdagede det på den åbne plads mellem de to skove, og det var, at det var opført af træ og havde bølgebliktag. Det var det første træhus, han havde set på søen, og som det lå dér, omgivet af en række høje, kaktuslignende buske, hvis røde blomster lignede ulmende gløder, så det helt amerikansk ud og afveg meget i stil og form fra de indfødtes primitive hytter. Det overraskede ham at finde et hus af det udseende på denne forladte ø, og han kneb øjnene sammen og tænkte på, hvem det hus mon kunne tilhøre, da han fik en ny overraskelse: Hen over døren, som stod vidtåben, var slået et gult skilt op, hvorpå der med store, ubehjælpomme bogstaver stod skrevet: Bar.

Louis Keller stod længe og betragtede skiltet og kunne ikke rigtig forene det med huset og omgivelserne; det var akkurat som at finde et iskagehus i Saharas ørken eller et hotel på Nordpolen. Men måske var det virkelig en bar! Han kunne måske oven i købet købe en kold drink! Han følte, hvor tør i munden han var og slentrede hen over pladsen.

Idet han trådte ind ad døren, skubbede han revolverhylstret bag på, så ingen kunne se det. En halv-nøgen, koparret indfødt, iført et par lasede sejldugsbenklæder, rejste sig op fra en kasse og nærmede sig på en måde, Louis Keller ikke kunne lide. Uden at se på den indfødte, med tommelfingrene skubbet ind bag bæltet, blev han stående midt på gulvet og så over på to mænd, en sortsmudsket, skægget portugiser og en radmager, gammel indfødt, som sad i et hjørne og spillede poker. Foran dem lå en lærredspose og ovenpå den en håndfuld perler, som alle var af ens størrelse, så store som hasselnødder. Det var perler, enhver perlehandler ville slikke sig om munden efter.

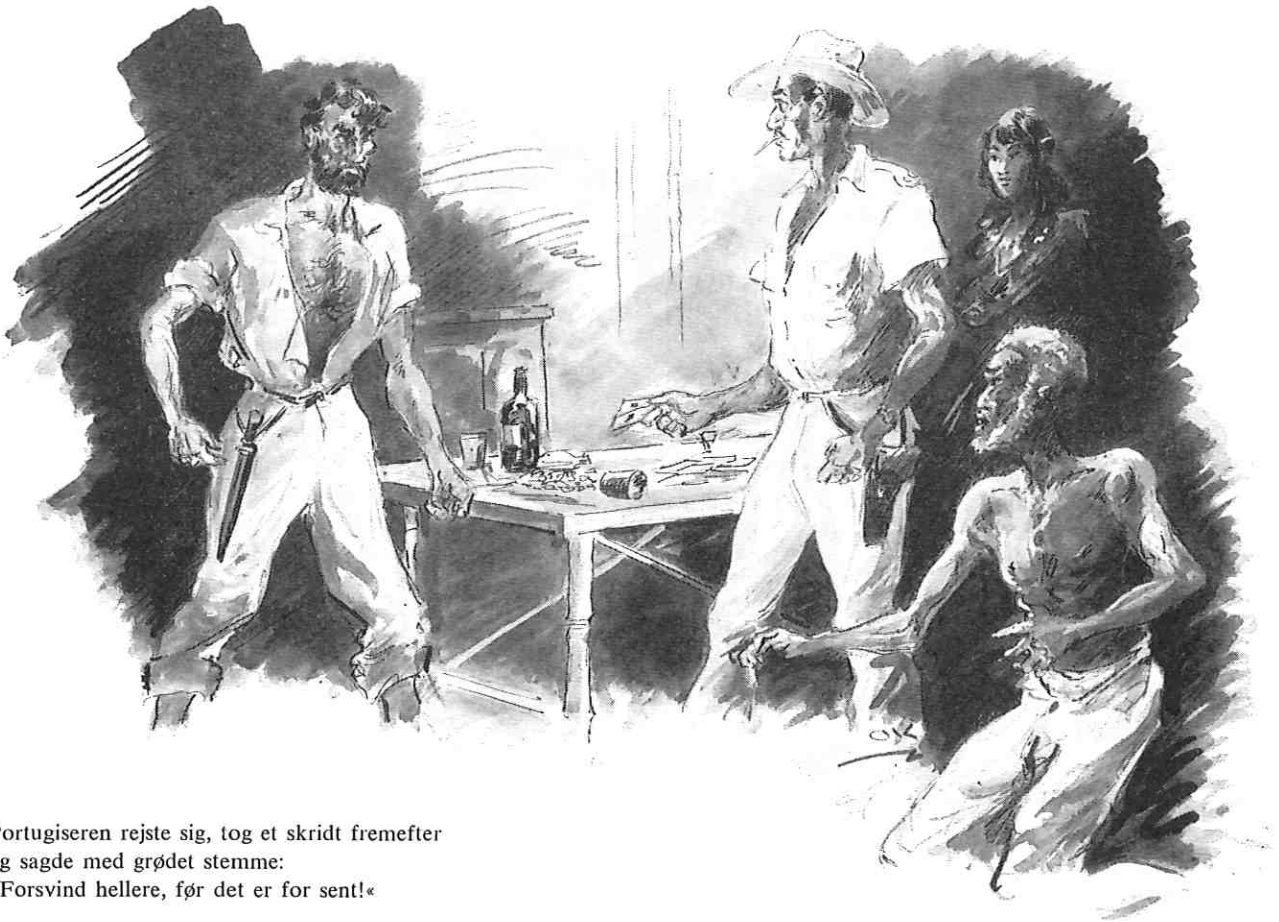
Pludselig opdagede Louis, at der var noget, som bevægede sig i hjørnet bag den gamle, radmagre ind-

fødte. Han stod lidt og så derover, og efterhånden som hans øjne vænnede sig til tusmørket, som herskede i skuret, opdagede han, at det var en ung, indfødt pige, som nervøst sad og snoede sit lange, sorte hår om fingrene. Et par minutter stod han og betragtede pigen og kortspillerne, der ikke ofrede ham et blik, men var stærkt koncentreret om spillet. Så satte han sig på en kasse ved siden af et vakkelvornet bord og sagde til den indfødte:

– Kan jeg købe en drink?

Den indfødte målte ham hurtigt fra top til tå, fjernede sig så og kom tilbage med et snavset glas og en flaske. Han skænkede et gulbrunt fluidum op i glasset. Louis Keller lugtede til det og rynkede på næsen; det var umuligt at sige, hvad det var, måske rom-, whisky- og cherrybrandyslatter slået sammen. Louis kørte glasset to gange rundt, før han nippede til væsken, som smagte bittert og sødt på én gang. Så tændte han hurtigt en cigaret og så fra siden skjult over på de to kortspillere.

Portugiseren sad halvt med ryggen til ham, og hans venstre hånd var hele tiden nede under bordet og pillede ved en langskæftet kniv, der sad i en læderskede. Hans skjorte stod åben foran, og somme tider stak han pludselig hånden ind under skjorten og foretog nogle bevægelser, som om han kløede sig. Hans svedige, skæggede ansigt var næsten i flugt med bordpladen, det så ud, som om han var meget træt og allermest havde lyst til at lægge hovedet ned på bordet og tage sig en lur. Men hans øjne sagde noget andet; de var stive, lurende og agtpågivende og hang ved perlerne. Den indfødte sad rank, med et anspændt udtryk i øjnene, og de knoglede, lange fingre, som holdt kortene, rystede let. Pigen, der sad ved siden af ham, og som åbenbart var hans datter, så flere gange bønligt på ham, som om hun ville sige: – Lad os nu holde op. Kan du ikke se, at du ikke har en chance over for ham. Han er langt klogere og mere

Portugiseren rejste sig, tog et skridt fremefter og sagde med grødet stemme:
 »Forsvind hellere, før det er for sent!«

durkdreven end du. Lad os nu holde op! bad hendes øjne.

Men spilledjævelen havde fat i den gamle indfødte; han ignorerede pigen, stirrede ned på sine kort, købte nye, smed dem og købte stadig nye. Hans spidse næse var helt hvid af spænding og lidenskab. En gang tog pigen ham i armen, men han stødte brutalt til hende, og portugiseren lo højt og betragtede pigen med et stift, stirrende blik, der fik hende til forskrækket at rykke over i hjørnet.

Louis Keller fik pludselig ondt af pigen, for det var en smuk pige, sytten-atten år, barnlig, med fine linier ned over hals og skuldre, en udtryksfuld mund og store, mørke øjne, som burde have været glade og smilende, men nu var fulde af angst. Pludselig gennemskuede Louis Keller portugiserens plan: Han ville vinde den gamle, magre indfødtes perler, og når det var sket, ville han sætte perlerne ind mod pigen: Kvit eller dobbelt! Og den indfødte ville slå til i håb om at vinde perlerne tilbage, og resultatet ville blive, at portugiseren ville få dobbelt gevinst: Perlerne og pigen!

Det var en tanke, som ikke tiltalte Louis Keller. Han besluttede at holde øje med portugiseren, for han var klar over, at han snød. En mand med hans fjæs kunne simpelt hen ikke lade være med at snyde. Men han lod som ingenting, sad blot og vippede på kassen, tilsyneladende ligeglad med kortspillerne og

den indfødte henne ved skænken, som betragtede ham lurende. Men fra siden holdt han stadig øje med portugiserens venstre hånd, som denne vedblivende holdt under bordet.

Og så skete det, han ventede på. Med taskenspilleragtig færdighed skød portugiserens hånd pludselig ind bag skjorten, fiskede et kort frem, knipsede det op under højre arm, der lå på bordet, lod et par kort falde ned ved siden af armen, gjorde en drejning med den, og det falske kort var med i spillet. Det så meget fikst og ligetil ud; men Louis Keller, der selv var en dreven pokerspiller, vidste, at der hørte uger og måneders træning til for at nå så vidt. Han rejste sig og slentrede over til bordet.

– Hallo! sagde han til portugiseren. Du snød! Nej, nej, sagde han hurtigt, da portugiseren ville rive hele kortbunken til sig. – Tag den med ro, min fine ven. Kortene er mine!

Han greb kortbunken og trådte et par skridt tilbage fra de overraskede kortspillere og den lamslåede pige, der betragtede ham bestyrtet. Han begyndte at blade kortbunken igennem og fandt hurtigt to esser af samme farve. Han drejede sig lidt, som om han ville lægge kortene på bordet; men snurrede pludselig omkring og slog med et hårdt kæbestød den indfødte, der havde sneget sig ind på ham med en flaske i hånden, i gulvet.

– Det var ikke min skyld! sagde han. Han burde ikke være gået om bag ved mig med den flaske i hånden! Han så på pigen, der betragtede ham med et lettet og befriet udtryk i øjnene. Så smed han kortene på bordet og sagde henvendt til portugiseren:

– Hvordan går det til, at der er to esser af samme farve med i spillet? Kan du give en forklaring på det?

Portugiseren rejste sig, undersætsig og svær og med blodårerne svulmende ned over halsen. Han tog et skridt fremefter og sagde grødet:

– Du kender mig ikke! Gjorde du det, blandede du dig ikke i mine sager! Forsvind hellere, før det er for sent!

– Du misforstår situationen, sagde Louis Keller venligt. Det er ikke dig, som er forurettet, men den indfødte dér. Han vendte sig mod den gamle, magre mand, som rejste sig op og skreg:

– Kom med mine perler, din skurk! Skal du snyde mig gamle mand! Kom med mine perler!

– Ja, kom så med dem! sagde Louis Keller.

Portugiseren sendte Keller et hadefuldt blik og lagde en halv snes perler på bordet og sagde tyk i mælet:

– Vi to er ikke færdige endnu!

– Er de der alle sammen? spurgte Louis.

Den gamle indfødte talte perlerne og stoppede dem ned i lærredsposen.

– Ja, ja, sagde han.

Pigen rejste sig hurtigt. Hun var et helt hoved højere end den gamle, og Louis Keller syntes pludselig, at hun så et par år ældre ud. Hun tog den gamle under armen, og Keller gik bagefter dem hen mod døren. Da han var et par meter fra døren, og pigen og den gamle mand stod i døråbningen, fik han pludselig en forudelse af, at der ville ske noget. Han dukkede sig hurtigt – og portugiserens kniv strøg tæt forbi hans hoved og borede sig med et hårdt smeld ind i træværket foran ham! Det gibbede lidt i Louis, men så lo han og trak kniven ud af træværket, betragtede den undersøgende et øjeblik og konstaterede, at der var en bred sølvring om skæftet.

– Du forstår ikke at kaste med kniv, portugiser sagde han. Se her! Han bøjede sig lidt tilbage og kniven fløj ud af hans hånd og susede tæt forbi portugiserens hoved og borede sig med et brag ind i træværket bag ved ham . . .

Pigen og den gamle mand var forsvundet, da Louis Keller trådte ud i solen. Han blev stående og ligesom vejrede op i luften, idet han tænkte: Måske får jeg lov at ligge her i flere dage, før der kommer en smule vind. Tanken var ham imod, og han fortrød, at han havde sejlet skonnerten ind under øen. Han havde det med at handle efter pludselige indskydelser, og det måtte han se at komme bort fra, for det var dyrt at have en skonnert liggende ude i bugten med to indfødte om bord. Men han ville helst have, at vinden kom i aften, for det var behageligere at

sejle om natten end om dagen, når solen truede med at brænde sjælen ud af kroppen på én.

Han slentrede ned over pladsen og gik ind i skoven, til han kom til en lysning, hvor mosset groede tykt og grønt, og et mylder af små, orange-gule blomster sendte en sød, pirrende duft op i den stille luft. Her lagde han sig ned og lå og lyttede til lydene omkring sig, og gennem det hele kunne han høre havet slå ind over strandbredden, en sugende, monoton lyd. Han lukkede øjnene halvt i og tænkte på pigen og følte sig en lille smule skuffet, for hun og den gamle, magre indfødte kunne godt have takket ham og sagt farvel. Men de er ikke som vi andre, undskyldte han, de er anderledes, de er vokset op med skoven, med skyggerne, ensomheden og stilheden, og de bærer noget i sig, vi andre ikke har, en slags fintregistrerende apparat, modtageligt for selv det mindste vindpust. Vi skal lære dem godt at kende, tænkte han, før de rækker os hånden.

Så hørte han en ganske svag lyd bag sig. Uden at gøre en bevægelse blev han liggende og så ned i mosset. Så gled hans højre hånd umærkeligt ned mod pistolhylsteret, centimeter for centimeter. Nu mærkede han læderet, fandt knappen, lukkede den op, og hans hånd lukkede sig fast om pistolskæftet; et sekund til, og han vendte sig hurtigt med pistolen i hånden, så hurtigt, at pigen udstødte et forskrækket gisp og tumlede tilbage. Han blev flov og stak pisen i hylsteret.

– Troede du, det var ham? lo pigen nervøst.

Så hurtigt vendte Keller sig med pistolen i hånden, at pigen udstødte et forskrækket gisp og tumlede tilbage.

– Det ved jeg ikke, sagde han. Måske gjorde jeg det. Sæt dig ned!

Hun satte sig et stykke fra ham med benene ind under sig og albuerne hvilende på knæene. Hun havde kun et skørt på og et sjal hen over skuldrene, om højre håndled en fem-seks gyldne armlænker og en kæde af hajtænder om halsen. Han tændte omhyggeligt en cigaret og så bort fra hende, og han kunne stadig høre havet slå ind over strandbredden.

– Fulgte du din far hjem? spurgte han.

– Ja, sagde hun.

– Nå, og hvad så? Spiller han ikke igen?

– Nej, sagde hun. Ikke med ham. Ikke med portugiseren.

– Måske med en anden?

– Nej, sagde hun. Der er ingen anden.

Hun rykkede nærmere hen til ham. Hun gjorde det uden at tage benene fra hinanden. Hun gjorde det på en smidig, let måde, og hendes hud lyste gyldent op ad benene. Han så bort fra hende og kunne stadig høre den sugende, klukkende lyd nede fra havet. Det forekom ham mærkeligt, for han hørte ingen anden lyd.

– Jeg skulle hilse og sige tak! sagde hun.

Han nikkede kort og ønskede pludselig, hun ville gå. Hun virkede alt for stærkt på ham, og om lidt, når vinden kom, skulle han om bord. Så vendte han sig imod hende og smilede, og det smil, hun sendte tilbage, ramte ham som et stød i hjertekulen. Han hørte ikke havet mere – kun sit eget hjertes banken.

Et kort øjeblik, før dagen gled over i mørket, og lys og skygger brødes med hinanden, var himlen hen over trætoppene, de lå under, farvet stærkt rød. Og så, næsten før solen forsvandt, og dagen blev til nat, steg månen op, og lange, bløde skygger krøb ned fra træerne. Stilheden omkring dem blev næsten mærkbar, langt større og mere altomfattende end før. Han følte det pludselig, som om der stod en mur omkring dem og lukkede dem inde i en snæver verden af lys og skygger, der krøb og bugtede sig hen over jorden.

Han rejste sig og stod i mørket og lyttede op mod trætoppene. Men han hørte ingenting... det var, som om mørket havde opslugt alle lyde og skabt en stilhed, der var så stor og intens, at den som en syngende lyd drog forbi hans øren. Men vinden kunne ikke være langt borte. Han havde på fornemmelsen, at den var i anmarch. Han vendte sig mod pigen, der havde rejst sig. Hun stod kun en halv meter fra ham; hen over hendes hår, der sort og tykt bølgede ned over hendes nakke, lå en stribe månelys. Han trådte helt hen til hende, og de stod tæt mod hinanden uden at sige noget, fordi der intet var at sige. Det var adskillelse! Men efter adskillelsen ventede gensynet, og situationen foruroligede dem ikke. Hun lagde sine hænder op om hans nakke; de svajede lidt. Han så et strejf af måneskæret i hendes øjne, der store og fugtige lyste op imod ham. Han bøjede sig ned over hende, og da hans læber var tæt ved hendes,

hørte han pludselig en lyd inde i mørket... det lød, som om en mand stødte mod et træ. Han rettede sig hurtigt op, stod lyttende og anspændt, da en tung, blank genstand kom susende gennem mørket og med et hårdt smeld borede sig ind i pigens ryg. Han kunne mærke, hvordan hun stivnede. Så skreg hun, ikke højt og klagende, men underligt klynkende og hjælpeløst. Hendes hænder faldt slapt ned fra hans nakke, og hun sank sammen i hans arme.

Han stod underlig uvirkelig og holdt fast om hende og følte noget varmt og klæbrigt løbe ned over sine hænder. Han spilede fingrene ud, som ville han frigøre sig fra det klæbrige, men det var der stadig, og der kom mere. Forsigtigt lagde han hende ned på mosset og knælede ned ved hendes side. Men der var intet at gøre, det så han med det samme; hun var død. Hans hænder søgte opefter og stødte på skæftet af en bredbladet kniv. Han trak den varsomt ud og holdt den op i månelyset. Hans ansigt blev koldt og hårdt. Det var den kniv, portugiseren havde kastet efter ham for nogle timer siden! Han kendte den og ville have kendt den overalt; det var sjældent at se en kniv med en bred sølvring om skæftet.

Han rejste sig lydløst op fra den døde pige og gik med kniven fast knuget i hånden fremefter. Som en skygge, stille og ildevarslen, dukkede han lidt efter op uden for portugiserens hus, som lå øde og stille i månelyset og kastede en bred, sort streg hen over buskene. Han gik sagte hen og tog fat i dørhåndtaget og fandt døren, som han havde ventet det, låset. Portugiseren var ikke hjemme, det følte han instinktivt. Men før eller senere ville han dukke op, og han havde tid at vente, nu mere end nogen sinde.

Han stillede sig i skyggen af gavlen, pressede sig ind mod træværket og stod uden at røre sig, stiv og anspændt, lyttende og spejdende ud i mørket. Hans mund var fast og sammenbidt, og han tænkte ikke på noget, stod bare og ventede, og inde i ham var der en stor tomhed, noget koldt og dødt, han aldrig havde kendt før. Og minutterne gik, en halv time, en hel time, halvanden time, og han rørte sig stadig ikke, men stod som en skygge groet op mellem andre skygger.

Og så pludselig hørte han en lyd ovre fra skoven, og han pressede sig hårdere ind mod træværket og lyttede intenst. Nu hørte han dæmpede fodtrin. En gren knækkede . . . endnu et par minutter gik. Da så han en skikkelse træde ud i månelyset og genkendte portugiseren med det samme. Nu bøjede han sig forover og løb hurtigt over mod huset. Hans fodtrin hørtes tydeligt. Stille lukkede han op og sneg sig ind.

En lysstråle trængte lidt efter ud gennem døren, og glas og flasker klirrede. Portugiseren var åbenbart ved at gøre sig det hyggeligt. Louis Keller trak vejret dybt. Så gik han hurtigt hen og sparkede døren op og trådte ind. Et øjeblik blev han stående inden for døren og blinkede mod lyset. Så gik han langsomt hen mod den overraskede og lamslåede portugiser, som sad ved et bord med glas og flasker foran sig.

Louis Keller trak i rebet – og portugiseren gled langsomt til vejrs.

Portugiseren rejste sig, hans øjne hang stive af skræk ved manden, som langsomt nærmede sig. Han tumlede over mod væggen og gispede: – Hvad vil du? Det var ikke mig! Hører du! Det var ikke mig!

Louis Keller ignorerede mandens udbrud.

– Du ramte forkert, portugiser! Se her! Han smed den blodige kniv på bordet. – Kender du den?

– Nej, nej! råbte portugiseren. Det er ikke min kniv! Det var ikke mig! Hør, hvad jeg har at sige!

– Jeg tror ikke, du har noget at sige, der kan gavne din sag! sagde Louis Keller.

Han tog bordet, som stod imellem dem, smed det hen i en krog, trådte hurtigt frem og slog portugiseren i gulvet med et kæbestød, satte en fod på ham og pressede ham hårdt ned mod gulvet. Hans øjne faldt på en bejset fangeline, der hang på et søm. Han tog den og lavede en løkke i den ene ende. Portugiseren, som opdagede hans hensigt, slog og sparkede omkring sig og skreg:

– Du gør det ikke! Jeg er en hvid mand såvel som du!

Louis Keller sagde ingenting, men lagde løkken om portugiserens hals, smed den anden ende af fangelinen op over en hanebjælke, trådte tilbage, trak til – og portugiseren gled langsomt til vejrs.

Louis Keller gjorde fangelinen fast med et par solide halvstik til en krog i væggen, slukkede lampen og gik hurtigt ud i natten, hvor vinden var begyndt at hviske svagt mellem træernes kroner.

Styrmanden, der ikke gav op

(Fortsat fra side 41)

men det friske vand, han fik at drikke, gjorde ham godt. Og i realiteten stod styrmand Georg Olsson på begge sine ben på dækket – uden hjælp eller støtte af nogen art. Kommandør Fiskes spørgsmål besvarede han stille og roligt.

Imidlertid brød skibslægen ind og forbød yderligere udspørgen. Han insisterede på, at Olsson omgående bragtes til køjs, hvilket da også skete . . .

Men allerede næste formiddag var Olsson atter på benene. Han begav sig op på broen for at aflægge beretning om, hvad der var hændt ham. Den sidste aften havde han følt sig meget nedtrykt, uden at han dog helt havde opgivet håbet om redning, sagde han.

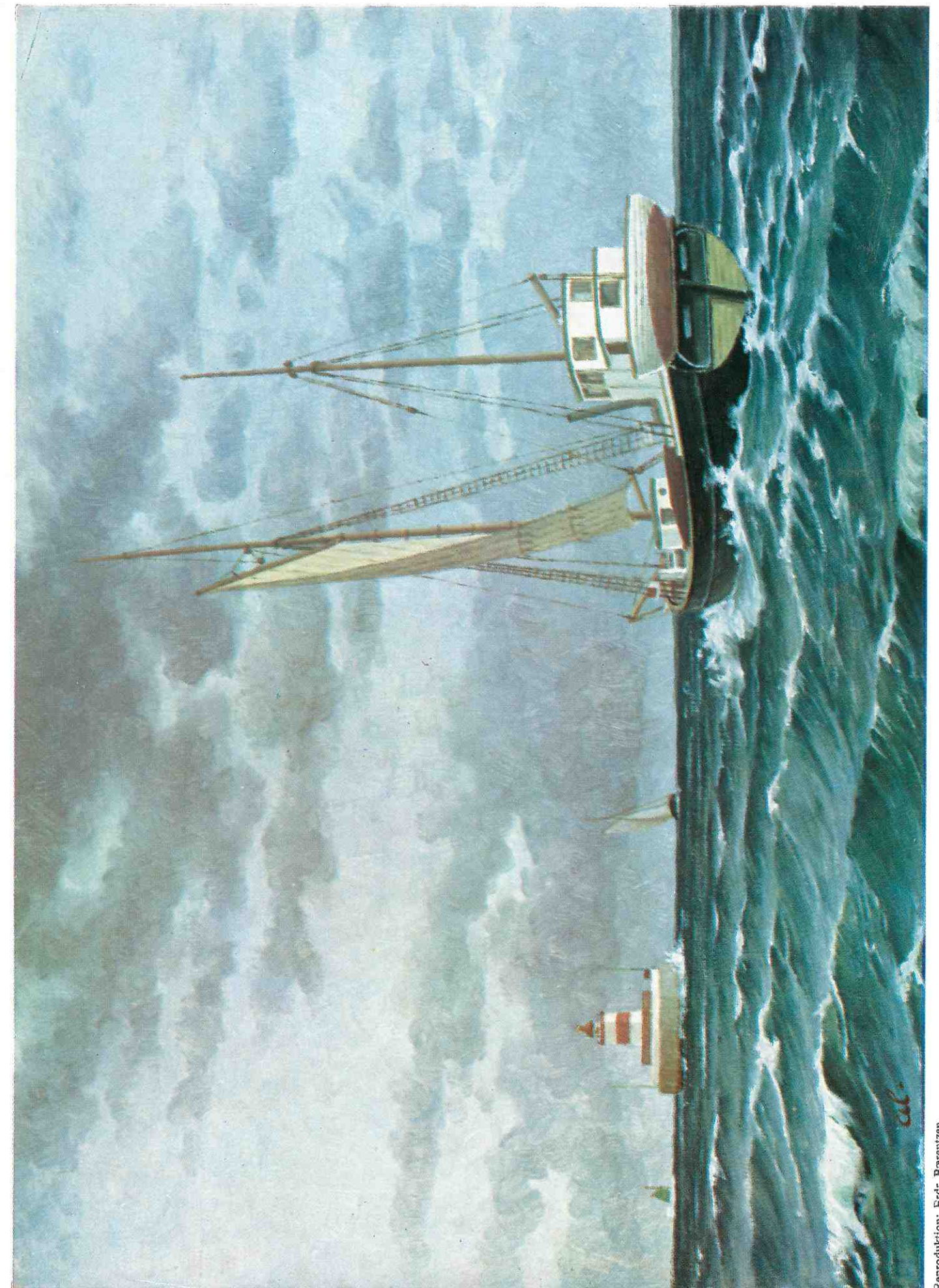
– Det blev mørkt, og det var min tredje nat på havet, sluttede han. – Jeg padlede et par timer, vil jeg tro – og fik så øje på såvel den røde som den grønne lanterne på et fartøj. Lysene måtte betyde, at et skib havde kurs mod mig. Jeg passede omhyggeligt på, at jeg ikke kom væk fra skibets kurs, og til sidst lå jeg så nær, at det var et held, at De ikke ramte mig. Jeg var fuldkommen tør i halsen, og min tunge føltes som en stor klump i munden. Det lykkedes mig dog at udstøde et råb om hjælp. Det lød jammerligt, og jeg havde ikke stor tiltro til, at jeg ville blive hørt . . .

– Og hvad så? spurgte Fiske, der var dybt imponeret.

– Tja, jeg padlede videre. Noget efter fandt jeg ud af, at krydseren vendte, og jeg så projektørerne. Da blev jeg klar over, at redningen var nær . . .

Det var den dog i realiteten slet ikke. Det må betegnes som et rent lykketræf, at eftersøgningen gav resultat. Men det var der naturligvis ingen, der sagde noget om.

På stående fod bestemte kommandør Fiske, at Georg Olsson indtil videre – og så længe det måtte passe ham – var den amerikanske flådes hædersgæst om bord i »Minneapolis«. Det var en ganske enestående invitation, som man ikke har hørt nogen sinde er blevet gentaget. Men den gjaldt jo også en ung styrmand, der havde nægtet at give op.

Ashanti-stormen på Christiansborg

Historisk fortælling af Johannes Hainau Illustreret af Osc. Knudsen

De folk, som den danske regering i sin tid sendte ud til vore besiddelser på Guinea-kysten (det nuværende Ghana), bestod hovedsagelig af lovovertrædere, der »sad eller stod i Bremerholm i lænker«, som det hed.

De stammer, som danskerne som oftest måtte føre krig imod, var de talrige Ashanti-stammer, som aldrig blev kuert af danskerne, men som tit førte alvorlige angreb frem mod de som regel svagt bemandede danske kystforter, af hvilke i dag kun Christiansborg (opført i årene 1659–61) er tilbage. Hele kyststrækningen solgtes i øvrigt til England i 1849.

Bølgerne slog skvulpende mod skibssiderne og flyvefiskene landede tungt på dækket, lå lidt, som om de tænkte sig om, derpå lettede de igen og forsvandt ud over havet.

Der herskede en forventningsfuld glæde hos de tre hundrede mennesker, som befandt sig om bord på fregatten „Ørnen“.

Det var en af den dansk-norske orlogsflådes nye skibe, bygget af solide egeplanker og udstyret med 42 kanoner. Dens last var fuld af krudt, kugler, perler, paraplyer, rødt klæde i mange alen, gamle røde våbenfrakker fra landmilitsen, gamle geværer og mængder af brændevin fra Kongens Bryghus i København.

De tre hundrede mennesker, som var stuvet tæt sammen på banjerne, så forventningsfuldt ind mod den mørke, tropiske kyst. Sære lyde lød derinde fra, og mærkelige dufte og luften nåede i bølger ud over bugten til de tavse mennesker.

Skibschefen havde været streng, men retfærdig mod den last af levende mennesker, han skulle transportere til Dansk Guinea (Ghana). I begyndelsen var de belagt med lænker, men så snart de var i rum sø, befalede chefen, at mændene skulle indeles i kvarterer og gå mandskabet til hånde med arbejdet om bord i fregatten. Det fandt mandskabet var en fortrinlig idé, og fangerne nød friheden og gjorde sig umage. Kosten om bord var spartansk, men herlig i sammenligning med, hvad fangerne havde fået på Bremerholm.

Den høje regering havde resolveret, at forbrydere, ugerningsmændene og skøgerne, som sled sig ihjel under det strenge arbejde i trædemøllen i Bremerholms Fængsel, skulle have en mulighed for at begynde en ny tilværelse som frie borgere. Det skulle ske i den afrikanske del af majestætens imperium.

Tilbuddet blev modtaget med begejstring, og de tre hundrede fanger gik om bord i „Ørnen“ og tog verbalt forskud på glæderne; sorgerne lod man hvile, nuets elendighed krævede optimisme.

Fhv. løjtnant Jens Asbo henvendte sig til sin fælle, en høj, slanktbygget mand med et myndigt ansigt, indrammet af et mørkt skæg og et langt hår, samlet i en pisk, som hang ned ad ryggen.

„Nåh, Skipper, hvad tror du, fremtiden vil bringe os?“

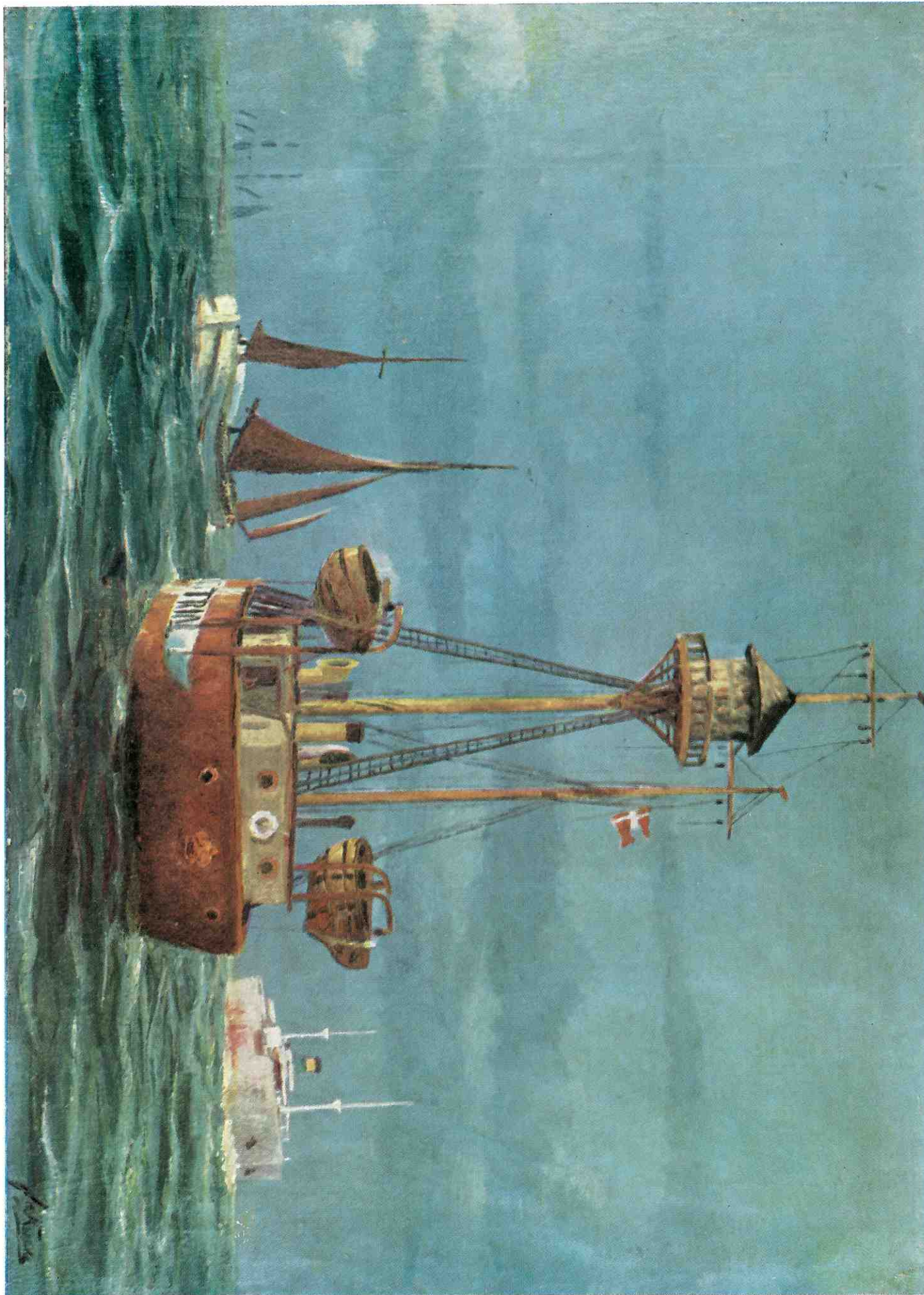
Den høje mand så på Asbo med sine små, skarpe øjne.

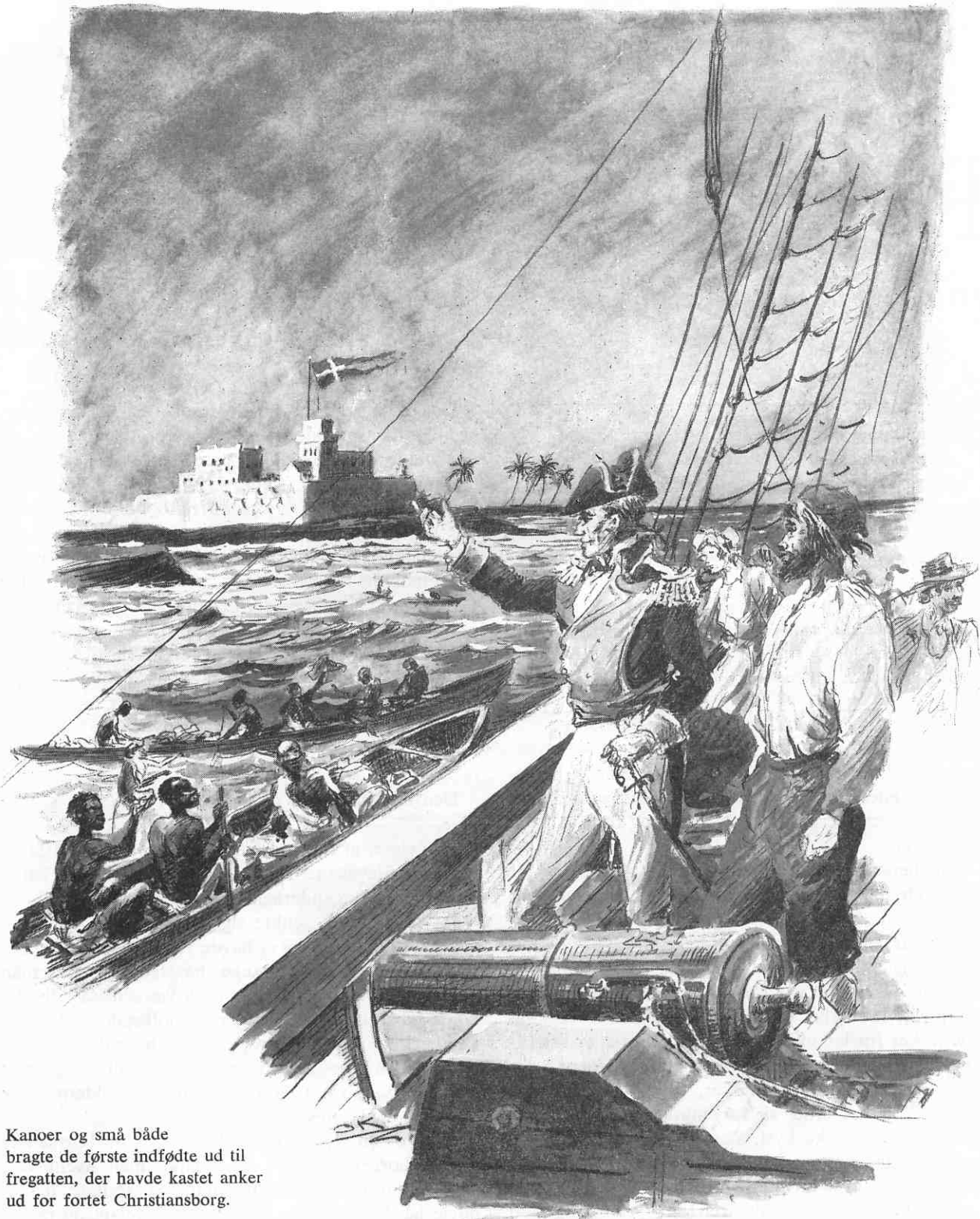
„De siger, at folk dør som fluer på grund af feberen. Ingen lever mere end et år, de fleste kun et halvt, og vi er vel ikke anderledes end de andre?“

Asbo sukkede, tænkte sig om og sagde: „Du ved den gale doktor, som vi havde med fra begyndelsen, men som døde i sidste uge, hævdede, at hvis man kogte roden af kinabark og drak væsken, så ville det holde feberen i ave; de siger, at hollænderne bringer kinabark fra Java til Europa, lad os have det i tankerne; desuden foreslog doktoren, at vi skulle omgive os med net, særlig om natten, så kunne insekterne ikke stikke os med deres gifte“.

„Lad os nu se, hvad de vil bruge os til. Formelt er vi frie borgere, når vi går i land, men hvem ved, hvilke skurkestreger de har udtænkt derinde, det er nogle hårde fyre, som er trænet i slavejagt og rå behandling af de sorte. Jeg tror, vi skal forberede os på det værste“.

„Skipper“ var fisker fra Skagen. Han havde drevet smugleri på Gøteborg og handlet uden om de købmænd, som havde kongebrev på al ud- og indførsel af varer i Nordjylland. Han blev taget på fersk gerning og dømt tyve år til galejerne, men nåede kun at afsone et år. da tilbuddet om at rejse til Afrika blev fremsat.

Kanoer og små både bragte de første indfødte ud til fregatten, der havde kastet anker ud for fortet Christiansborg.

„Skipper“ var en ledernatur. Fangerne havde valgt ham som deres talsmand, og de 73 skøger, som var med, havde givet anledning til drab, knivstik, slagsmål med mere. „Skipper“ og „Ørnen“s chef havde aftalt en turnusplan, hvor efter „damerne“ gjorde tjeneste, så alle om bord, der havde lyst, kunne drikke af elskovens bæger.

Chefen havde tilbudt „Skipper“ et job som styrmand, uden rang, men til god betaling, men „Skipper“ havde sagt nej, han ville prøve lykken på den døde mands kyst.

Det danske fort Christiansborg lyste op i natten. Dets hvide mure, tårne og bastioner viste sig tydeligt, og de lange svære kanoner pegede truende ud

over bugten. Det var Guineakystens stærkeste fæstning.

Den tropiske morgen kom hurtigt. Kanonerne tordnede og udvekslede salut, og en mængde kanoer og små både bragte de første indfødte ud til fregatten, som kastede anker og tog sejlene ind.

De tre hundrede mænd og kvinder blev opstillet på dækket, og mens skansevagten præsenterede gevær, oplæste chefen en skrivelse fra rigsstyrelsen, efter hvilken alle de nævnte nu var frie borgere, der kunne gøre, som de ville og ernære sig efter evne.

Kvinderne, som var i alderen fra 15 til 30, så ikke så hæslige ud, som begrebet skøge kunne tænkes at fremmane. Sandt at sige var de ganske kønne og takkelige. De var vaskede og soignerede, og den gode kost og havluften, og måske den megen kærlighed, havde givet dem en sund kulør. Friheden lå foran dem, måske kunne de finde sig en velhavende mand og blive gift og blive agtværdige matroner med børn. – Mændene var skeptiske, men solen skinnede, og negerne smilede og råbte muntre bemærkninger op til dem, samtidig med at de faldbød deres mangeartede varer:

Tamme aber, papegøjer, som kunne tale, mange slags udskæringsarbejder, skind m. m.

Bådene blev sat i søen. Chefen var iført galla og gik om bord i sin egen chalup, han skulle besøge guvernøren og forhandle med denne om lasten. De frigivne fanger blev taget om bord i barkasser og roet ind til kysten. Her blev særlig damerne overvældende modtaget af den danske styrke, som kun talte et halvt hundrede mand i det hele. I første omgang blev de frigivne tilbudt logi på Christians-

borg, og en del af mændene skrev kontrakt samme aften og blev soldater på fæstningen. Andre foretrak at se sig lidt om og finde en beskæftigelse, der kunne give dem brødet.

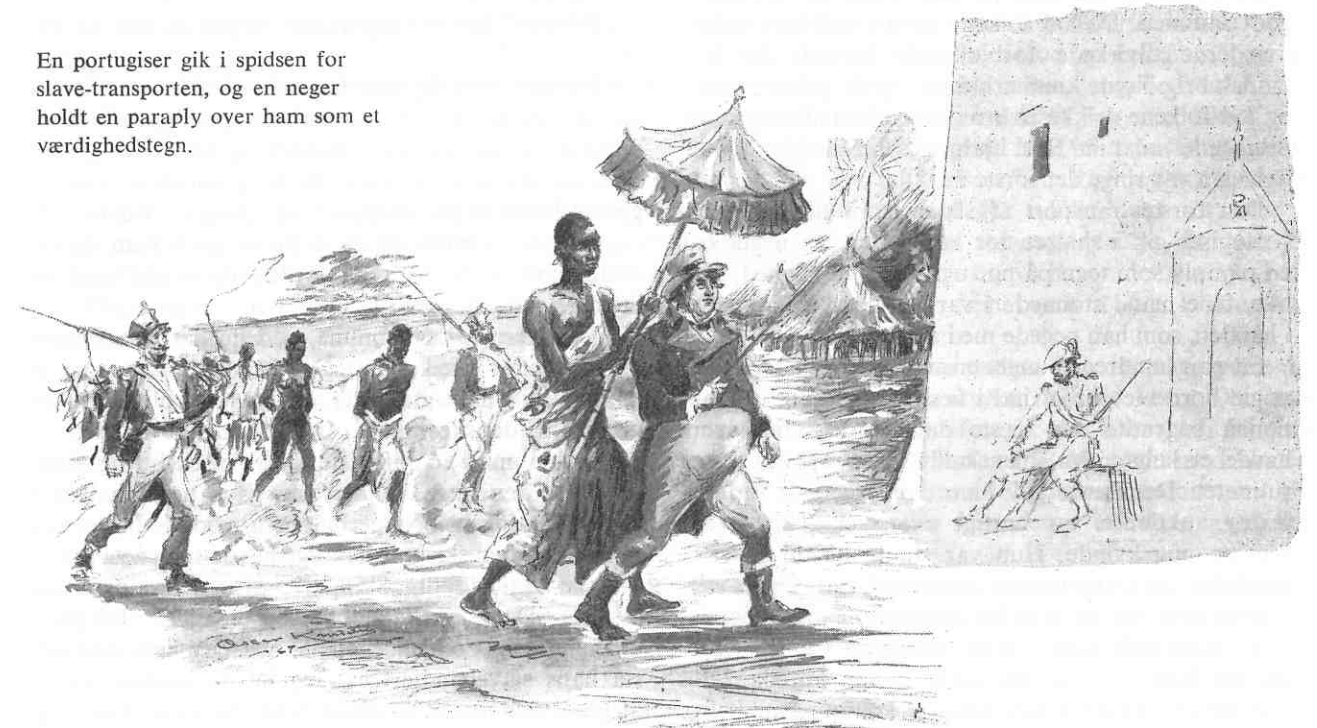
På vej op mod fæstningen passerede de kirkegården. De hundredvis af friske grave og de små kors talte om døden, som var nærværende på en måde, der fik det til at gyse i de fleste.

Guvernøren, en lille skaldet færing, som var kommet til Guinea som assistent, var avanceret på ét år til sin høje stilling.

Han svedte og tørrede denne bort, mens han bød chefen for „Ørnen“ velkommen. De aftalte hurtigt det fornødne, og færingen bad om at få listen over de frigivne fanger. Dels ville han gerne have sig en hvid kone, til afveksling for de sorte, dels ville han have en række stillinger besat med folk, som havde lidt begreb om tingene: Smede, bødkere, murere, tømrere, kanonérer, kokke o.s.v.

Kaptajnen på „Ørnen“, en myndig søofficer på 40, sagde henvendt til færingen. „Hvis De ønsker et godt råd, vil jeg foreslå Dem at gøre fhv. løjtnant Asbo til Deres betroede mand her på fæstningen. Han er uddannet som militær og særdeles kyndig på artilleri. Dernæst vil jeg foreslå den mand, som kaldes „Skipper“, han kan bruges til alt, og han har evnen til at få folk til at bestille noget, og han er pålidelig, så længe det gælder hans egen interesse“. Færingen nikkede og udbragte en skål for Kongen af Danmark og Norge, Holsten og Slesvig, Trankebar og Vestindien samt Guinea. Tre dage senere satte fregatten kursen mod syd på vej sønden om Kap det gode Håb. Rejsens mål var Trankebar. –

En portugiser gik i spidsen for slave-transporten, og en neger holdt en paraply over ham som et værdighedstegn.

»Hvad koster tøsen dér?« spurgte Asbo portugiseren.

Den lille færing fulgte fregatchefens råd og nåede at udnævne Asbo til guvernør og kommandant på Christiansborg og „Skipper“ til opperman, d. v. s. næstkommanderende, inden feberen bragte ham ud på kirkegården.

De to mænd fik skik på fæstningen og arbejdede godt sammen. De lod folkene sove i net, som negerkvinderne tilvirkede forbløffende hurtigt. En hollandsk brig havde kinabark med, og de købte et parti og lod folkene drikke et krus hver aften af den helsebringende mixtur. Det hjalp tilsyneladende. Dødeligheden var ringe det første år.

Den første transport af slaver kom til fortet. En portugiser gik i spidsen for karavanen, en neger bar en paraply som tegn på portugiserens værdighed. Den lille, fede mand stønnede i varmen og havde en stok i hånden, som han pegede med ustandseligt.

Et par hundrede unge mænd og kvinder samt nogle børn blev bragt ind i fæstningsgården, og auktionen begyndte den næste dag. Portugiseren, som havde et langt navn, blev kaldt Petro og var meget rutineret. Danskerne gav ham den pris, han forlangte, og auktionen var hurtigt overstået. Tilbage var kun en ung kvinde. Hun var smuk, havde en rank holdning, og trods hendes nøgenhed var der en værdighed over hende, som fik Asbo til at møde hendes blik. Han stod tavs i flere minutter, og de andre spurgte ham flere gange, uden at han fattede deres spørgsmål. „Hvad koster tøsen?“ spurgte han Petro.

Den lille portugiser lyste op i et smil, blottede resterne af sine tænder og lo en hæslig latter. „Hun er forbeholdt mig selv, hun er stolt, hun skal ydmyges, og det skal jeg selv gøre. Når hun er blevet pisket, sultet og har lidt tørst, kommer hun krybende hen til mig, det bliver sjovt“.

„Skipper“ havde fulgt Asbo og gik nu hen til Petro.

„Du har gjort en god handel i dag, du har snydt os, så det driver ned ad nakken på dig, vel er vi dumme og uvante med handel og tusk om slaver, men nu skænker du tøsen dér til guvernøren som en gave.“ Petro så på „Skipper“ og spurgte: „Ellers –?“

„Skipper“ vendte sig mod Petro, greb ham og ryttede ham, satte ham på jorden og sagde med en ildevarslende stemme:

„Danskerne er grusomme, ved du det? De smører deres fjender i fedt og steger dem langsomt over et bål; hvis du ikke beslutter dig hurtigt, bliver du de grusomme danskes næste offer.“ –

Det hjalp. Petro bukkede dybt for Asbo og overlod ham den unge kvinde som gave og forlod kort efter fæstningen – ærgerlig, men rædselsslagen ved tanken om den skæbne, han lige havde undgået.

Asbo smilede til „Skipper“. „Du synes også om tøsen“. „Det er ikke det, Asbo“, sagde „Skipper“, „men portugiseren gjorde mig syg, jeg kan ikke udstå hans slavehandlerfjæs. Jeg havde næsten lyst til at gøre min trussel til alvor. Ved du, vi er ikke plig-

tige til at handle med slaver. Det varer længe, før vi får besøg af et nyt slaveskib her hos os. Du og jeg har siddet i lænker på Bremerholm. Vi gir' pokker i Kongen af Danmark og hans slavejæger-kompagni. Skal vi ikke lade slaverne få friheden og blive mennesker ligesom os selv? Jeg bliver syg, hver gang jeg hører denne raslen af lænker, og jeg føler mig sat tilbage til Bremerholm“.

„Sært nok, eller naturligt nok, jeg er ganske enig med dig. Lad os gøre det med det samme“.

Samme aften holdt guvernøren over Dansk Guinea en strålende fest. Faklerne oplyste den store sal, og de stakkels sorte mænd og kvinder blev kaldt ind og troede, der ventede dem det værste. Lænkerne var taget bort, og Asbo talte til dem gennem en tolk.

„Venner, I er bragt her til fæstningen, som slaver. Det er vi også. Vi har tyngden af lænkerne fælles. I er nu frie mænd og kvinder. I kan gå, hvorhen I vil eller, om I lyster, blive her og gå os til hånd; vi skal lønne jer godt og skaffe jer en bolig i Usuri, den nærmeste negerby“.

Slaverne stod først tavse, så lyste et smil deres ansigter op, og de kastede sig foran Asbos fødder. Han lod dem rejse sig og indbød dem til at spise og drikke. Vinen og øllet gjorde hurtigt alle glade, og Asbo nærmede sig den unge kvinde, han havde fået af Petro. „Du er også fri“, sagde han kort på akvombofolkets dialekt. „Jeg er fri, men jeg kan lide dit ansigt, jeg vil være din kvinde, om jeg må; jeg er sytten år og hedder Nogelina. Min far var fisker på floden“, svarede den unge kvinde.

Asbo forlod salen og gik med Nogelina ned til havet. De stod længe tavse og iagttog den tindrende stjernehimmel.

Asbo vendte sig mod den sorte pige, tog hendes hænder og hviskede:

„Hos os er det skik, at kysse pigens øjenlåg, må jeg det?“

Pigen nikkede, og nattens tyste mørke skjulte deres elskov.

— — —

Et år var gået. Der havde været få dødsfald, og livet gik sin vante gang under Asbo's og „Skipper“'s fornuftige ledelse.

Pludselig en nat begyndte trommerne. – Hvor kom de fra? Hvad betød de? Asbo var ulykkelig. Nogelina var forsvundet samme nat, som trommerne første gang havde lydt. De kom nærmere hver nat, og de hvide mænds nerver blev flosset. Negrene fra Usuri berettede, at en vældig hær af de frygtelige ashantikrigere var på vej mod Christiansborg. De var talrige som skovens træer, og de havde flere hvide mænd som deres anførere.

Den næste morgen skød vagtbastionen alarmskud, og hele besætningen på 260 hvide og 320 sorte soldater løb til deres stillinger bag kanonerne og ved skydeskårene.

Det var, som om skoven blev levende. En vældig

hær af sorte krigere klædt i stærke farver nærmede sig fæstningen.

De lagde sig i en ring i et kanonskuds afstand og begyndte at gøre klar til et stormangreb. De lavede stiger og stormskjold af træ, de byggede vogne af svære bjælker, bag hvilke de kunne gå dækket mod kugleregnen. Endelig begyndte de at sende en regn af brandpile ned over Christiansborg.

„Nu gælder det om at holde hovedet koldt“, sagde Asbo til „Skipper“ og sine øvrige befalingsmænd. „Vi sparer på krudtet til det afgørende øjeblik. Måske vælger de natten til angreb, vi må have fakler og kvas foran murene, så vi kan se dem. Jeg frygter ikke et stormangreb, vore kardæsker og kugler skal nok standse dem, og ilden fra deres pile gør os ikke nogen skade; men hvor længe kan vi holde en belejring ud? En måned, tre – måske et halvt år, men så ikke længere. Blot vi kunne få sendt bud til Prinsessestenen og få kaptajn Bøgh til at sende os hjælp, men det er en umulig opgave at komme igennem belejringskæden“. Tre nætter senere kom angrebet. Trommerne dundrede ud i den mørke tropenat, men danskerne var på vagt. I tætte kolonner stormede ashantierne frem. Deres vilde krigsråb gjaldede ud i mørket, men forsvarerne stod tavse og ventede. Først da de sorte kolonner var på skudhold, blev der sat ild til kvaset foran murene, og nu begyndte en regelmæssig ild fra 56 svære kanoner ladet med kardæsker samt 300 geværer at sprede død og lemlæstelse blandt angribernes tætte skarer. Seks gange løb de forgæves stormløb mod murene, men så brød deres angreb sammen og de trak sig tilbage efterladende deres døde og faldne fæller.

Endnu et angreb fandt sted fjorten dage senere, og da skete der noget. Blandt de pile, som susede ned over fæstningen, var der én, som havde et stykke skind viklet om sig. En af soldaterne bragte det til Asbo. Han foldede skindet ud og læste: „Til guvernør Asbo. Med fire barkasser angriber mine folk ashantihæren fra vest, angrebet begynder klokken to natten til den 23. august. Med min hovedstyrke 300 mand og fire feltkanoner angriber jeg ad kystvejen på samme tid. Om I gør udfald mod vest med et kompagni og laver et skinangreb mod øst, tror jeg, vi sejrer. Gud stå os bi, vi haver det nødtigt. Erlin Bøgh, guvernør og kommandant på Prinsessestenen“.

Den 23. august om natten blev de tunge porte åbnet, og den danske styrke rykkede frem. De første fem hundrede meter foregik det i tavshed. Så satte trommerne ind, og fanfarerne skingrede mod himlen, mens månen belyste de blinkende bajonetter. Fra fæstningen tordnede kanonerne ind over ashantierne lejr.

Danskerne formerede karré, hver gang ashantierne angreb med deres frygtelige spyd og vældige stridskøller. Den regelmæssige ild fra de lange geværer, og danskernes rolige optræden, drev fjenden på flugt. Pludselig lød der trommehvirvler og hurraråb.

En vældig hær af sorte krigere, klædt i stærke farver, gik til angreb på fæstningen.

Kaptajn Bøgh og hans styrke rykkede frem i stormangreb, idet de fulgte kystvejen. Fra stranden lød besætningernes kampråb, mens de gik i land og kastede fjenden tilbage.

Dette angreb brød ashantikrigernes kamplyst, og i store skarer begav de sig på flugt efter forinden at have gjort kort proces med de fire hvide mænd, som havde foregøglet dem, at et angreb på Christiansborg let kunne lade sig udføre. Petro og hans hjælpere døde for ashantiernes spyd, og hæren trak sig bort til junglen og gik på togt mod yorubastammerne for at søge trøst over nederlaget mod de danske.

På kystvejen hilste Asbo og „Skipper“ på kaptajn Bøgh. Bag denne trådte en nydelig officer frem. Den røde danske våbenfrakke sad flot om den slanke skikkelse, og den trekantede hue med opslag af sølv sad kækt på snur, kun fødderne var bare.

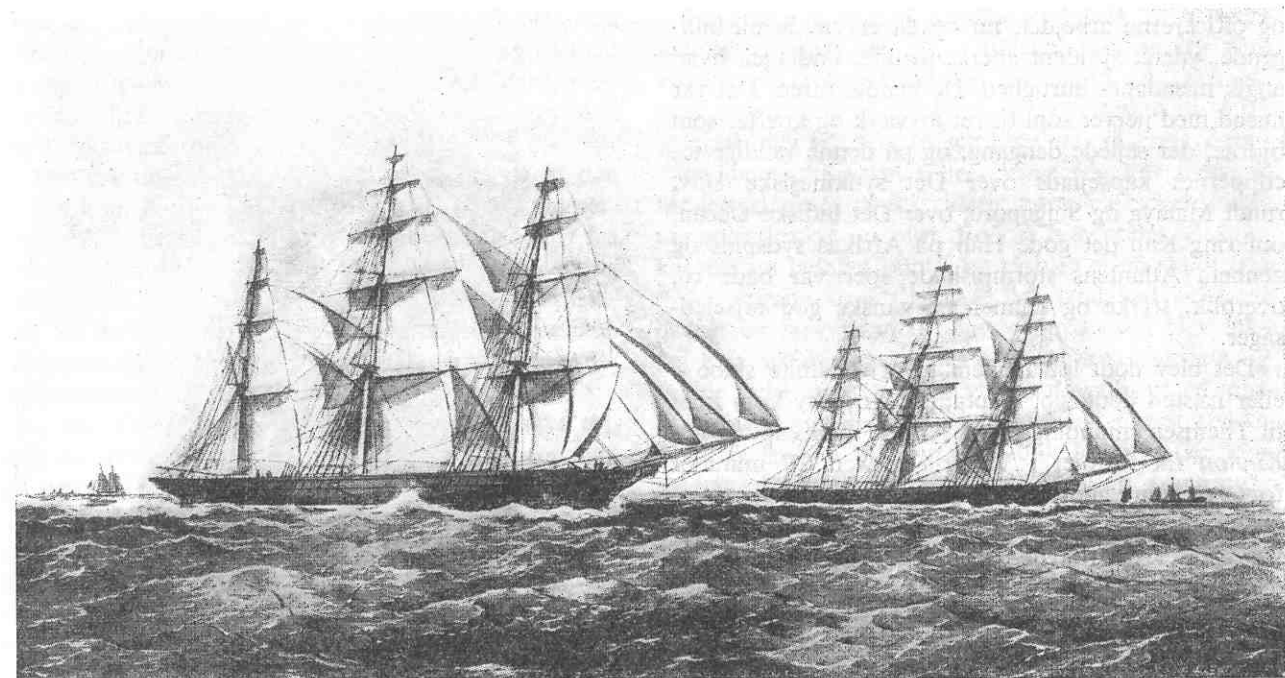
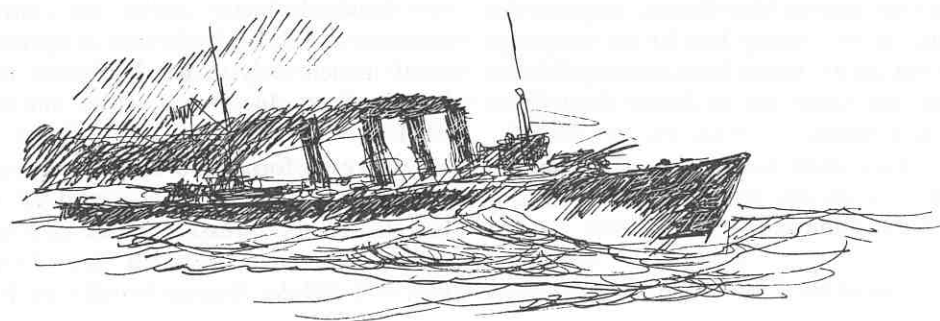
Kaptajn Bøgh smilte og præsenterede:

„Løjtnant Nogelina i Kongen af Danmarks afrikanske hær.“ Og Bøgh fortsatte:

„Det har altid været min regel, at officerer kendes på deres mod og courage; uden Nogelina var vi ikke kommet i rette tid, og fæstningen var kommet i ashantiernes magt. Derfor fandt jeg det rimeligt, at Nogelina blev udnævnt til løjtnant. Så snart hun hørte om ashantistammernes forestående angreb, begav hun sig alene til fods gennem junglen til Prinsessestenen og underrettede mig om situationen. Nu og da spejdede hun bag fjendens linier og kom tilbage med værdifulde oplysninger.“

„Skipper“ så skælmsk på pigen, så hviskede han en befaling til sine folk, og i løbet af et øjeblik bar de Nogelina i guldstol tilbage til fæstningen, og kanoerne tordnede en vældig salut til velkomst.

Kort efter stod brylluppet mellem Asbo og Nogelina. Og det blev holdt med manér.

»Taeping« og »Ariel« står op gennem Kanalen.

Den hurtigste rejse i te-clippernes historie

Af Nemo

Hvor Cornwalls stejle klippesider på Englands sydvestligste spids ud mod Atlanterhavet byder de vældige søer trods, startede som bekendt sidste år – til ære for Kongelig Dansk Yachtklub's 100-års jubilæum – Nordens stolte fuldskibe, skoleskibene for handelsflådens kommende navigatører, et race gennem Kanalen, over Nordsøen til opløbet ud for Skagen. Da de vinkede farvel til Lands End og Falmouth var det måske de færreste, der tænkte på, at i de dage, da KDY blev stiftet, oplevede de englændere, som boede på Atlanterhavets gulte klippekyster, et andet sejlrace, der var udkæmpet over tusinder af sømil om bord i skibe, omtrent på størrelse med skoleskibene, og med hylende orkaner, blide passater og voldsomme storme, som gode tjenere, men slette herrer. At man ind imellem måtte lade huggerterne synge og pistoler og kanoner tordne, når de kinesiske sørøverbander blev for nærgående, især i tåge, er en sag for sig . . .

Vi er midt i de engelske rederes forbitrede kamp for at være først på markedet med teen fra Østen. Adskillige havne på Kinas østkyst var afskibningsstederne, men Foochow ved Formosastrædet var den foretrukne, og her lå for 100 år siden den engelske te-clipper-flåde, 16 statelige tre- og firemastede fuldskibe med det engelske flag vajende fra agter og rederiets flag fra stormasten.

Langs skibssiderne, på dækket og i lasten herskede travlhed. Fra tungtlastede djunker, der ad flodvejen kom til Foochow fra teplantagerne oppe i landet, bar muskelstærke kulier tekasserne om bord og stuede dem omhyggeligt i lasten – som familien i generationer før den havde gjort det. På kajen vågede kinesiske marineofficerer og toldere over, at alt kom med – der var standret for tyveri, og hængning var den eneste dom, man kendte.

Sidste balle te var stuvet, ankerkæderne skraldede gennem klydsene, og sejlene blev sat med en fart, som sjældent er set. Rederierne havde nemlig udsat den formidable sum af 100 pund til den første te-clipper, der nåede Victoria-dokkerne i Londons havn og dotationer til den øvrige – ofte meget internationale – besætning, og i vished om, at netop deres skib kom først, havde besætningerne på fire af de hurtigste: »Ariel«, »Taeping«, »Serica« og »Fiery Cross«, væddet en måneds hyre.

Så fulgte da en kapsejls, som verden ikke havde set mage til. De tre førstnævnte skibe skiftedes om føringen. Hver eneste klud var sat, det knagede i master, gafler og rær. Ofte måtte man til tops for at rebe sejl; som katte krøb mandskabet rundt i riggen, med stive fingre halede de sejlene på plads og fik dem beslået. Og ve dem, hvis et sejl fløj fra dem, eller sejsningerne sprængtes. Nede på dækket fulgte skipperen

og officererne arbejdet, nu og da en smule misbilligende, yderst sjældent anerkendende, undtagen hvad angik mændenes hurtighed. De kendte turen. Det var mænd med nerver som tjæret toværk og kræfter som bjørne, der sejlede dengang, og på denne vældige te-clippernes kapsejlad over Det sydkinesiske Hav, rundt Malaya og Singapore, over Det indiske Ocean, omkring Kap det gode Håb på Afrikas sydspids og gennem Atlantens stormpiskede søer var både ro, overblik, styrke og kunnen en ganske god rejsesager.

Det blev dødt løb mellem to af de stolte skibe – eller næsten dødt løb. Kaptajn *John Keay* kom først til Themsens munding med »Ariel«, men kaptajn *Mc Kinnon* fik fortøjet i Victoria-dokken 20 minutter før – og han vandt de 100 pund. Han var dog storladet nok til at dele dem med kaptajn Keay – begge var skotter. De havde gjort den lange rejse på 99 døgn – det hurtigste i te-clippernes historie.

Nu står morgen- eller eftermiddagsteven på bordet uden knap så megen dramatik . . .

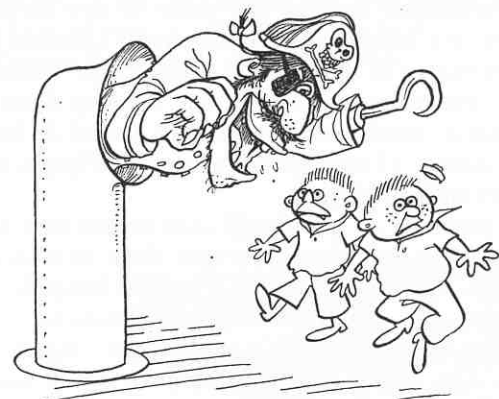
Kaptajn John Keay.

En ordentlig forskrækkelse

Af COURT HAURVIG — Ill. af KJELD SIMONSEN

Den ligger langt tilbage nu, den aften jeg lovede mig selv aldrig at forskrække folk mere. Man kan være frygtelig ubetænksom, særlig i sine unge dage, og jeg var nitten år, da jeg sejlede med m/s »Vedby« som koksmath. Grunden til at jeg var så gammel, før jeg kom ud som koksmath, var den, at jeg først havde stået i købmandslære.

Vi var gået fra Norfolk i Virginia med en last kul bestemt for Kawasaki i Japan. Af en eller an-

Historierne gjorde et vist indtryk på kammerdrengen og salondrengen.

den grund begyndte der, på vejen gennem Caribien og Panama-kanalen, at florere en del spøgelseshistorier om bord. Der blev snakket om Den flyvende Hollænder, Klabaftermanden og andre spændende ting, der hørte søen til, og jeg kunne ikke undgå at lægge mærke til, at disse historier gjorde et vist indtryk på kammerdrengen og salondrengen. Da messedrengen en aften kom ind på mit kammer og foreslog, at vi skulle lave lidt sjov med de to fyre, indvilligede jeg straks ved tanken om en begivenhed, der kunne bryde rejsens ensformighed for os. Med andre ord, så skulle de begge to have en rigtig god, gammeldags forskrækkelse, og vi blev enige om, som en begyndelse, at præparere dem med endnu flere spøgelseshistorier. I dagene derefter fortalte vi hårrejsende, delvis selvopfundne og delvis læste spøgelseshistorier, både fra land og fra sølivet.

Vi havde endnu ikke planlagt, hvori selve den store forskrækkelse skulle bestå. Messedrengen foreslog, at vi skulle klippe et skelet ud i pap og så, en månelys nat, liste os op på soldækket agter og lade det glide ned foran køjet til det kammer, som salondrengen og kammerdrengen delte. Vi blev dog enige om, at dette nummer, i forhold til alle vore anstrengelser, ville virke for tamt. Selv fremkom jeg

med et forslag, der gik ud på at udhule et kålhoved eller lignende, forme øjne, næse og mund og så med et stearinlys indeni – et gammelkendt nummer, men næsten altid virkningsfuldt. Dette forslag blev dog også nedstemt som ubrugeligt.

Det var tilfældet, der kom os til hjælp, og af den grund kom det også kun til at gå ud over kammerdrengen. Vi var efterhånden en lille uges sejlad fra Panama-kanalen; Stillehavet svarede til sit navn, og om aftenen stod der en stribe af morild efter skibet, så kølvandet lignede en fosforlysende landevej. Messedrengen og jeg sad inde i restaurationsmessen, da kammerdrengen kom ind.

– Du, Court, sagde han, jeg har lige vasket tøj, tror du det går an at hænge det op på snoren ude på dækket?

Venligt var han kommet og havde spurgt mig til råds, og slet udnyttede jeg denne tillid. Mine tanker gik straks til skorstenen, hvor vi plejede at tørre vores tøj, når vejret var dårligt. »Vedby« var jo et motorskib og havde, som sådan, ikke nogen egentlig brug for en skorsten. Inden i skorstenen var der et stort tomt rum, hvorfra varmen fra maskinrummet nedenunder udgjorde en glimrende tørreplads. Der førte en dør ind til skorstenen fra dækket, og denne dør kunne kun lukkes med en slå udefra.

– Ærlig talt, sagde jeg til kammerdrengen, det kan give storm i nattens løb, og hvor er dit tøj så henne, hvis det hænger på dækket? Nej, hæng du det hellere op i skorstenen!

– Så gør jeg det, sagde han og gik. Jeg vendte mig mod messedrengen, og hans øjne fortalte mig, at jeg ikke behøvede at sige mere. Vi sprang begge op ad lejderen til badedækket midtskibs, jeg slog slåen fra ind til skorstenen og skyndte mig ind. Så slog messedrengen slåen på udvendig fra igen, og jeg stod alene inde i mørket, mens jeg hørte hans trin fjerne sig hastigt hen ad dækket.

Efterhånden som mine øjne vænnede sig til mørket, spekulerede jeg på, i hvilken position jeg ville virke mest gruopvækkende. Der stod en trækasse med reservedele til oliefyret, og jeg tænkte først på at sætte mig på den, så jeg blev set, så snart døren blev åbnet. Alligevel følte denne idé lidt tom, og før jeg nåede at tænke videre, hørte jeg nogen komme over dækket udenfor. En pøs blev stillet på dækket med et lydeligt bump, og så blev slåen skudt fra.

Jeg sprang straks hen, så jeg stod ved siden af døren, og blev stående ubevægelig. Døren blev lukket helt op, og jeg kunne se kammerdrengen stå og spejle ind i mørket, uden at han dog fik øje på mig. Så bøjede han sig ned over pøsen og tog et stykke vasketøj frem og i samme øjeblik lod jeg, der kun stod få centimeter fra ham, min hånd glide hen over hans bryst.

Han udstødte et forfærdeligt skrig. Skriget gik mig til marv og ben, et øjeblik blev jeg stående som lammet, så sprang jeg ud på dækket og råbte:

– Det er bare mig, Bent, det er bare mig!

Da jeg så ind i hans vidåbne rædselsslagne øjne, gik det først op for mig, hvad det var, jeg havde indladt mig på. Han hev besværlig efter vejret, og det tog mig flere minutter at få ham beroliget. Jeg ved ikke, hvor mange gange jeg blev ved med at give ham undskyldninger, men det var mange. Da han lidt efter kom til hæfterne, kunne han tilmed grine lettet, så det blev alligevel til sidst et spørgsmål om, hvem af os der var blevet mest chokeret.

Som han sagde bagefter, da vi sad nede i messen: »Hvis ikke slåen havde været skudt for, så ville jeg have fattet mistanke om, at der var nogen derinde, men som det var, anede jeg ingen fare!

Men hele begivenheden gav mig selv en lærestreg, som jeg husker den dag i dag. Og jeg har aldrig siden bevidst søgt at forskrække et menneske.

Et forfærdelsens skrig lød . . .

Briggen »THETIS« af Aarhus - »vor Grønlandsfarer«

Af C. A. Hjernøe

Skønt Århus i dag har landets næststørste havn, endda en meget moderne og stærkt trafikeret havn, har byen op gennem historien aldrig haft noget egentligt ry for sin søfart på samme måde som f.eks. Marstal, Svendborg, Aabenraa, Fanø o.a. Århus har nok haft skibsbyggere, dygtige folk, men de har dog ikke formået at skabe den karakteristiske »århusskude«. Det er, som om hele den danske sejskibsperiode er gået sporløst hen over Jyllands hovedstad. Den er først levet op til sin betydning som søfartsby, da maskinkraften begyndte at gøre sig gældende i sejladsen på de store have.

Der er dog en enkelt sejler, som op mod midten af 1800-tallet viser sin kække rejsning i byens annaler. Det er briggen »Thetis«, som den lokale presse ikke uden stolthed på hele stadens vegne kaldte »vor Grønlandsfarer«. Der var heller ikke flere end den samme.

Men »Thetis« skal også have været en smuk og statelig skude. I værket »Fra Sejl til Diesel« omtales den som »en sjælden god sejler med en usædvanlig rejsning – dens dybgående var større end noget andet århusiansk skib«. I nøgterne tal 86 commercelæster – d.v.s. ca. 170 registrertons.

Mærkeligt nok synes der slet ikke at eksistere noget billede af dette maritime vidunder. Blandt den århusianske amatørkunstner Fr. Visby's akvareller (fin-

des på museet i »Den gamle By«) er der et par billeder med motiver fra Århus' havn, hvor der i baggrunden ses et portmalet, brigget fartøj, men det er her så løst skitseret, at man ikke kan få noget virkeligt indtryk af skibet. Man må lade sig nøje med, hvad der findes af skriftlige beretninger, og de er heller ikke kedelige.

Kgl. fuldmægtig Rasmus Nielsen (1837–1922) fortæller i sin lille morsomme bog »Aarhus i Fyrrenerne« (Jydsk Forlagsforretning 1901) en del om grønlandsfareren og dens besætning. I følge forfatteren var »Thetis«: ... et ganske fortrinligt skib, bygget af svært Egetømmer og med en stolt, imponerende Reisning. – Sagnet fortalte, at den oprindelig havde været engelsk Orlogsbrig og var blevet erobret af os under Krigen 1807–14«.

I en ny udgave af bogen (Universitetsforlaget 1959) oplyser overbibliotekar Emanuel Sejr i de der ledsagende noter, at dette ikke er noget sagn, men en kendsgerning. »Thetis« var altså virkeligt et forhenværende engelsk orlogsfartøj, og som sådant ligger det nær at sammenligne det med en dansk kollega, briggen »Luggen«. Et af de få af flådens skibe, som var tilbage efter flåderovet i 1807 og tillige et af de smukkeste, der har sejlet under den danske marines splitflag. En fint udført model med alle sejl sat kan ses på Orlogsmuseet i København (og det nye Søfartsmuseum i Oslo). Det er da også billeder af »Lougen«, som har stået model til de her viste illustrationer. Så nogenlunde kan det forventes, at skibet har set ud.

Og hvad udrettede det så? Ja, her kan fuldmægtig Rasmus Nielsen igen få ordet; han fortæller således:

»Hvert Foraar udrustedes »Thetis« til sin æventyrlige Fart. Den bemandedes med Byens daarligste Søfolk og Sjouere. Mandskabet var i høj Grad ringeagtet. Naar »Thetis« fyldt med tomme Tønder, og hvad den behøvede af Apparater til Sælhund- og Hvalfangst, var seilklar, kastede den los fra Bolværket ved den gamle Toldbod, og hilset af Byens Lediggængere og Skoleungdom, heisede den sine Seil og stod ud over Bugten og forsvandt for at drage til Nordhavets mystiske Kyster. Hele Sommeren var den borte, og der hørtes intet fra den. Men saa en skøn Dag i October Maaned udbredte der sig det Rygte i Byen, at »Thetis« var i Sigte. Den kunde paa lang Afstand kendes paa sit fornemme, orlogsmæssige Udseende. Man strømmede ned til Havnen. Omsider svaiede »Thetis« ind under Hurraraab og fortøjedes paa sin gamle Plads.«

Man forstår umiddelbart, at »Thetis« var et skib, der var fest og glans over. Byen levede med i dets færd.

Mere interessant er det at følge sælfangerbriggen og kommen i gamle numre af »Aarhus Stiftstidende«. Det var her, den omtales som »vor Grønlandsfarer«, skønt det af bladets notiser så ud til, den aldrig havde været i Grønland.

Da »Thetis« i 1837 havde gjort en særlig heldig rejse, blev den i »Stiftstidende«s nytårsnummer indrulleret i årets »glædelige og lykkelige Begivenheder« på linie med så celebre ting, som »at den jydsk Bankfilial etableredes i Aarhus,« og »at Øvrigheden hævder Offentliggørelsen i Kommunalanliggender«. Jo, det var vel nok et »skiv«. Men det år havde det da også fanget 1500 robber plus to isbjørne, hvoraf den ene kom levende hjem. Hvad der siden blev af den, melder avisen dog intet om.

Det var nu ikke altid, det gik så godt. I 1835 var »Thetis« blevet indeklemt mellem svære isbjerge og slap først fri efter mange anstrengelser. Med slem lækage og havari på roret reddede man sig ind til Trondheim. At de i det hele taget fik bjærgt skibet viser, at det nok ikke altid var »Byens daarligste Søfolk og Sjouere«, som var ombord. Oven på den sejlads bør mandskabet ikke være »i høj Grad ringeagtet«.

Man havde gerne hørt mere om denne tur, men desværre var interviewet ikke opfundet den gang. De barske kendsgerninger fylder kun 4–5 linier. Man overlod det åbenbart til læseren selv at finde en mand, som var villig til at spinde en ende. Den ville nok fylde mere end hele datidens lille avis på 8 små sider i kvartformat.

Selve robbe- eller sælfangsten var en temmelig brutal affære. Fangstmændene var bevæbnede med en såkaldt knippel, et redskab, der minder om en stor mukkert. Piggen er blot længere, ca. 7–8 tommer, og hammerhovedet er her nærmest en lille, kort økse. Med denne slås sælen over snuden. Skulle dette mod forventning ikke være nok, og det arme dyr forsøger at flygte ud i vandet, hamres piggen i sælens krop, og den hales op på isen for at få nok et slag.

Det må have været et hårdt job at være sælfanger, og livet ombord på det overfyldte, forholdsvis lille skib mellem isbjerge på et ugæstfrit hav har været ganske uden formildende omstændigheder. Intet under, besætningen gik amok, når man efter den drøje tørn omsider nåede hjem til Århus. Herom fortæller fuldmægtig Nielsen videre:

»Mandskabet skyndte sig i Land for at drikke saa meget Brændevin som muligt. Man havde nemlig ikke fået denne herlige drik deroppe i det høje Nord. Ellers ville vist nok »Thetis« være gaaet neden om og hjem. Faa Øjeblikke efter Landingen vare Grønlandsfarerne pærefulde, det var jo saa rimeligt.«

Lad os også være forstående; men et halvt hundrede kæmpekæfarter på én gang har nok vakt forargelse hos de ærværdigere borgere i det endnu så lille Århus med sine kun 7–8000 indbyggere.

Kaptajnen hed – i følge »Aarhus Stiftstidende« – Erckens og blev i øvrigt tituleret »commandeur«.

Han havde sandelig også noget at kommandere over. Besætningen var med søfolk og fangere på 40–50 mand. Men han viste sig som en habil skibsfører, der kunne få noget ud af sit skib og den nok ret brogede flok, han fik ombord.

Således i 1838. Det havde været en streng vinter. Isen lå på Århus Bugten til 31. marts. Først 4. april »afgik vor Grønlandsfarer »Thetis« med gunstig Vind«. Efter en tur op om Jan Mayen var briggen tilbage 18. juli med en fangst på 2800 robber. Det var fint klaret blot med vind- og håndkraft!

Ellers kunne rejsen med det gamle skib være træls nok. Næste år – 1839 – afgik »Thetis« den 4. marts, men en uge senere, den 12. marts, var skibet ikke kommet længere end til Læsø, hvor man lå i læ for det hårde vejr. Først den 15. passeredes Skagen – »alt vel om bord«. Men på Hirtsholmene lå lodserne fast på grund af isgang. I det hele taget syntes vintrene dengang at have været betydeligt hårdere, end vi kender dem. År efter år hedder det, at »Thetis« ikke kan komme ud af bugten, der er tæt pakket med is. Trods alt returnerede sælfangeren dog dette år allerede 30. juli med en fangst på 3100 robber. Hvilket var bedste resultat for danske Nordhavsfarere 1839. Næstbedste blev »Cäcilia« fra Bornholm, der fik 2400.

1841 blev »Thetis« atter bedste danske skib. Den forbedrede endda sin egen rekord ved på en sejltd fra 12. marts til 11. juli at fange 3300 sæler. En fangst, som blev anslået til at indbringe 500 tønder tran.

Denne tran må i øvrigt have været noget af en prøvelse for det gamle Århus. For som Rasmus Nielsen beretter i sin bog: »Dagen efter aabnedes Lugerne, og en rædsom Stank steg op fra det Indre af »Thetis«' majestætiske Skrog. Langt borte kunde man lugte »Thetis«. Saa tømtes dens stinkende Indhold ud. Det maa have været et gruelt Arbejde at losse »Thetis«. De stinkende Tønder trilledes ud til Trankogeriet paa Grønland.« Det her omtalte »Grønland« har dog ikke noget med vort nordligste amt at gøre. Det er en lokal stedbetegnelse for »grøn-jorden«. Indtil for få år siden eksisterede der ved Århus havn en gade, som bar navnet »Grønland«. Gamle folk påstod, at navnet stammede fra grønlandsfarernes ildelugtende virksomhed, så spændende er forklaringen altså ikke. Navnet må være ældre end »Thetis« og alt hendes væsen.

Der var nok en del lotterispil i denne sælragt. For »Aarhus Stiftstidende« nævner i året 1843, at udbyttet var nede på under det halve, kun 1600 stk. Til gengæld blev 1844 alle tiders største sælår – 3500 robber.

1845 fik »Thetis« en ny commandeur, kaptajn Reestedt. Det kunne se ud, som havde han svært ved at leve op til gamle Erckens traditioner. Den nye skipper fik en kedelig start. Hans første rejse gav et yderst magert resultat – kun 500 sæler! Det må imidlertid blot have været et umanerligt drilagtigt uheld.

I 1846 blev det rekordtallet fra 1844: 3500 – og i 1847: 2900 ropper plus 300 klapmydser.

Året 1850 var »Thetis« som sædvanligt afgået i begyndelsen af marts, helst præcis den første. Men den 30. i samme måned kom den tilbage igen med en svær læk, som den havde erhvervet i dette års hårde vejr. »Vil antagelig ikke komme ud mere i Aar,« skrev »Stiftstidende«.

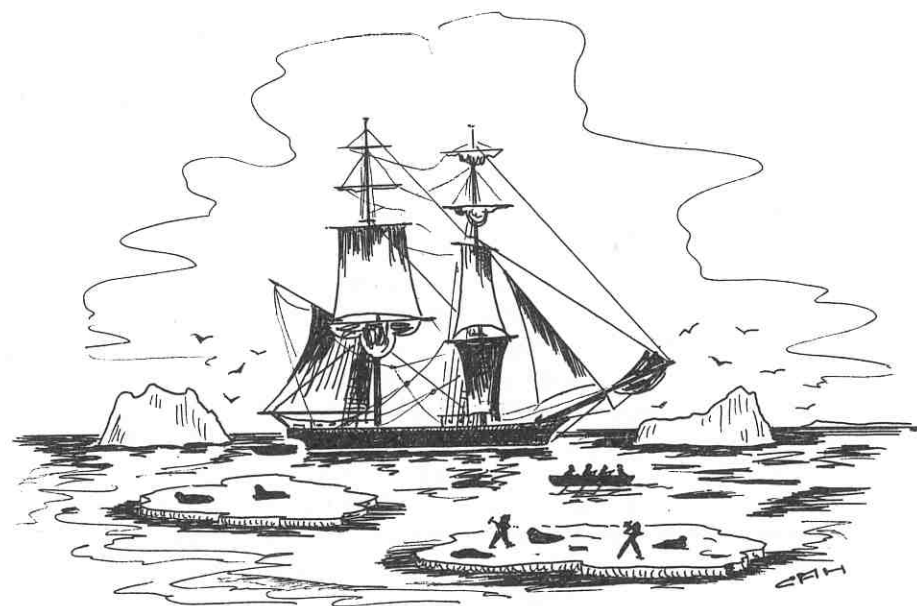
Den kom slet ikke mere ud. I hvert fald ikke for nogen Århus-reders regning. »Thetis« blev senere på året solgt til en mand – Rønne – i byen af samme navn på Bornholm, hvor den blev hugget op.

Det skal nok have været helt vemodigt for en og anden århusianer at se gamle »Thetis« sejle bort.

For sidste gang se dens »fornemme, orlogsmæssige Reisning« forsvinde under horisonten ovre ved Sletterhage. »Vor Grønlandsfarer« var ikke mere.

Siden da er der i Århus havn indgået stadigt større og større skibe. I dag kommer der vel fartøjer, som på en eneste rejse er i stand til at tage en større last, end gode, gamle »Thetis« med sine stakkels små 150 registertons havde klaret i hele sin dramatiske tilværelse.

Det er naturligvis imponerende. Men kedeligt er det dog, at der ikke blandt disse superbåde er en eneste særpræget skude, som vi her i Aarhus med stolthed kan kalde »vor«!

M/S Museet for Søfart
Maritime Museum of Denmark
Biblioteket

En udvandrerskæbne

(Fortsat fra side 34)

Sådan sluttede en menneskeskæbne. Hans hele hu stod til at ville tjene penge i det fremmede, få sine kære derover eller vende tilbage til sit hjemland for at være noget for dem, der aldrig var ude af hans tanker.

Gamle breve

I gamle breve kan der være skatte gemt, og når man tager dem i hånden, er det, ligesom man føler livet banke gennem dem. I og mellem linierne kan man få en svunden tid til at stå lyslevende for sig. Der bliver udgivet bøger, som søger at skildre livet med dets talrige facetter, men disse skildringer blegner

undertiden for simple breve skrevet af mennesker, hvis navn ingen klang har. Breve er papirer, som tilintetgørelsen stadig truer, og ofte tilintetgøres de i en mismodig stund, eller de går til grunde, når der ryddes op i gamle skuffer af nye mennesker.

Der samles tryksager af forskellig art som vidnesbyrd om menneskeånden i dens forskellige udtryksformer, og der gemmes breve fra mennesker, der er blevet højt vurderet; men det er tilfældigt, hvad der er blevet tilbage af de breve, hvori skiftende slægter uforbeholdent har skildret deres liv. Det er ikke moderne mere at skrive breve. Man nøjes ofte med at sende prospektkort eller telefonere. Den historiker, der engang skal skildre noget af dette slægtleds historie med al livets inderlighed og smålighed, op-højethed og lavhed, får ikke mange faste holdpunkter gennem efterladte breve.

M/S Museet for Søfart

4950313736